

Makwe Marave: Bible for Genesis

Formatted for Translators

©2022 Wycliffe Associates

Released under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Bible Text: The English Unlocked Literal Bible (ULB)

©2017 Wycliffe Associates

Available at <https://bibleineverylanguage.org/translations>

The English Unlocked Literal Bible is based on the unfoldingWord® Literal Text, CC BY-SA 4.0. The original work of the unfoldingWord® Literal Text is available at <https://unfoldingword.bible/ult/>.

The ULB is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Notes: English ULB Translation Notes

©2017 Wycliffe Associates

Available at <https://bibleineverylanguage.org/translations>

The English ULB Translation Notes is based on the unfoldingWord translationNotes, under CC BY-SA 4.0. The original unfoldingWord work is available at <https://unfoldingword.bible/utn>.

The ULB Notes is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

To view a copy of the CC BY-SA 4.0 license visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Below is a human-readable summary of (and not a substitute for) the license.

You are free to:

- Share — copy and redistribute the material in any medium or format.
- Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.

The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.

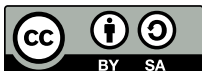
Under the following conditions:

- Attribution — You must attribute the work as follows: "Original work available at <https://BibleInEveryLanguage.org>." Attribution statements in derivative works should not in any way suggest that we endorse you or your use of this work.
- ShareAlike — If you remix, transform, or build upon the material, you must distribute your contributions under the same license as the original.
- No additional restrictions — You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Notices:

You do not have to comply with the license for elements of the material in the public domain or where your use is permitted by an applicable exception or limitation.

No warranties are given. The license may not give you all of the permissions necessary for your intended use. For example, other rights such as publicity, privacy, or moral rights may limit how you use the material.

Genesis

Chapter 1

¹ Woopatjeryani, Muluku opattunxe erimu ni elapo ya vathi. ² Elapo yaari yohitthenkeya ni yohikhala etthu. Yaari epiphi elapo ya vathi, ni Munepa wa Muluku weettakatja m'matjini. ³ Muluku ahiira: "Okhale waarya". ⁴ Ni wahonaneya waarya. Ni Muluku ahoona wira waarya waari wooreera; vano, khuvalaanya waarya ni epiphi. ⁵ Muluku ahitthana waarya othana ni epiphi ohiyu. Waahixa ni khwiila, nihiku noopatjerya. ⁶ Ni Muluku ahiira: "Okhlale otthenkeyatja m'matjini, ni avalaaneyatje maatji maatji". ⁷ Ni Muluku khupaka etthaya ni khuvalaanya matji yaari vathi ni makina yaari wiirimu. Tjitjam'mo-tho vahiraneya. ⁸ Ni Muluku ahitthana otjulu erimu. Wahixa ni khwiinla, nihiku na enenli. ⁹ Ni Muluku ahira: "Atakaniheye maatji ari vathi, nipuro nimotja, ni okhale opuro wowum'ma". Tjitma'mo khwiiraaneya. ¹⁰ Muluku khwiihana opuro wowum'ma etthaya ni, otakaniheya wa maatji, maatji. Ni Muluku ahoonaz wira eyo yaari yoorera. ¹¹ Ni Muluku ahiira: "Vetthayani ameelatje malaxi, miri tjinim'ma ipyo ni miri tjinim'ma mihokorokho, ottharelaka mithinto tjaya, wira ipyo tjikhale n'hina mwa mihokorokho". Khwiiraneya tjitjam'mo. ¹² Etthaya khumela malaxi, miri tjinim'ma ipyo, ottharelaka nthinto aya, ni miri tjinim'ma mihokorokho tjen'yo ipyo tjaakhala n'hina mwa mihokorokho. Ni Muluku khuweha wira yaari yoorera. ¹³ Wahixa ni khwinla, nihiku na eneerar. ¹⁴ Muluku ahiira: "Tjikhale mithuko wiirimu wira okhale ovalana othana ni ohiyo; wira tjikhale ntoko ithoonyeryo mikhaleelo tja nlaponi, mahiku ni miyakha. ¹⁵ Tjikhale mithuko wiirimu wira tjinwaleeleke elapo ya vathi". Tjitjam'mo khwiiraneya. ¹⁶ Muluku khupaka mithuko minli tjuulupalexa: Muulupale wira ettihereyeke othana ni nkhan wira eettiheryeke ohiyu. Ni-tho khupaka itheneeri. ¹⁷ Muluku khupweha wiirimu wira tjinwaleeleke elapo ya vathi, wira tjeettiheryeke ohiyu ni othana ni ¹⁸ wira tjiwirikanyeke epiphi ni waarya. Ni Muluku khuweha wira eyo yaari yoreera. ¹⁹ Khwinla ni khuuxa, nihiku na enetjese. ²⁰ Muluku khwiira: "Akhale axinama m'matjini, ni axaapalame avaveke otjulu". ²¹ Muluku khupattuxa inama tjuulupale tja m'matjini ni inama tjtene tjinkhala m'matjini, ottharelaka mithinto tjaya; ni axaapalame otene, ottharelaka mithinto tjaya. Ni Muluku khuweha wira eyo yaari yoreera. ²² Ni Muluku kwaareliha, iraka: "N'yanaxeke, mwaatjerereyeke ni ntjareyeke m'matjini. Axaapalame atjareyeke nlaponi". ²³ Wahinla ni khuxa, nihiku na eneethanu. ²⁴ Ni Muluku ahira: "Elapo ekhale inaama, wakhula mwaaminama ni nthinto aya: inaama tja vate, inama tja ntakhwani ni inama tjikinaku vathi; wakhula m'motja othharelaka nthinto aya. Ni khwiraaneya tjitjam'mo". ²⁵ Muluku oopattuxa inama nlaponi ottharelaka nthinto aya, inama tjin'huuwa, ottharelaka nthinto aya, ni inama tjikinaku vathi, ottharelaka nthinto aya. Owo ahiweha wira eyo yaari yoreera. ²⁶ Owo ahiira: "Nimpake nthu niilikaniheryaka hiyano, oolikana ntoko Hiyano. Owo okhale namaxintta a ihopa tja m'matjini, axaapalamea otjulu, inama tjtene tjin'huuwa, elapo yootene ni inama tjtene tjiniipurula vathi". ²⁷ Muluku ompattuxa, vano, nthu iilikaniheryaka Yowo, elatarato ya Muluku oopattuxa; nlopwana ni nthiyana Muluku ohaapattuxa. ²⁸ Muluku ahaareliha iraka: "N'yanaxeke ni mwaaxerereyeke, ntjareyeke nlaponi. Nxintteke ihopa tjtene tja m'matjini, axaapalame a wiirimu ni inama tjtene tjiniipurula vathi". ²⁹ Muluku ahiira: "Kinnovahani mihokorokho tjtene tja nlaponi tjinim'ma ipyo; iyo tjinrowa okhala ntoko iyoolya tjinyu. ³⁰ Wa inama tjtene tja vathi, inama tjtene tja wirimu, inama tjtene tjiipurula elapo ya vathi, miri tjtene tjinrowa okhala ntoko iyoolya tjinyu". Ni khwiiraneya tjitjam'mo. ³¹ Ni Muluku khuweha tjtene tjakakalyawe, ni tjen'yo tjaari tjoreera. Wahinla ni khuxa, nihiku na eneethanu namotja.

Chapter 2

¹ Tjam'mo tjaahimalihiya tjoopattuxiya tja erimu ni elapo ya vathi. ² Nihiku na eneethanu nenli, Muluku ahoomaliha miteko tjaavarawe ni, nihiku nle, Owo ahintjuwa. ³ Ni Mukuku ahireeliha nihiku na enenli ni khureeliha, okhala wira nenlo ahintjuwa miteko tjawe tjtene avaarawe. ⁴ Ti tjen'yo tjoopatjerya tja erimu ni elapo ya vathi, numala opattuxiya. Okathi Muluku apattunxawe erimu ni elapo ya vathi, ⁵ nlelo khitjakhalale miri ntakhwani ni khuuvo mwiri aamelale, okhala wira Muluku iira ahinatthi orupiha epula elapo ya vathi ni khakhalale ntthu wira avareke nteko vatthayani. ⁶ Vano itthapwe tjanikhuma vatthayani tjirekariki vathi. ⁷ Vano, Muluku ahimpattuxa nlopwana etthaya ya vathi, khumwinxelela iphumu tja ekumi ni ntthu khupatjerya okhalana ekumi. ⁸ Muluku ahipaka ejardi onikhuma ntjuwa, Wedeni, ni wenwo khumpweha ntthu Owo ampattuxalyawe. ⁹ Vatthayani, Muluku ahimeliha miri tjooreera oholo wa ntthu ni tjooreera olyiya. Waari n'hina mwiri wa ekumi, waari varyari wa ematta, ni mwiri wa otjuwela tjoorera ni tjoonanara. ¹⁰ Muro m'motja waakhuma Ojardi Wedeni, aarekari Ejardi ni vale wanikawaneya miru tjoophiyaka miraru. ¹¹ Ntjina na muro oopatjerya onihaniya Pisoni. Ti yoowo onrukurerya etthayab ya Wavila, wenwo ori ewero. ¹² Ewero ya etthaya eyo tiyoooreera. Wenwo tho aakhalawo maluku epiteliyo ni onixi. ¹³ Ntjina na muro wa enenli onihaniya Giyoni. Owo oorukurerya etthaya yotene ya Kuxi. ¹⁴ Ntjina na muro wa eneerarua onihaniya Tikiri. Owo tin'owo orukurenrye etthaya yootene ya waasiriya. Muro wa enetjese onihaniya Eufrazi. ¹⁵ Muluku ahinkuxa ntthu khumpweha n'hina mwa Ejardi ya Wedeni wira owo okhapelele ni alimeke. ¹⁶ Muluku ahinruma ntthu, iiraka: "Wa miri tjootene tja Ejadi ila, nyuwo nlyeke. ¹⁷ Vano, mwiri wa otjuwela tjooreera ni tjoonanara, nyuwo n'hilye, okhala wira, nihiku munrowa olya, veekekhaya n'naakhwa. ¹⁸ Vano, Muluku ahiira: "Khivanrerela nlopwana okhala vekhawe. Kinompakela nkhaviheryawe onrow onkhaviheryaka". ¹⁹ Numala, Muluku opattuxa elapo ya vathi inama tjootene tja ntakhwani ni tja wiirimu, vano, Muluku ahoowana oholo wawe wira oone atthunawe wiitthana. Ni wakhula ntjina ntthu avahawe wakhula mwaminama, nenlo naari ntjina naya. ²⁰ Ntthu ahoovaha matjina inama tja vate, ni axapalame a wiirimu, ni inama tjtene tja ntakhwani. Vano, wa ntthu, khaphwanyaneya ntthu oonkhaviherya. ²¹ Muluku ahiwaana ikhove tjintji wa nlopwana, ni owo khurupa. Muluku ahikuxa niparaari nawe nimotja nipuro naakumin'hawe khuhelavo enama. ²² Niparaari Muluku aakumihaluyawe wa nloplwana, Owo ahoompaka nthiyana khunrowa waaryawwe Adamu. ²³ Ni nlopwana khwiira: "Vano oola makhuva a makhuvaka, ni enama ya enama'ka. Owo onrowa wiianiya 'nthiyana', okhala wira wa nlopwana tokumihayawe". ²⁴ Tivo, nlopwana onon'hiya meya awe ni tiithi awe, ni onaakhala vamotja ni nthiyana, ni awo anakhala enama emotja. ²⁵ Oweenli yaari oohiwara ekuwo, nlopwana ni nthiyana, vano khiyoona ehaya.

Chapter 3

¹ Vano, enowa yaari yootepaxa otjareya otjuwela ovirikina ni anima tjotene Muluku apatuxalyawe. Ni eyo yahonkoha nthiyana: "Vekekhayi Muluku ohimya wira: 'Nyuwano n'hilye hata n'hokorokho m'motja wa Ojardi?'".

² Nthiyana ahohimerya enowa: "Nilyeke mihokorokho tja Ojardi, ³ vano nihilye n'hokorokho ori eriyari ya Ejardi; okhala wira Muluku ohimya wira: 'N'hilye n'hokorokho owo, n'hikwate n'hokorokho owo, nto n'naakhwa'". ⁴ Enowa yahun'himerya nthiyana: "Vekekhayi, khan'nikhwa, ⁵ okhala wira Muluku otjuwela wira, nihuku monrowenyu olya, mentho enyu anarowa otthukuwa, ni munrowa okhala ntoko Muluku, ntjuwelaka yootakhala ni yorereera". ⁶ Okathi nthiyana onalyawe wira n'hokorokho ole waari woorera olya, wootjivela m'menthoni ni woothuneya ovaha otjuwela, ahikuxa n'hokorokho, khulya, khunvaha wan'nyawe ni owo khulya. ⁷ Mentho a atthu owenle yahitthukuwa ni awo yahoona wira yaari pwitipwiti; yahikuxa mataakhuru a ifiku khupaka ikuwo ni khuwara. ⁸ Awo yahinwa ntju na Muluku, okathi eettawe Ojardi ntjuwa nrowaka onaya. Vano, nlopwana ni amwarawe yahivitha oholo wa Muluku eriyari wa miri tjaOjardi. ⁹ Muluku ahomwihana nlopwana khun'himerya: "Nuwano nri vayi?". ¹⁰ Ni nlopwana khwiira: "Kinwale Ntju Ninyu Ojardi ni okiphwanya woova, okhala wira miyano kaari pwitipwiti; vano, kiiivitha". ¹¹ Muluku ahira: "Tipani ohimeryalene wira nri pwitipwiti? Nlyale n'hokorokho Miyano kiiralyaka n'hilye?". ¹² Nlopwana ahakhula: "Nthiyano Nyuwano okivahalenyu tukivahale n'hokorokho ni miyano kilya". ¹³ Muluku ahin'himerya nthiyana: "Exeni mpakalenyu?". Nthiyana ahakhula: "Enowa tikiwokale ni miyano kilya". ¹⁴ Muluku ahihimerya enowa: "Okhala wira moopaka eyo, nyuwano n'natakhaliya eriyari wa inama tjootene tja vate ni inama tja ntakhwani. N'narowa wipurulaka ni erukulu enyu ni munrowa olyaka ntthupi ekumu enyu yootene. ¹⁵ Kinamovalaanyani nyuwano ni nthiyana ni otjulu enyu ni otjulu awe. Owo onrowa wonyakelakani uru enyu ni nyuwano munrowa olumaka nxitta nawe". ¹⁶ Ni nthiyana ahin'himerya: "Kinamwaxererya ventji owereya okathi munrowenyu oyaraka; n'hina moowereya nyuwano munrowenyu waayaraka anamwaneenyu. Munrowa onthunaka wannyinyu, vano owo munrowa onrumeelaka". ¹⁷ Ni, nlopwana, ahin'himerya: "OKhala wira n'hiiInwa ntju na amwarinyu ni khula n'hokorokho yowo wakottihalyaka, kiiraka: 'N'hilye', etthaya enootakhaliya mwaha wa nyuwano, n'narowa ovaraka nteko ventji wira nkhalane yoolya, wakhula nihiku wa okumi enyu. ¹⁸ Eyo enrowa wim'maka miyinwa ni makukhu oohapala ni nyuwano munrowa olyaka mihokorokho tja ntakhwani. ¹⁹ N'hiina wooretthela wenyu, n'narowa olyaka, mpakha otthikela vatthayani vaavo nkhumalenyu. Okhala wira nyuwano ti mwavattthayani ni n'natthikela vatthayani". ²⁰ Nlopwana ahimwihana mwaarawe Eva, okhala wira owo aari mayi a atthu otene. ²¹ Muluku ahipaka ikuwo tja inama khunvaha Adamu ni amwarawe wira awareke. ²² Muluku ahira: "Vano ntthu ori ntoko wa m'motja wa hiyano, otjuwelaka yooreera ni yootakhala. Nkinthuna wira owo olye n'hokorokho w'ekumi wira ohikhweke". ²³ Tivo, Muluku antikhelalyawe ota wa Ejardi ya Wedeni, wira alimeke etthaya yeeyo yaapattuxiwawe. ²⁴ Vano, Muluku ahimwikara ntthu, khupweha malaikha onikhuma ntjuwa wa Ejardi ya Wedeni ni ekatana yoowarya yeettakatja iphantti tjootene, wiira ekhapelele ephiro ya n'hokorokho wa ekumi.

Chapter 4

¹ Adamu ahikumana ni Eva, amwarawe. Awo yahirupala khun'yara mwanaya ntjina nawe Kaini. Owo ahira: "Miyano kihin'yara mwana aka nlopwana kikhaviheriyaka ni Muluku". ² Vano, owo ahin'yara tho Abeli mun'na awe. Abeli aari namattha inama, vano Kain aari namalima etthaya. ³ Oviraka okathi vakhani, Kaini ahiwaana mihokorokho tja m'matta mwawe onvaha Muluku. ⁴ Ni Abeli ahoowana inama tjopatjerya onvaha Muluku. Muluku ahitjiveliya ni yoovaha awe Abeli, ⁵ vano khatjiveliye ni Kaini hata ni yoovahawe. Tjam'mo, Kaini ahonanariya ventji. ⁶ Muluku ahi'himerya Kaini: "Mwaha wa xeni nyuwano n'nanariyeenyu ventji tjam'mo?" ⁷ Nyuwano mwapaka vanrerelaya, khamuntthuna wakheliya? Vano, nyuwano mwahopake ntoko tjinrerelaya, etampi eri vakhiviru ni entthuna woxinttani, vano van'nirerela wira nyuwano nxintte". ⁸ Kaini ahin'himerya Abeli, mun'nawe: "Nrowe omatta". Awo aryene omatta, Kaini ahonvinyerya Abeli, mun'nawe, khumwinva. ⁹ Vano, Muluku ahin'himerya Kaini: "Abeli ori vayi, mun'ninyu?". Owo ahira: "Miyano nkintjuwela. Miyano kanamawehaweha a mun'naka?". ¹⁰ Muluku ahira: "Mpakale exeni? Vatthayani, ephome ya mun'ninyu en'nikihana Miyano. ¹¹ Wanano nyuwano mootakhaliya mwaha wa etthaya yeeyo yathamale emuryaka ephome ya mun'ninyu yeeyo yeeyo eri m'matatani mwenyu. ¹² Okathi nyuwano munrowenyu ovara nteko, etthya khenrowa woovahakani etthu. Munrowa okhala namatthyawatthyawa elapo yotene". ¹³ Kaini ahin'himerya Muluku: "Otakhaliya waka wootepe waatta miyano nkinwerya. ¹⁴ Vekekhayi, olelo Nyuwano n'nakikumiha elapo ela ni kinrowa okhuma oholo Wenyu. Miyano kinrowa otthyawaka elapo yootene; ni ole ontthuna okumana ni miyano, onaakinva. ¹⁵ Ni Muluku ahin'himerya: "Ole ontthuna omwinva Kaini onarowa oliva ikwaha tjophiyaka thanu napili". Vano, Muluku ahihela ethonyeryo oholo wa Kaini, wira ohikhale ontthuna omwinva. ¹⁶ Kaini ahikhuma oholo wa Muluku ni ahirowa okhala elapo ya Node, onikela ntjuwa wa Wedeni. ¹⁷ Kaini ahintjuwela mwaarawe, yoowo an'yarale Enoque. Kaini ahipaka epoma yeeyo avahalyawe ntjina na mwanawe Enoque. ¹⁸ Enoque, ahin'yara Iradini. Iradini ahon'yara Meujayeli. Meujayeli ahon'yara Metusaleni. Metusaleni ahon'yara Lameki. ¹⁹ Lameki ahathela athiyana enli: ntjina na mootja iriwa Ada ni nkina iiriya Zila. ²⁰ Ada ahin'yara Jabali. Owo aari tiithi a ale ankhala m'maxaxani ankhakana inyompe. ²¹ Mun'nawe ihaniya Jubali. Owo aari tiithi wa ale anrumiha itjeetje ni mpetta. ²² Navetho Zila ahaana mwana awe, Tubali-Kaini, aapaka mireerelo tja ebrontji ni iyuuma. Mun'nawe Tubali-Kaini nthiyana ihaniya Naama. ²³ Lameki ahahimerya axaarawe: "Ada ni Zila, mwinwe mulumo aka, axaaraya a'Lameki; mwinwe matju aka, vano miyano komwinva ntthu mwaha wookiphwata, ni mwaavano mwaha wookinyatta. ²⁴ Wakhala wira Kaini on'niphukeliya ivara thanu napili, Lameki onaaphukeliya ivara miloko mithanu namili ni thanu napili". ²⁵ Adamu ahikumana-tho ni amwaarawe ni awo an'yara mwaana nkina, yowo avahiye ntjina na Sete; ni owo ahira: "Muluku okivaha mwana nkina nipuro na Abeli, vano Kaini omwinva". ²⁶ Sete ahin'yara mwana awe yoowo anvahalyawe ntjina na Enosi. Waari okathi yoowo atthu yapatjeralyaya wihana ntjina na Muluku.

Chapter 5

¹ Ala matjina a nloko na Adamu. Nihiku Muluku ompattuxalyawe ntthu, Owo apattuxale ilikaniheryaka Yowo. ² Owo ompattuxale nlopwana ni nthiyana, aareliha ni khuwihana atthu okathi apattuxalyawe. ³ Adamu okhala miyakha tjoophiyaka emiya ni miyakha miloko miraru. ⁴ Numala Adamu on'yara Sete, ahikhala miyakha tjoophiyaka imiya thanu nattharu ni ahayara anamwane alopwana ni athiyana. ⁵ Adamu ahikhaka miyakha tjoophiyaka imiya thanu natjese ni miyakha miloko miraru; nymala ahikhwa. ⁶ Sete ahikhala miyakha emiya ni miyakha thanu numala aahin'yara Enosi. ⁷ Numala on'yara Enosi, Sete ahikhala miyakha imiya thanu nattharu ni iyakha thanu napili ni ahayara anamwane alopwana ni athiyana. ⁸ Sete ahikhala miyakha imiya thanu natjese ni iyakha muloko napili; numala ahikhwa. ⁹ Enosi aahikhala miyakha miloko thanu natjese bi ahin'yara Kena. ¹⁰ Numala on'yara Kena, Enosi ahikhala miyakha imiya thanu nattharu ni miyakha muloko ni ithanu ni aahayara anamwana alopwana ni athiyana. ¹¹ Enosi ahikhala miyakha tjoophiyaka thanu natjese ni miyakha thanu; ni aahikhwa. ¹² Kena ahikhala miyakha miloko thanu napili ni aahin'yara Maalaleli. ¹³ Numala on'yara Maalaleli, Kena aahikhala miyakha tjoophiyaka imiya thanu nattharu ni miyakha miloko mitjese ni aahayara anamwane alopwana ni athiyana. ¹⁴ Kena ahikhala miyakha tjoophiyaka imiya thanu nathese ni miyakha muloko, ni ahikhwa. ¹⁵ Maalaleli aahikhala miyakha tjoophiyaka miloko thanu namotja ni ithanu ni aahin'yara Yardi. ¹⁶ Numala on'yara Yardi, Maalaleli aahikhala miyakha tjoophiya imiya thanu nattharu ni miyakha miloko miraru ni aahayara anamwane alopwana ni athiyana. ¹⁷ Maalaleli ahikhala miyakha tjoophiyaka imiya thanu nattharu ni miyakha miloko thanu natjese ni thanu; numala khukhwa. ¹⁸ Yaredi aahikhala miyakha emiya emotja ni miyakha thanu namotja ni miyakha mili ni aahin'yara Enoki. ¹⁹ Numala on'yara Enoki, Yaredi ookhala miyakha tjoophiyaka imiya thanu nattharu ni aahayara anamwane alopwana ni athiyana. ²⁰ Yaredi ookhala miyakha tjoophiyaka imiya thanu natjese ni iyakha thanu namotja ni iyakha pili; ni khukhwa. ²¹ Enoki aahikhla miyakha tjoophiyaka miloko mithanu namotja ni miyakha mithanu numala aahin'yara Matusaleni. ²² Enoki eetta ni Muluku. Numala on'yara Matusaleni, Enoki aahikhala miyakha ni aahayara anamwane alopwana ni athiyana. ²³ Enoki aahikhala miyakha tjoophiyaka imiya tthaaru ni miyakha miloko thanu namotja ni miyakha thanu. ²⁴ Enoki aahetta ni Muluku ni khurimeela nlaponi, okhala wira Muluku aahinkuxa. ²⁵ Matujsaleni aahikhala miyakha tjoophiyaka emiya emotja ni miloko thanu nattharu ni thanu napili nuumala aahin'yara Lameki. ²⁶ Numala on'yara Lameki, Matusaleni aahikhala miyakha imiya thanu nattharu ni miyakha thanu nattharu ni miyakha mili ni aahayara anamwane alopwana ni athiyana. ²⁷ Matusaleni aahikhala miyakha tjoophiyeryaka imiya thanu natjese ni miyakha thanu namotja ni thanu natjese; ni aahikhwa. ²⁸ Lameki aahikhala miyakha emiya emotja ni miyakha thanu nattharu ni miyakha mili numala aahiyara mwana m'motja, ²⁹ aamwihanyawe Nowe, iiraka: "Ola onaarowa onikhaviherya ni miteko tjehe ni miteko tjehe tjoolemela tja m'matatani mwehu, tjinkhumiherya ni etthaya Muluku opattuxalyawe". ³⁰ Lameki aahikhala miyakha tjoophiyaka imiya thanu natjese ni miyakha thanu numala on'yara Nowe ni aahayara anamwane alopwana ni athiyana. ³¹ Lameki aahikhala miyakha tjoophiyaka imiya thanu napili ni miyakha miloko thanu napili ni miyakha thanu napili; ni aahikhwa. ³² Nowe aahikhala miyakha imiya thanu nin aahin'yara Semi, Kami ni Jafe.

Chapter 6

¹ Ni wahonaneya, numala atthu opatjerya waatta elapo ya vathi ni anaayara anaaya, ² anamwane a Muluku yahoona wira athiyana a atthu yaari ooreera ni yanaatjivela waathela. ³ Ni Muluku aahira: "N'nepaka khonrowa okhala varutthu va ntthu okathi wootene, waholo owo enama, ni mahiku awe onrowa okhala emiya emotja ni miyakha miloko mili". ⁴ Nlaponi yaanikhala atthu oorekamatja, mahiku ale ni oholo waya -tho. Eyo yiiranen'ye okhala wira anamwane a Muluku yaathelana ni anamwane a atthu, ni anayarihana anamwane, yaawo yaari alopwana oowerya, atthu ookhitteya. ⁵ Muluku aahiweha wira tjitthu tjootakha tjaanatta elapo ya vathi ni muupuwelo wa atthu waakhala wootakhala m'murimani mwaya. ⁶ Ni Muluku Aahikhupanyerya mwaha wompaka ntthu elapo ya vathi ni eyo Yahinripiha nrima awe. ⁷ Nto, Muluku aahira: "Kinaawinva atthu kapattuxalyaka elapo ya vathi; okhuma atthu, mpakha inama tjuulupale, inama tjineeta vathi ni axaapalame anvava ntjulu, okhala wira waanireerela kahapattuxale". ⁸ Vano Nowe ahumoreliya ikharari ni Muluku. ⁹ Iya tjiri tjitthu tjamwiranenle Nowe. Owo aari nlopwana ekekhayi, ootthuneya varyari wa atthu yaakhala okathi awe ni eetta ni Muluku. ¹⁰ Nowe aari tithi a anamwane araru: Semi, Kami ni Jafe. ¹¹ Elapo yaari yootjareya tjootakha oholo wa Muluku. ¹² Muluku ahoona elapo wira tjahitjareya tjootakhala, atthu ootene yaatthara iphiro tjaya elapo ya vathi. ¹³ Muluku ahin'himerya Nowe: "Miyano kin'niweha wira woophiya okathi wowinva atthu otene nlaponi, waholo elapo yootjareya otakhala wa atthu. Vekekhayi, kinamwanyanyan vamotja ni etthaya. ¹⁴ Mwimpakele nyenyu mwaattiya a miri. Mpake miophantti n'hina mwa mwaaattiya ni mwinwane ota ni n'hina. ¹⁵ Ola toori nthinto muntthunenyu ompaka: Oreka wa mwaattiya onrowa okhala ikilomo imiya ttharu, prekama wa ota onrowa okhala wa ikilomo miloko mithanu ni oreka arowaka otjulu ikilomo miloko miraru. ¹⁶ N'nampakela mwampa aya ni n'narowa ovenyiha ekilomo emotja nkherekhere. N'narowa ohela nkhora nkherekhere mwa mwaattiya. N'narowa onkawanyatja, mphantti m'motja otjulu, eriyari ni vathi. ¹⁷ Mwinwe: Miyano kinaarowa onwana ntatjeke elapo ya vathi, wira onyanye tjitthu tjotene tjirina ekumi vathi wa erimu. Tjotene tjiri vatthayani tjinaakhwa. ¹⁸ Vano Miyano kinakhalana waatana ni nyuwano. Nyuwano munrowa okela n'hina mwa mwaattiya, aniinyu, amwarinyu, ni axaaraya aniinyu. ¹⁹ Tjitthu tjotene tjirina ekumi, enama yotene, nyuwano n'hana owana n'hina mwa mwaattiya pili wakhula enama ni nthinto aya, yoolopwana ni yoothiyan, wira tjikhale ni nyuwano: ²⁰ axxapalana ottharelaka nthinto aya, inama tjuulupale tjittharelaka nthinto aya, wakhula etthu eniipurula vathi ettharelaka ni nthinto aya, pili wakhula enama tjinaawa wa nyuwano, wira tjikhallane ekumi. ²¹ Nvithe wakhula nthinto wa yoolya, waholo enaarowa okhala yoolyantu vamotja ni inama iyo. ²² Vano, Nowe ahipaka tjitjam'mo. Ottharelaka tjam'mo Muluku tjahimalyawo, owo ahipaka.

Chapter 7

¹ Muluku ahira: "Nkele m'mwaattiyani, nyuwano ni amutjenyu, okhala wira Miyano kihoona wira nyuwano n'hana ekekhayi oholo Waka nloko nla." ² Wakhula mwaminama ooloka, n'narowa wawana axilopwana thanu napili ni axithiyana thanu napili; ni, axinama ari oohiloka, tjoothelana tjomotja, nlopwana ni nthiyana. ³ Ni-tho, axaapalame a wirimu, mwawane alopwanathanu napili ni athiyana thanu napili, wira tjikhale elapo ya vathi. ⁴ Okhala wira, wa mahiku thanu napili, kinarowa owana epula mahiku miloko motjese othana ni ohiyu. Kinaarowa onyanya tjotene tjipaattuxalyaka ". ⁵ Nowe ahipaka tjotene Muluku tjaarumalyawe. ⁶ Nowe aarina iyakha imiya thanu namotja okathi wawalyawe ntatjeke elapo ya vathi. ⁷ Nowe ahikela nkalawani ni anaawe ni amwarawe ni axaaraya anaawe, mwaha wa mwaatji a ntatjeke. ⁸ Inama tjooloka ni tjoohiloka, axaapalame, ni tjotene tjiniipurula vathi, ⁹ pili pili, yoolopwana ni yoothiyana, yahirowa waari Nowe ni khukela n'hina mwa mwaattiya, ntoko Muluku anrumalyawe Nowe. ¹⁰ Wahonaneya, nuuvira mahiku trhanu napili, matji yahitjareya elapo ya vathi. ¹¹ Okathi Nowe aarinawe iyakha tjooophiyakha imiya thanu namotja, mahiku yeettaka muloko ni mathanu menli mweeri wa enenli, mapuro otene a wephini yahitthukuwa, ni mikhora tja wirimu tjahitthukuwa. ¹² Ni epula yahopatjerya orupa ni khutjereya vathi mahiku miloko mitjese ni ohiyo miloko mitjese. ¹³ Nihiku nenlo, Nowe ahikela m'mwaattiyani ni anaawe, Semi, Kaini ni Jafe, amwaarawe ni axaaraya anaawe. ¹⁴ Ni, ni awo, inama tjotene tja ntakhwani, ottharelaka nthinto aya, inama tjotene tjin'huwiya, ottharelaka nthinto aya, inama tjotene tjiniipurula vathi, axaapalame otene, ottharelaka nthinto aya, inama tjotene tjirina mapupha. ¹⁵ Pili wakhula enama erin a ekumi tjahiwa waari Nowe ni khukela m'mwaattiyani. ¹⁶ Inama tjakela tjari tjolopwana ni tjothiyana; ni tjahikela tjitjam'mo tjahimalyawe Muluku. Nto, Muluku ahitthukwa nkhora. ¹⁷ Ni ahiwa ntatjeke elapo ya vathi, n'hina wa mahiku miloko mitjese, ni matji yahitjareya khunvenyiha mwaattiya vathi. ¹⁸ Matji yahikhunelela etthaya, ni mwaattiya khuneetta otjulu wa matji. ¹⁹ Matji yanitepa yatjerereyaka mpakha otjareya ni khunelela mpakha miyako tjotepa orekama elapo ya vathi. ²⁰ Matji yahitjareya ovikana miyako mpakha ikilomo muloko ni thanu. ²¹ Inama tjotene tjeetta vatthayani tjahikhwa: axaapalame, inama tjin'huwiya, inama tja ntakhwani, tjotene tjiniipurula vatthayani, ni athhu otene. ²² Tjotene tjin'mumula ni tjotene tjinkhala vatthayani tjahikhwa. ²³ Nto, tjotene tja ekumi vatthayani tjahikhwa, okhuma atthu mpakha inama tjuulupale, tjiniipurula mpakha axaapalem otjulu. Otene awo yahinviya vatthayani. Ni khuhalaka pahi Nowe ni ale otene yarinawe m'mwaattiyani. ²⁴ Matji yahikhala vatthayani mpakha mahiku ophiya emiya emotja ni miloko thanu.

Chapter 8

¹ Muluku ahipuwelela Nowe, inama tjotene tja ntakhwani ni inama tjotene tjin'huwiya tjaari ni owo m'mwaattiyani. Muluku ahiwana epheyo elapo ya vathi, ni matji khupatjerya ovukuwa. ² Epiphi ni erimu yahitthukweya, ni khumaala orupa epula. ³ Matji yanivira emalaka vatthayni. Numala ovira mahiku emiya emotja ni miloko mithanu, matji yahivukuwa vooreerela. ⁴ Mwaattiya aheemela mweeri wa enethanu napili varyari wa miyakha tja Wararati. ⁵ Matji nlelo yanivukuwa mpakha mweeri wa namuloko. Nihiku noopatjerya na mweeri wa namuloko, miyako tjahopatjerya wooneyatja. ⁶ Wahonaneya, numalela wa mahiku miloko mitjese, Nowe ahitthukula etjanela ya Mwaattiya Nowe apakalyawe ⁷ ni khuntikha nakhuku, aarowa ni khuyatthika, mapakha matji wum'ma vatthayani. ⁸ Nto, owo ahittikha ekhuntte wira yawehe wakhala wira matji yahum'ma vatthayani, ⁹ vano ekhuntte khiyaphwanyale opuro wowemelavo. Nto, eyo yahintthikela Nowe m'mwaattiyani, okhala wira nlelo matji yahikhuneela etthaya yotene. Owo ahikumiha ntata nawe, khuvarela khuwana n'hina mwa m'mwaattiya. ¹⁰ Owo ahilipelela ovira-tho mahiku thanu namenli ahittikhela-tho ekhuntte ota wira yawehe matji wakhala wira yahum'ma. ¹¹ Eyo yahontthikela ntjuwa nrowaka onaya, ni eyo mwaano mwaya yahowana nikukhu na mwiri wa olivera onoohattiaru. ¹² Tjitjam'mo, Nowe ahitjuwela wira matji ahum'ma vatthayani. Owo ahilipelela-tho ovira mahiku thanu namenli ni khukumihatho ekhuntte. Eyo khiyantthikelale-tho. ¹³ Wahonaneya, nihiku noopatjerya na mweri woopatjerya wa mwakha imiya thanu namotja ni emotja, matji yahum'ma vatthayani. Nowe aahinkwakwanyula mwaattiya, khuweha ota ni etthaya yaari yohum'ma. ¹⁴ Mweeri wa enenli, mahiku yeettaka miloko mili ni thanu namenli, etthaya yahum'ma. ¹⁵ Muluku ahon'himerya Nowe: ¹⁶ "Nkhume m'mwaattiyani, nyuwano amwaarinyu, aniinyu ni axaaraya aniinyu. ¹⁷ Nkhumihe inama tjotene, okhuma axaapalame ni inama tjin'huwa ni inama tjiniipurula vatthayani, wira iyo tjiyaraneke, ni tjitjareyeke elapo ya vathi. ¹⁸ Nto, Nowe ahikhuma ni anaawe, amwaarawe ni axaraya anaawe. ¹⁹ Inama tjotene ikumi: axaapalame, inama tjin'huwa, inama tja ntakhwani ni inama tjiniipurula, ottharaka emutji aya, tjahikhuma m'mwaattiyani. ²⁰ Nowe ahompakela altari Muluku. Owo ahikuxa inama tjooreera ni axaapalame oreerea ni khuvaha mukuttho w'Apwiya. ²¹ Muluku ahiweha wunkhela khuhimya vamurimani Vawe: "Miyano nkinthikela-tho onyanya elapo mwaha wa ntthu, n'naamwi tjotthuna tja varohoni vawe tjiryene yjootakhala okhuma opattuxiya wawe, ni nkin'nyanya-tho tjotene tjirina ekumi, ntoko va Tjivaralyaka. ²² Nlelo elapo ekhalaka, waaliya ni ohemphwa, oriirya ni oviha, elimwe ni eyiita, othana ni ohiyu khonimala".

Chapter 9

¹ Ni Muluku ahun'reliha Nowe ni anaawe iraka: "N'yaraneke, mwaaxerereyeke ni ntjareyeke nlaponi. ² Axinaama otene a vatthayani anrowa owvakani, axaapalame otene a wirimu, tjotene tjiniipurula vatthayani ni ihopa tjotene tja m'matjini. Tjotene moovahiya m'matatani mwinyu. ³ Tjotene tjiniipurula ni tjinkhala tjinrowa okhala yoolya enyu. Tjitjam'mo tjoovahalyakani makukhu, vano kin'novahani tjitthu tjotene. ⁴ Wa tjotene, n'hikhure enama eryene ekumi, wala, ni ephome n'hina. ⁵ Veekekhayi, Miyano kinaarowa ophela ephome anyu, ephome ya ekumi enyu; Miyano kinaarowa ophela ya khula enama. Ni-tho wakhula ntata na khula ntthu omwinvale mun'nawe, Miyano kinaarowa ophuka wakhula ntthu. ⁶ Wakhula ntthu onthuna oyehi ephome ya mun'nawe ni owo enaarowa oyehiya ephome awe ni ntthu, okhala wira Muluku ompattuxa onthu iilikaniheryaka. ⁷ Nto nyuwano, n'yaraneke ni mwaaxerereyeke; ntjareyeke nlaponi".

⁸ Nto, Muluku ahilavula ni Nowe ni anaawe iraka: ⁹ "Miyano kinaarowa waatana ni nyuwano, ni nloko nenyu oholo wenyu ¹⁰ ni wakhula enkhalala entthuna okhala ni nyuwano: okhuma axaapalame, inama tjin'huwiya ni inama tja ntakhwani tjikhumale m'mwaattiyani, ni wakhula enkhalala vatthayani. ¹¹ Kinimwaatana ni nyuwano, wira khonkhalakhala-tho atthu akhwaka mwaha a matji. Khanwa-tho matji antthuna onyanya elapo". ¹² Muluku ahira: "Ela ethonyeryo ya watana Waka kimpakaka Miyano ni nyuwano ni tjotene tjinkhala ni nyuwano, wa malako anwa oholo. ¹³ Miyano kihintjathi ekhwayi m'mahutteni ni ela entthuna okhala ntoko ethonyeryo ya watana Waka ni nyuwano. ¹⁴ Ni enimwiiraneya, Miyano kawana mahutte wirimu ni n'hina mwaya khukhuma ekhwayi, ¹⁵ kinamupuwelela watana Waka ni nyuwano ni tjirina ekumi tjotene tjinkhala. Ni khandthuna-tho okhala matji antthuna wanyanya atthu. ¹⁶ Ekhwayi enrowa okhala m'mahutteni ni Miyano kinrowa owehaka ni kuupuweleke n'hina mwa Muluku ni atthu otene ankhalala elapo ya vathi". ¹⁷ Numala vo, Muluku ahin'himerya Nowe: "Ela ethonyeeryo ya waatana Miyano kiwanalyaka, Miyano tjotene tjinkhala". ¹⁸ Anamwane a Nowe yaakhumale m'mwaattiyani yaari Seni, Kani ni Jafe. ¹⁹ Kani aari tithi a Okanani. Tin'yala araru anamwane a Nowe ni nin'yala pahi elapo yotene yahukhaliya. ²⁰ Nowe ahipatjerya olima ni khwaala evinya. Ahimurya evinyu ni khuhapaliya. ²¹ Owo ahalale pwitipwiti m'muxaxani mwawe. ²² Kani, tithi a Okanani, ahuwonela atithi awe ni ahikhuma arowa wahimerya axin'nawe. ²³ Nto, Seni ni Jafe khukuxa nkhumu khweettanaka ahelalene mkhatani khurowa wakhuneela atithi aya yaari pwitipwiti. Owitho waya waweha ottuli, wira ahawehe atithi aya yaari pwitipwiti. ²⁴ Numala Nowe ovenya vahapaliyawe, ahitjuwela yampakelalyawe. ²⁵ Nto, ahira: "Okanani wootakhaliya. Owo onrowa okhala epottha ya ipottha tja axin'nawe". ²⁶ Ni tho ahira: "Muluku a Seni, avuwihye, ni Kanani akhale epottha awe. ²⁷ Muluku amun'nuwihe Jafe ni owo akhaleke m'muxaxani mwa Seni. Ni Kanani akhaleke epottha awe". ²⁸ Numala ovira ntatjeke, Nowe ahikhale miyakha tjoophiyaka imiya ttharu ni miloko mithanu. ²⁹ Mahiku otene a Nowe yaari imiya thanu ni itjese ni miloko thanu, numala ahiikhwa.

Chapter 10

¹ Ala tari maloko a anamwane a Nowe: Seni, Kani ni Jafe; anaawe yahiyara numala ovira ntatjeke. ² Anamwane a Jafe yaari ala: Gomer, Magogue, Madayi, Java, Tubali, Meseki ni Tira. ³ Anamwane a Gomer yaari: Askenasi, Rifati ni Togarma. ⁴ Anamwane Java yaari: Elisa, Tarisisi, Kitini ni Dodanini. ⁵ Maloko a Java yahikawana mathala a onikhuma ma ntjuwa, ni, nto, yahikamela attherelaka nttava naya, ottharelaka amutjaya ni maloko aya. ⁶ Anamwane a Kani yaari: Kuxi, Missirayini, Puti ni Kanani. ⁷ Anamwane a Kuxi yaari: Seba, Avila, Sabata, Raamani ni Sebeteka. Anamwane a Raamani yaari: Saba ni Deda. ⁸ Kuxi ahin'yara Ninroti, yowo aari oopatjerya okhala thaatjiri nlaponi. ⁹ Owo aari namatotha oowerya oholo wa Muluku. Tivo oniriyaya: "Ntoko Ninroti, namatotha oowerya oholo wa Muluku". ¹⁰ Ilapo tjawe tjari Babeli, Ereki, Akadi ni Kalini, elapo ya Sinari. ¹¹ Wa elapo ele, owo ahikhuma arowaka Wasiriya ni khumpattuxa Ninive, Reyobote-Ir, Kala ¹² ni Rese eriyari ya Ninive ni Kala. Eyo yaari epoma yuulupale. ¹³ Misirayini ahin'yara Ludini, Anami, Leyabibi, Naftuwi, ¹⁴ Patrusimi, Kasuluwi (weiwo akhumalyaya afilisti) ni Kafutori. ¹⁵ Kanani ahin'yara Sidoni, mwanawe oopatjerya, Heti, ¹⁶ ni-tho ahin'yara Jebusewu, amorrewu, gilgasewu, ¹⁷ hevewu, arikeyo, sinewu, ¹⁸ arivadewu, zemarewu ni hamatewu. Waholo, amutji a akanani yahikawaneyatja. ¹⁹ Omwene wa akanani wari Sidoni, ephiro ya Gerari, mpakha o'Gaza; ephiro ya Osodoma, Ogomora, Adamani ni Zebowi, mpakha Olasa. ²⁰ Ala yaari maloko a Kani ni amutji awe, mattava aya, ni etthayaya ni maloko aya. ²¹ Seni, muhakhalayi a anamwane otene a Heberi ni mun'nawe mulupale Jafe, ni-tho ahayara anamwane. ²² Anamwane a Seni yaari: Elawu, Assuri, Arifaxati, Ludi ni Ara. ²³ Anamwane a Ara yaari: Uz, Hul, Geter ni Massi. ²⁴ Arifaxati ahin'yara Sela; ni Sela ahin'yara Eberi. ²⁵ Eberi ahayara anamwane enli. Mwana oopatjerya ihaniya Peleki, okhala wira mahiku awo etthaya yahikhaniya. Ntjina na mun'nawe ihaniya Jota. ²⁶ Jota ahin'yara Alimoda, Selefi, Azarmave, Jera, ²⁷ Hadorawu, Uzal, Dicla, ²⁸ Obal, Abimayeli, Saba, ²⁹ Ofiri, Havila ni Jobabi. Awo yaari anamwane a Jota. ³⁰ Omwene aya warowa okhuma oMessa mpakha oSefari, otakaniherya ni miyako tja onikhuma epheyo. ³¹ Ala yaari maloko a Seni, ottharelaka amutji aya ni mattava aya, m'muttettheni mwaya, ni maloko aya. ³² Ala amutji a maloko a Nowe, ottharelaka maloko aya, ni ilapo tjaya. Okhuma wa amutji ala, yahikhuma maloko ni yakawanatjiye elapo yotene, numala ovira ntatjeke.

Chapter 11

¹ Elapo yotene yaarina nttava nimotja ni nthinto m'motja woolavuliya. ² Awo akhumaka onikela ntjuwa, yahiphwanya nttetthe elapo ya Osinari ni khumaka vavo. ³ Ni yanihimeryana yaworu: "Murwe, numpe itupu ni nipahe tjotene". Awo yahikuxa itupu ihiya maluku, ni epichi khukhittana. ⁴ Ni yahira: "Murwe, niipakele epomehu, enupa yoorekama enrowa ophoya wirimu, ni niivahe ntjinam wira nihikawaneyatje elapo yotene". ⁵ Ni ahiwa Muluku wira awehe epoma ni enupa anamwane a athu yapakalyaya. ⁶ Muluku ahira: "Nto athu otene ari vamotja i anlavula nttava nimotja. Tivo yapatjeryaya opaka; nto okhuma va khivo enrowaya opaka vowinwananeya. ⁷ Murwe, nrowe nanyanye ni namalihe nttava naya, wira ahikhale onrowa wiwananaka nkina ni nkhwawe". ⁸ Ni Muluku ahakawanyatja elapo yotene; ni khuhiya opaka epoma. ⁹ Tivo, wihaniyaya Babeli, okhala wira tinvavale Muluku anyanyeralyawe nttava na elapo yotene ni khukawanya elapo yotene ya vathi. ¹⁰ Ala maloko a Seni. Owo aahira iyakha tjoophiyaka emiya emotja, numala on'yara Arifaxati, numala iyakha pili nuvira ntatjeke. ¹¹ Seni aahikhala iyakha tjoophiyaka imiya thanu numala on'yara Arifaxati; ni khwayara aanwane akina alopwana ni athiyana. ¹² Arifaxati aarina yakha tjoophiyaka miloko miraru ni thanu, numala on'yara Sela. ¹³ Numala on'yara Sela, Arifaxati ahikhala miyakha tjoophiyaka imiya tjese ni iyakha ttharu; ni khwaya anamwane akinaku alopwana ni athiyana. ¹⁴ Sela arina iyakha miloko miraru onan'yara Eberi. ¹⁵ Sela ahikhala iyakha tjoophiya imiya tjese ni iyakha ttharu numala on'yara Eberi; ni-tho ahayara amwane akinaku alopwana ni athiyana. ¹⁶ Eberi arina iyakha miloko miraru umala on'yara Peleke. ¹⁷ Eberi aahikhala iyakha tjoophiyaka imiya tjese ni miloko miraru numala on'yara Peleke; ni-tho ahayara anamwane akinaku alopwana ni athiyana. ¹⁸ Peleke arina iyakha miloko miraru numala on'yara Rewu. ¹⁹ Peleke okhala iyakha tjoophiyaka imiya pili ni thanu natjese numala on'yara Rewu; ni-tho ahayara anamwane akinaku alopwana ni athiyana. ²⁰ Rewu arina iyakha miloko miraru ni ttharu numala on'yara Seruki. ²¹ Rewu ahikhala miyakha imiya pili ni thanu napili numala on'yara; ni-tho ahayara anamwane alopwana ni athiyana. ²² Seruki arina iyakha miloko miraru ni numala ahin'yara Nawori. ²³ Seruki ahikhala miyakha tjoophiya imiya pili numala on'yara Nawori; ni-tho ahayara anamwane alopwana ni athiyana. ²⁴ Nawori aarina iyakha tjoophiya miloko mili ni thanu natjese numala ahin'yara Tera. ²⁵ Nawori ahikhala iyakha tjoophiyaka emiya emotja ni muloko ni thanu natjese numala on'yara Tera. ²⁶ Tera aarina iyakha miloko thanu napili onan'yara Abrahamu, Nawori ni Hara. ²⁷ Ala maloko a Tera. Tera on'yara Abrahamu, Nawori ni Hara; ni Hara on'yara Loti. ²⁸ Hara ahikhwa oholo wa atithi awe aTera, elapo awe, o'Ur. ²⁹ Abrahamu ni Nawori yahatheka axaaraya. Amwarawe Abrahamu yihaniya a Sarai ni amwarawe Nawori yihaniya a Milka; ola aari mwanawe Hara, yowo ari tithi awe Milka ni a Isika. ³⁰ Sarai khaayara: kharina anamwane. ³¹ Tera ahakuxa anaawe Abrahamu ni Loti, mwana a mwana awe, ni Sarai mwaarawe mwanawe Abrahamu. Ni vamotja yahikhuma elapo yoWuri wakalatewu arowaka elapo ya Okanani. ³² Yahirowa mpakha wa Hara ni khukhale wenwo. Tera ahikhala iyakha tjoophiyaka imiya pili ni thanu numala ahikhwa wa Hara.

Chapter 12

¹ Nto, Muluku ahin'himerya Abrahamu: "Nkhume nttetthe inyu, ni eriyari ya amutji enyu, ni etthoko ya atithinyu, wira nrowe nttetthe kinrowaka owoniheryani. ² Ni kinamoopakani nloko nuulupale, kinamoorelihani, kinamun'nuha ntjina nenyu ni nyuwano munrowa okhala mareliho. ³ Miyano kinamwareliha antthuna woorelihani ni kinamwatakhalihani antthuna wotakhalihani. Mwaha wa nyuwano, atthu otene a vathi anrowa okhala oorelihiya". ⁴ Ni Abrahamu ahirowa attharelaka tjitjam'mo Muluku aamwirenlyawe. Abrahamu aarina iyakha miloko thanu napili ni thanu okathi wakhumawe Wara. ⁵ Ahinkuxa Sarai, amwarawe, ni Loti, mun'nawe, ni n'hakhu wotene ni ipottha tjathumalyawe Wara. A awo yahikhuma arowaka nttetthe wa Okanani ni yahiphiya. ⁶ Abrahamu aheetta mpakha ophiya nttetthe wa oSiken ni oMore. Okathi ule, akanani tiyakhala m'muttettheni m'mo. ⁷ Muluku ahinkhumelela Abrahamu ni ahira: "Miyano kinamwavaha nttetthe ola nloko ninyu". Nto, Abrahamu ahumpaka altari oholo wa Muluku, Yoole ankhumelelale. ⁸ Wonwo, owo ahikhuma athamelaka opheyoni omwako oBetel, wonwo aakalyawe muxaxa awe; akhalaka oBetel onirowa ntjuwa wa Ai, opheyoni. Wonwo owo ahumpakela altari Muluku ni ahithana ntjina Nawe. ⁹ Nto, Abrahamu ahikhuma nwe arowaka oNikebi. ¹⁰ Ni yahikhumelela etala nttetthe ole. Nto, Abrahamu ahirowa okhala Wegitu, okhala wira etala yanitepa nlaponi. ¹¹ Ni wahonaneya wira, owo attamelaka Wegitu, ahon'himerya Sarai mwarawe: "Moone, miyano kootjuwela wira nyuwano mwamwaraka. ¹² Okathi atthu a Wegitu antthunaya wowehani, anrowa ohimya tjo: 'Ala tari amwarawe'; kinarowa winviya ni nyuwano n'nahala nkumi. ¹³ Mwire, waholo, nyuwano mwamun'naka tjitjam'mo kinarowa okhala nkumi, mwaha wa nyuwano, ni okumi aka onarowa okhapeleliya mwaha wa nyuwano". ¹⁴ Wahiraneya, okathi Abrahamu arowalyawe Wegitu, atthu a Wegitu yahona wira Sarai aari nthiyana ooreera. ¹⁵ Anarum'mwa a Farao yahonweha, ahittotopeliya oholo wa Farao ni nthiyana ole ahikuxiya arowaniyaka owan'nyawe Farao. ¹⁶ Owo ahomwakhela tjana Abrahamu ni khunvaha ipwittipwitthi, inyompe, Aburu, ipottha athiyana ni alopwana, Aburu othiyana ni Ikameli. ¹⁷ Nto, Muluku ahonwanela Farao ni iretta tjintji ni tjotakhala, mwaha wa Sarai, mwarawe Abrahamu. ¹⁸ Farao ahomwihana Abrahamu ni khun'himerya: "Exeni ela epakalenyu? ¹⁹ Mwaha wa xeni mwahakihimerenyu wira ola mwarinyu? Mwaha wa xeni nkihimeralenyu wira ola mun'ninyu, mpakha kinankuxa wira akhale mwaaraka? Wanano, waholo, ala amwarinyu, mwaakuxeke ni nroweke. ²⁰ Nto, Farao aharuma arumeyi awe mwaha wa yowo, ni khuholiyaka, wamotja ni amwarawe ni tjotene tjaarinawe".

Chapter 13

¹ Nto, Abrahamu ahirowa Onekebi akhumaka Wegitu. Owo, amwaarawe ni tjootene tjarinawe. Ni Loti arowale ni yowo. ² Abrahamu aari thaajiri: ahikhalana inyompe, eparatha ni ewero. ³ Owo ahitthikela nkawahawe akhumaka Onekebi arowaka Obeteli, mpakha waari muxaxawe, eriyari Obeteli ni Ai. ⁴ Nla tinaari nipuro owo ampakalyawe altari khalayi, ni vale Abrahamu ahowihana Apwiya. ⁵ Okathi ule, Loti, aari ni Abrahamu, ni-tho ahikhalana inama ni mixaxa. ⁶ Etthaya ele khiyaaphiyarya waalyiha, waholo tjitthu tjawe khitjaarere, nto khiwarerela okhala vamotja. ⁷ Wahikhuma onyakulihana ananteko a Abrahamu ni Loti. Okathi ule, akanani ni aferezi yakhala ntetthene yola. ⁸ Abrahamu ahin'himerya Loti: "Ohikhale onyakulihana miyano ni nyuwano, n'nakhala ananteko aka ni ananteko enyu, waholo hiyano naaxin'na. ⁹ Khekhale oholo wenyu etthaya yotene? Kinoolepelani wira nvalane ni miyano. Nyuwano mwarowaka mono wothiyana, nto, miyano kinrowa mono woolopwana. Wala mwaarowaka mono woolopwana miyano kinrowa mono woothiyana". ¹⁰ Nto, Loti ahoweha iphantti tjootene ni ahoona wira Yordani otene aari oreera ephiro yotene mpakha oZoar; wari ntoko ejardi ya Muluku, ntoko etthaya ya Wegitu. ¹¹ Tjitjam'mo, Loti ahithanla ephantti uya Oyordani ni khuvenya arowaka onikhuma epheyo, ni khuvalana nkina ni nkhwawe. ¹² Abrahamu akhala ntetthe wa okanani, ni Loti, ipoma tja nkuwani mpkha oSodoma. ¹³ Vano, atthu a oSodoma yaari ootakhala atthu ootepaxa ottheka oholo wa Muluku. ¹⁴ Muluku ahimuhimerya Abrahamu, numala ovalana ni Loti: "Moone okhuma nipuro nenla nrinyu mpakha onikhuma ntjuwa, mpakha onikela ntjuwa, onikhuma epheyo mpakha onikela epheyo. ¹⁵ Etthaya yotene ela enoonenyu, Miyano kinrowa woovahani nyuwano ni maloko enyu vohimala. ¹⁶ Ni kinoopaka nloko nenyu nuulupalexa ntoko ntthupi na vathi, wira, ntthu aweryaka waalakhanya ntthupi na vathi, nto, ni nloko nenyu naarowa oweriyaka waalakhanyiya. ¹⁷ Nvenye, mweettelele etthaya ela miphanyan tti tjotene, waholo nyuwano kinamoovahani". ¹⁸ Nto, Abrahamu ahikwakwanyula mixaxa tjawe ni khukhala waattamela miyako tja Manre, oniphwanyaneya wa Hebroni, wonwo ampakelalyawe altari Muluku.

Chapter 14

¹ Mahuku a Anrafel, mwene a oSinar, a Wariyoki, mwene a Welasar, a oKedorlawomeri, mwene a Welawuni a oTidali, mwene a Goyim, ² ala yahiwana ekhotto ni Bera, mwene a Osodoma, Birsu, mwene a Ogomora, Sinabi, mwene a w'Adma, Semeber, mwene a o'Zeboim ni mwene a o'Bela (ni-tho enihaniya Zoar). ³ Mamwene ala okhutjerya athanu yahithukumana Osidini (ni-tho onihaniya Matji a Makha). ⁴ N'hina mwa miyakha muloko ni pili, aarumeela ti Kerdorlaomer, nto, mwakha wa namuloko nattharu, yahunyokhana. ⁵ Numala ovira mwakha wa namuloko natjese, Kerdorlaomer ni mamwene yaari ni yowo yahurowa ni khutuphela athu a orifini yaakhala Osterote-Karnaim, azuzini wa Hawu, athu a wemini Osave-Kiriataini ⁶ ni athu a worewu a omwako Seir mpakha wa El-Para, waattamela woothaloni. ⁷ Numala awo yahotthika khurowaka Omispati (ni-tho onihaniya Okadi), ni khukuxa elapo ya amalekita ni amorwu, yaakhala Hozazoni-Tamar. ⁸ Waholo, mwene a Osodoma, mwene a Ogomora, mwene a Wadma, mwene a Ozeboim ni mwene a Obela ni-tho onihaniya Zoar) yahikhuma ni khwiireheryaka wira yawane elapo ya Osidini ⁹ ni Kerdorlaomer, mwene a Welawu, Otidal, mwene a Ogoini, Anrafel, mwene a Osinar, Arioke, mwene a Elasar: mamwene mathanu awanaka ni atjese. ¹⁰ Osidini khawarere otjareya ihime tja piche, ni mamwene a Osodoma ni Ogomora yahumorelamo. Ale yaari mono woothiyana yahutjawela omwako. ¹¹ Nto, awanani yahikuxa mirerelo tjotene tja Osodoma ni Ogomora khurowaka. ¹² Awo-tho yahinkuxa Loti, ni mihakhu tjawe. Loti aari mwana a mun'nawe Abrahamu ni akhala Osodoma. ¹³ M'motja aatjawale ahirowa khun'himerya Abrahamu, muheberi; owo akhala ntetthe wa Omanre, amorewu, mun'nawe Eskoli ni Aner, yawo yaari apatthani a Abrahamu. ¹⁴ Numala Abrahamu winwa wira awanani awe yahinkuxa m'mutji awe, ahahimerya alopwana awe ophiyaka imiya ttharu ni muloko nattharu oowana ekhotto, yayariye owan'nyawe, ni khuwikara mpakha Oda. ¹⁵ Owo aahakawanya anakhotto awe ni khwatupelaka awanani awe ohiyu, owikaraka mpakha Hoba, onikhuma ntjuwa wa Odamasiku. ¹⁶ Tjitjam'mo, owo ahiwana mihakhu tjawe tjotene ni aahin'wana Loti ni miyakhu tjawe tjotene, ni athiyana ni athu akina. ¹⁷ Numala Abrahamu otthika okhottoni awanawe ni Kerdorlaomer ni mamwene yaari ni yowo, mwene a Osodoma ahikhuma arowaka okumanana nikuwa na Osave (wonwo tho onihaniya nikuwa na Mwene). ¹⁸ Melkisedeki, mwene a Osaleni, ahiwana ephau ni evinyu. Owo aari nankuttho a Muluku Oweerya. ¹⁹ Owo ahimureeliha Abrahamu, iiraka: "Oreriya okhale Abrahamu mwaha wa Muluku Oweerya, Mpattuxa erimu ni elapo ya vathi. ²⁰ Oreriya okhale Muluku Oweerya, avahereryale awananinyu m'matatani mwinyu". Nto, Abrahamu ahinvaha yanamuloko mwa tjotene. ²¹ Mwene a Osodoma ahin'himerya Abrahamu: "Nkivahe athu ni nkuxeke tjitthu tjotene". ²² Abrahamu ahin'himerya mwene a Osodoma: "Miyano kin'ninvexerya matata aka Muluku, Mwene Oweerya, Mpattuxa erimu ni elapo ya vathi, ²³ wira miyani nkinkuxa hata etthu, nkhoi ya ettamanko eryene ya winyu, wira n'hikhalakhale mwiiraka: 'Miyano kon'hela othatjiru Abrahamu'. ²⁴ Miyano nkinkuxa etthu, wohikhala amiravo ala elyaya. Ni, n'hina wa athu awale ni miyano, Aner, Eskol ni Manre, awo akuxeke tjitthu tjaya".

Chapter 15

¹ Numala eyo, Muluku ahilavula ni Abrahamu, moowehani, iiraka: "N'hoove, Abrahamu! Miyano ka elipelo enyu ni otthuveliya wenyu onrowa okhala wuulupale". ² Abrahamu ahakhula: "Apwiya Muluku, exeni entthunenyu okivaha, waholo ninlelo kinkhala wohikhala mwana, ni onthuna ohalana tjitthu tjaka onrowa okhala Eliezeri a Odamasiku?". ³ Ni ahatjererya tho Abrahamu: "Nyuwano khankivahale mwana ni onthuna ohalana tjitthu tjaka tuule onkhapelela enupa aka". ⁴ Nto, yahinwela molumo a Muluku, yiiraka: "Owo khonrowa okhala namahalanenyu, vano ole onrowa oyariya ni nyuwano tunrowa okhala namahalanenyu". ⁵ Ni Apwiya yahonwana ota ni khun'himerya: "Nwehe wirimu ni mwaakhanye itheneri, mwawerya". Ni ahira: "Tjitjam'mo nintthuna okhala nloko nenyu". ⁶ Abrahamu ahomwamini Muluku ni eyo ahivahiya ntoko yophukeliya awe. ⁷ Ni Muluku ahira: "Miyano Ka Muluku, ookumihaleni Owuri wa akaldeyo, wira koovaheni etthaya ela ntoko yoochalana". ⁸ Abrahamu ahunkoha: "Apwiya Muluku, kintthuna otjuwela tjayi wira kinaahalana?". ⁹ Ahomwakhula: "Nkiwanele enama yooxana, epuri ni mwapwittipwitthi, wakhula m'motja ni iyakha ttharu, ekhuntte yooliopwana ni yoothiyana". ¹⁰ Owo aahiwana inama iye, khukawanyatja iphantti pili ni khupweha wakhula emotja ohiolo wa ekhwaya, nto khaakawanyale axaapalame. ¹¹ Axaapalame anvava yanikhuruwela inama iye ni Abrahamu aniwiikara. ¹² Numala ntjuwa onaya, Abrahamu tjahinwela ikhove tjintji, woova ni epiphi yintji yahinrukuretya. ¹³ Nto, Muluku ahin'himerya Abrahamu: "Mun'nitjuwela, ni ekekhaya, nloko nenyu n'narowa okhala nletto elapo yooikhala yawaya. Anapakiya ipottha ni ohaxiya n'hina mwa miyakha imiya tjese. ¹⁴ Nto Miyano kinaaphukela elapo eyo enrowa orumeela; numala anarowa okhuma ni mihakhu tjintji. ¹⁵ Nyuwano, waholo, n'narowa ni jrettele mwa axitithinyu ni n'narowa ovithiya n'nuuluvalalen vooreerela. ¹⁶ Nloko na enetjese, awo anahokolowela n'no, okhala wira otakhala wa amorewu nlelo khonatthi omala". ¹⁷ Numala winla, moro wakhuma mwixi wahivira eriyari ya inama. ¹⁸ Nihiku nle, Muluku ahatana ni Abrahamu, iiraka: "Nloko nenyu koovaha etthaya ela, okhuma muro wa Wegitu mpakha muro muulupale wa Eufrazi: ¹⁹ nkeneu, nkenezeu, nkadmoneu, ²⁰ heteu, mperizeu, arefaini, ²¹ amoreu, nkananeu, ngirgaseu ni njebuseu".

Chapter 16

¹ Nto, Sarai, mwarawe Abrahamu, khan'yarale mwana, vano owo ahikhalana epottha awe a Wegitu, ntjina nawe iiriya Agar. ² Nto, Sarai ahin'himerya Abrahamu: "Nto Muluku on'nikikhottiherya okivaha mwana. Nrupe ni epottha aka ela. Nto vani'nikhala miyano kitthunaka okhalana anamwane mwaha wa yola". Abrahamu ahomwinwa mwarawe Sarai. ³ Nto, Sarai, mwarawe Abrahamu ahinvaha epotthawe a Wegitu, Agar, ntoko mwarawe wan'nyawe. Eyo yiiraneyale numala ovira miyakha muloko okhalaka elapo ya Okanani. ⁴ Owo ahirupa ni Agar, ni owo ahirupala; nto numala otjuwela wira owo oorupala, ahipatjerya waathanya ale yankhalana. ⁵ Nto, Sarai ahin'himerya Abrahamu: "Ovehiya n'no miyano mwaha wa nyuwano. Miyano kihoovahani epotthaka m'matatani mwenyu ni, numa winweha wira oorupala, owo oopatjerya okithanya. Okhale Muluku onttthuna oniphukela nyuwano ni miyano". ⁶ Nto Abrahamu ahin'himerya Sarai: "Nto epotthenyu eri moweryani mwenyu, mwimpakele entthunenyu". Tjitjam'mo, Sarai ahipatjerya on'hatjula ni Agar ahikhuma oholo wawe. ⁷ Nlaikha na Muluku nahimphwanya vehimeni woothakoni, ephiro yaarowa Osur. ⁸ Nlo nahira: "Agar, epotthawe Sarai, munkhuma vayi ni munrowa vayi?". Ni owo ahira: "Miyano kinintjawa Sarai". ⁹ Nlaikha na Muluku nahin'himerya: "Ntthukele owan'nyinyu ni mwiiyevehe oholo wa amwenenyu". ¹⁰ Nlaikha na Muluku nahira-tho: "Miyano kinimunnuha ventji nloko nenyu, ni antthuna okhala entji, ahintthuna walakhanyeya". ¹¹ Nlaikha na Muluku nahin'himerya: Nyuwano moorupala ni munan'yara mwana, yowo onttthunenyu omwihana Ismael, okhala wira Muluku owinwani moohawani mwenyu. ¹² Owo onttthuna okhala, eriyari wa atthu, ntoko buru a ntakhwani. Owo onttthuna okhala owerya eriyari ya atthu otene, ni atthu otene anonttittimiha; ni onttthuna okhala eriyari wa axin'nawe. ¹³ Nto, Agar ahomwihana Muluku ole aalavulanalyawe: "Nyuwano mwa Muluku onkiweha", waholo owo aahira: "Kanwerya miyano oweha ole Onikiweha?". ¹⁴ Tivo, iihanalyawe ehime Beer-Laa-Roi, eri eriyari wa Kadi ni Beredi. ¹⁵ Agar ahin'yara mwanawe ni Abrahamu ahinvaha ntjina na Ismael. ¹⁶ Abrahamu aarina iyakha miloko thanu nattharu ni thanu namotja Agar an'yaraka mwane.

Chapter 17

¹ Okathi Abrahamu aarinawe iyakha miloko thanu natjese, Muluku ahinwela Abrahamu khun'himerya: "Miyani ka Muluku Oweerya. Mweetteke oholo waka ni nkhole eekkhayi. ² Nto, Miyano kinarowa wooniherya watana waka ni kinawatjereryani ventji". ³ Abrahamu ahikokhora ethoni vatthayani ni Muluku ahin'himerya: ⁴ "Miyano, n'no Waatana kimpakaka i nyuwano: Nyuwano munrowa okhala tithi a atthu othene. ⁵ Khimuntthuna wiihaniya-tho Abrahamu-okhala wira koovahaleni wira nkhole tithi a atthu entji. ⁶ N'naayara ventji, mwa nyuwano anokhuma maloko ni mamwene. ⁷ Kinimwaatana nyuwano ni Miyano ni maloko enyu, wenwo onthhuna okhala ni atthu othene ntoko waatana woohimala, wira Miyano kikhale Muluku enyu ni A amaloko enyu. ⁸ Nyuwano ni maloko enyu kinamwawaha etthaya nyuwano enkhalenyu, etthaya yoothene ya Okanani ntoko yoochalana voohimala ni Miyano kintthuna okhala Muluku enyu". ⁹ Nlelo Muluku ahin'himerya Abrahamu: "Wa nyuwano, nvithe waatana Waka, nyuwano ni maloko enyu ni maloko othene antthuna owaka. ¹⁰ N'no waatana Waka, wenwo onthunenyu wira nvithe nyuwano ni maloko enyu anwa: Wakhula mulopwana wa nyuwano ohana wun'nuhiya. ¹¹ Mwin'nuwiheke oholo wa elopwana enyu ni ela enthuna okhala ethonyeryo wa Miyano ni nyuwano. ¹² Wakhula nlopwana wa nyuwano, ettaka mahiku thanu nattharu, ohana wun'nuwihya, wakhula maloko enyu. Eyo eri n'hina mwa ale antthuna oyariyaka owan'nyinyu, ole oothumiya ni nletto ohintthuna okhala a nloko nenyu. ¹³ Ole onthhuna oyariya owanyinyu ni onthhuna othumiya ni ntjurukhu enyu ohana wun'nuwihya. Tjitjam'mo, watana Waka onrowa okhala vanamani wenyu voohimala. ¹⁴ Wakhula ntthu ohintthuna wun'nuwihya inviye eriyari wa atthu enyu, waholo owo khinwelelale watana Waka". ¹⁵ Muluku ahin'himerya Abrahamu: "Sarai, amwarinyu, oihaniye-tho Sarai. Vohiya vo, ntjina nawe okhale Sara. ¹⁶ Miyano kinanreliha ni kinanvaha mwana. Ni kinanreliha ni onrowa okhala tithi a maloko othene. Mamwene a atthu anawa mwaha wa yowo". ¹⁷ Nto, Abrahamu ahuramela ethone awe vathi, ahithaya ni khwiira vamuriman vawe: "Van'niweryaneya nttu orina iyakha emiya emotja oyara?". ¹⁸ Abrahamu ahin'himerya Muluku: "Ismael okhaleke oholo wenyu!". ¹⁹ Muluku ahiira: "N'nari, vano Sara, amwarinyu, anamovahani mwana, ni nyuwano munrowa omwihana Isaki. Kinarowa waatana ni yowo, ntoko waatana wohimala ni vohimala. ²⁰ Nto Ismael, Miyano kin'niwinwani. Miyano kinanreliha ni kinamwatjererya ventji. Owo onrowa okhala tithi a maloko muloko nenli, ni kinankhaliha atthu entji. ²¹ Vano waatana Waka onrowa okhala ni Isaki, yoole onthhuna onvaha Sara eyakha eniwa okathi yoola". ²² Numala omala olavula ni owo, Muluku ahikhuma oholo wa Abrahama. ²³ Nto, Abrahama ahinkuxa mwanawe Ismael ni ale othene yayariwe owan'nyawe, alopwana othene ale yayariwe owan'nyawe, alopwana ale othene yayariwe owan'nyawe Abrahamu ahakuxa ni khuwun'nuwihya nihiku nimotja, ntoko arumiyawe ni Muluku. ²⁴ Abrahama aarina iyakha miloko thanu natjese ni thanu natjese, in'nuwihyaka. ²⁵ Ni Ismael, mwanawe, aarina iyakha muloko nattharu in'nuwihyaka. ²⁶ Nihiku nimotja nenlo, Abrahama ni mwanawe Ismael ahin'nuwihya. ²⁷ Alopwana othene yaakha owan'nyawe ahiwun'nuwihya vekhawe, akelaka n'hina ale yayariwe owan'nyawe ni ipottha iye tjetene tjathumiye ni ntjurukhu.

Chapter 18

¹ Muluku ahinweela Abrahamu Omanre, okilathalene vankhora va muxaxa, othana eriyari. ² Abrahaamu ahiweha otjulu ni khwaawehe alopwana araru yemenlene, oholo wawe. Numala wawehe, ahikhuma varyawe ni khurowa waryaya ni khukokhorela vathi. ³ Owo ahira: "Apwiya, kaphwanyalene mahala oholo Wenyu, n'hinvikane murumeyi Enyu. ⁴ Kinaarumiha wira awaniye matji vakhani; nrapihe metto ni mwintjuwe vantthutjini. ⁵ Kinawana ephau vakhani; nlipihe eruuthu enyu, okhala wira moophiya wa nrumeyi enyu numala n'narowa oholo". Ni yahakhula: "Mwiire tjiimalenyu". ⁶ Nto, voowakuveya Abrahamu ahikela mpani khulavula ni Sara: "Mwaakuveye, mwinkuxe trigu ikopho ttharu, mpake ibolo". ⁷ Nto, Abrahaamu ahitthimakela waryaya inama tjawe, ahikuxa enama yooxana ni yoreera ni khunvaha nrumeyi awe, ni akuven'ye wira onreherye. ⁸ Ahikuxa ekulyeri, elete ni mwaminama aareheriye, ahavaha ni kweemela waryayavo, alyaka vantthutjini. ⁹ Awo yahunkoha Abrahaamu: "Amwarinyu ari vayi, Sara?" Owo ahakhula: "Ori m'muxaxani m'me". ¹⁰ Ni ahiira: "Vekekhaiyi kinatthika n'hina mwa eyakha emotja, ni amwarinyu, Sara, anakhalana mwana m'motja". Sara iira inwaka m'muxaxani, ophiryo waya. ¹¹ Abrahaamu ni Sara yahuluvala, ni iyakha tjintji; ohiya-tho vo, Sara ahivira iyakha tjooyara. ¹² Nto, Sara ahitheya ni ahira vekhawe: "Kinaakhalana owerya numala wuuluvala, ni apwiyakatho yuluvanlene?". ¹³ Muluku ahin'himerya Abrahaamu: "Mwaha wa xeni Sara ontheyawe ni oniirawe: 'Miyano kinawerya oyara, kuuluvanlene?'; ¹⁴ Enakhala etthu entthuna okhala yoovila oholo wa Muluku? N'hina wa eyakha emotja, okathi othanliye, kinatthikela wa nyuwano ni Sara onakhalana mwana". ¹⁵ Nto, Sara ahukhotta ni khwiira: "Miyano nkitheyale", waholo owo amoova. Owo ahitthikela: "N'nari! Nyuwano mtheya". ¹⁶ Nto, alopwana ale yahikuma khiawehe ephir ya Osodoma. Abrahaamu ahattthara ahoolaka. ¹⁷ Ni Muluku ahiira: "Miyano kinanvithela Abrahaamu ele entthunaka opaka wanaanano, ¹⁸ okhala wira owo onrowa okhala muulupale ni nloko nuulupale, ni atthu othene a nlaponi anoorelihiya wa yowo? ¹⁹ Okhala wira Miyano konthanla wira awettiheryeke anaawe ni nloko nawe wira yeetteleke iphiro tja Muluku, wira atthareke ekekhaiyi, ni wira Muluku oniherye tjiimalyawe mwa Abrahaamu". ²⁰ Nto, Muluku ahira: "Onyakuleleya wa Osodoma ni Ogomoro wotepa watta, ni otakhala waya wootepe waatta; ²¹ kinakhuruwa wanano kiwehe wakhala wira, vekekhaiyi, tjotene tjin'nyakulelaya ni tjimphiya wa Miyano ti tja ekekhaiyi. Vohiya vo, kinatjuwela". ²² Nto, alopwana yahirukunuwa khinawehe mphantti wa Osodoma, nto Muluku nlelo aari veri wa Muluku. ²³ Abrahamu ahattamela ni khwiira: "Nto kireeke n'nanyaanya ntthu a ekekhaiyi ni ntakhali? ²⁴ Yakhala atthu miloko thanu epoma ele ekekhaiyi, n'nanyaanya khimunirowa okhapelela mwaha wa ale miloko thanu? ²⁵ Ottaiwene wa Nyuwano opaka etthu iyo, owinva a ekekhaiyi ni atakhali, ntoko ekekhaiyi ni ntakhali onalikana. Ottaiwene wa Nyuwano! Okhala wira namalamula a elapo yootene khahiyo a ekekhaiyi?". ²⁶ Muluku ahiira: "Miyano kaaphwanya Osodoma atthu a ekekhaiyi miloko thanu, kinaakhapelela epoma mwaha wa yawo". ²⁷ Ni ahakhula Abrahamu: "Kinatthikela walavulana Apwiya, hata kiryene etthaya ni ettuwra. ²⁸ Ni, wakhala awo miloko thanu yahikhale athanu, n'nanyaanya epoma mwaha wa awo athanu?". Ni ahiira: "Nkin'nyanya, nwe kaaphwanya miloko thanu ni athanu". ²⁹ Abrahaamu ahira-tho: "Enrowa wiraneya exeni nwe mwaaphwanya miloko tjese?". Owo ahakhula: "Nkin'nyanya mwaha wa miloko tjese". ³⁰ Owo ahira: "Xontte, n'hiviruwe mwaha wa miyano wokohani-tho. Nto yaphwanyaneya miloko miraru, nwe?". Ni ahiira: "Nkiniira etthu, kaaphwanyaru miloko miraru nwe". ³¹ Ni ahiira: "N'hiviruwe Apwiya, kinaalavula-tho ekwaha yela pahi. Nto yaphwanyaneya miloko mili, nwe?". Owo ahakhula: "Nkin'nyanya mwaha wa awo miloko mili". ³² Ni ahiira: "Xontte, n'hiviruwe Apwiya, kinalavula-tho ekwaha ela. Ni yaphwanyiya nwe muloko?". Owo ahiira: "Nkin'nyanya mwaha wa awo muloko". ³³ Muluku ahitthikela ephiro Awe numala olavula ni Abrahaamu, ni owo ahitthikela owan'nyawe.

Chapter 19

¹ Malaikha owenli yahirowa Osodoma ohiyu, okathi Loti akilathalyawe vankhora wa Osodoma. Loti ahawehe, ahivenya, ahirowa okumana ni yawo ni ahikokhora ethone awe vathi. ² Owo ahira: "Xontte, mapwiya aka, miyano kin'nikhanyererya wira nkele mpani mwa nrumeyi enyu, wira nvirihe ohiyu ni nrapihe metto. Nto, n'navenya oxaka wira ntthareke ephiro enyu". Awo yahira: "N'nari, hiyano ninarupa ota wa epoma". ³ Nto owo ahakhanyererya ventji, nto, awo yahirowa ni owo, ahoxa iphau tjohikhala miropo ni awo yahikhura. ⁴ Nto, awo ahinatthi wumpathi, alopwana otene a Osodoma yahirukurerya enupa, okhuma amwavano mpakha atthu oowuluvala, atthu otene, mpakha okhitjerya. ⁵ Awo yahimwihana Loti ni yahin'himerya: "Alopwana awale wa nyuwano ari yayi? N'niwanele va hiyano nintthuna waarupana". ⁶ Nto, Loti ahivenya khutthukwa nkhora ottuli wawe. ⁷ Owo ahira: "Miyano kin'nilipela, axin'na aka, wira in'hipake etthu eyo yootakhala. ⁸ Nwe, miyano kihana anaa aka enli ahinatthi orupa ni nlopwana. Miyano kinamwawana ota ni mwiireke ni yawo etthu entthunenyu. Nto wa alopwana ala n'hiwirihe etthu okhala wira ari owan'nyaka". ⁹ Awo yahira: "Nkhume va!". Ni yahira-tho: "Ola owale okhala n'no ntoko nletto vano ontthuna okhala mwene ehu! Wanano nintthuna owirihani yootepa oakhala waavikana awo!". Awo yani'nkhanyerery nlopwana ole, ni Loti, ni yahattamela wira akwakwanyule nkhora. ¹⁰ Nto aletto yahokola matata aya, yahumpjwanya Loti ni khunwana mpani ni khutthykwa nkhora. ¹¹ Nto n'hia wa alopwana ale yaari ota wa enupa, aletto a Loti, yahahiya ahoonaka, okhuma anamwane mpakha atthu aalupale, anaaphelatja nkhiru mpakha olamwa ahoonaka. ¹² Nto, alopwana ale enli yahin'himerya Loti: "Akhala-tho akina va? Axitthepa, anamwane alopwana, alopwana athiyana ni akina mwaatjuwen'nyu n'hina mwa epoma, mwaakumihemo. ¹³ Okhala wira nintthuna okwakwanyula nipuro nla, okhala wira tjitthu tjootakhala tjiniraneya nipuro nla tjin'niphiya wa Apwiya ni Owo oniruma wira ninyanye". ¹⁴ Loti ahikhuma khurwa olavula ni axitthepa awe, alopwana yatthuna wathela anaawe ni khwahimerya: "Vowakuveya, nkhumu nipuro nla okhala wira Muluku wananano ontthuna okwakwanyula opuro ola". Nto, wa axitthepa awe, owo akhala ntoko onnamotha. ¹⁵ Orowaka ni oxa, malaikha yahomwakuviha Loti yiiraka: "Nroweke, mwaakuxe amwarinyu ni aniinyu ari va wira ahikwe ni epoma". ¹⁶ Vano, okhala wira owo anipitja, alopwana ale yahinvara matata awe, ntoko ni amwarawe ni anaawe, okhala wira Muluku ahimonela othunku. Awo yahunrowana ota wa epoma. ¹⁷ Ni wahonaneya, awo yarowana ota, nlopwana m'motja ahira: "Ntthyawe mwaha wa okumi enyu! N'hiwehe ottuli, n'nakhala n'hemele vakhiviru. Ntthyawe omwako, wira n'hikhwe". ¹⁸ Loti ahiira: "N'nari, xontte, mpwiya aka! ¹⁹ Nto nrumeyi enyu on'noona mahala wa nyuwano okhala wira mun'nikavaha mahala nvuluxaka okumi aka, nto miyano nkikhanle oorowa omwako okhala wira onyanyiya nwo onakiphwanya ni kinaakhwa. ²⁰ Nto yookhala epoma eri vakhiviru nwe. Xontte, nkihiye wira kitthyawe wenwe, (eyo khahiyo yankhini?) ni okumi aka onamopowa". ²¹ Pwp ahiira: "Vekekhaiyi, miyano-tho kinvahe eyo yoolepela, wira miyano nkin'nyanya epomaa eyo nyuwano ehim'menyu. ²² Mwaakuveye! Murowe wenwo, okhala wira nkikhanle oopaka etthu nyuwano n'hinatthi ophiya". Vano nto, epoma yihaniya Zoar. ²³ Loti aphiyaka Ozoar ntjuwa niira nikhumalene. ²⁴ Nto, Muluku ahiruha enxofre ni moro Osodoma ni Ogomora. ²⁵ Muluku ahinyanya ipooma iye, elapo yootene, atthu otene ni miri tjootene tjaamela vatthayani. ²⁶ Amwarawe Loti, yaari ottuli wawe, yahiweha ottuli ni khupakeya elatarato ya makha. ²⁷ Abrahaamu vaxalyaya ahikhuma arowaka nipuro aryawe ni Muluku. ²⁸ Owo ahiweha Osodoma ni Ogomora ni elapo yootene. Ahiweha mwiixi wakhuma vathi orowaka otjulu ntoko mwiixi wa onforononi. ²⁹ Nto, okathi Muluku anyanyalyawe epoma yootene, ahimupuwela Abrahaamu khunkumiha Loti mpoma m'me, okathi aanyanyawe epoma yakhalawe Loti. ³⁰ Nto Loti ahikhuma Ozoar, wira akhaleke omwako ni anaawe, okhala wira amoova okhala Ozoar. Nto, ahikhala nipuro nimotja muntjepeni, owo ni anaawe. ³¹ Oopatjeriya ahin'himerya ookhitjeriya: "Tithihu ohuluvala ni khokhalale nlopwana vakhiviru wira orupe ni hiyano ntoko yoolimalela ya atthu otene. ³² Nwe, nkihiye kinvahe tithihu evinyu wira nirupane nihalane nloko nawe". ³³ Awo yahinvaha evinyu tithi aya ohiyu yoole. Nto, oopatjeriya ahirowa orupa ni tithi awe; owo khatjuwela okathi vampathalyawe hata vavinyalyawe. ³⁴ Nihiku nikina, mwana oopatjeriya ahin'himeya ookhitjeriya: "Va, ohiyu ovirale, miyano kahirupa ni tithi. Nrowe-tho ninvahe evinyu ohiyuula, nto nyuwano nrowe ni mwarupane, wira niihalane nloko nawe". ³⁵ Nto, awo yahinvaha evinyu ohiyo yoole ni mwaana okhitjeriya ahirowa orupa ni atithi awe. Owo khatjuwenle okathi arowalyawe wumpathi hata avenyaka. ³⁶ Nto, anamwane owenli a Loti yahirupalihiya ni atithi aya. ³⁷ Mwaana oopatjeriya ahin'yara nlopwana, yoowo amwihalyawe Moabi. Owo ahikhale tithi a atthu yaakhala omoabi. ³⁸ Okitjeriya ahin'yara-tho nlopwana, yoowo amwihalyawe Ben-Ami. Owo tithi a atthu ankhala waamonita olelo.

Chapter 20

¹ Abrahaamu ahikhuma nwe arowa okhaka Oneguebi ni khukhala eriyari wa Okati ni Osur. Owo aari nletto akhalaka Ogerar. ² Abrahaamu ahihimya mwaha wa amwarawe Sara: "Owo nrokoraka". Nto, Abimeleki, mwene a Ogerar aharuma arumeyi awe wira anrowele Sara wira anthele. ³ Vano Muluku ahinwela Abimeleki moolohani, ohiyu, ni khun'himerya: "Nyuwano mwa nlopwana ookhwa mwaha wa nthiyana onkuxalenyu, okhala wira owo ootheliya". ⁴ Vano, Abimeleki, iira ohinatthi onrupana, ahira: "Apwiya, n'namwinva nloko noohittheke?" ⁵ Khahiyo yowo okihimeeryale wira: 'Nrokoraka?'. Ni owo-tho ookihimerya: 'Ole mun'naka'. Miyano kipakale eyo ni ekekhayi varohoni vaka ni vohittheke munina mwa m'matatani mwak". ⁶ Nto, Muluku ahimwaakhula moolohani: "Ayo, Miyano kootjuwela wira nyuwano mpakale eyo ni ekekhayi varohoni venyu ni-tho kihokottihani ottheke wa miyano, tivo, miyano nkohiyaleni mun'kwataka." ⁷ Wanano, munttikiherye nthiyano owo wa wan'nyawe, waholo owo profeta ni onimolompelani ni nyuwano n'naavona. Vano, nyuwano mwahinttikihe, n'namookhwa i amutji enyu". ⁸ Abimeleki ahivenya vaxakaru ni khuwihana ananteko awe otene. Owo ahahimerya alopwana owo tjitthu in'yo tjotene, yahanle yoovaka. ⁹ Nto, Abimeleki ahimwihana Abrahaamu khun'himerya: "Enipakelalenyu exeni? Kootthekenleni exeni, mpaka nyuwano okiwanela ottheke n'no nlaponi mwaka? Mookipakela etthu ehinrerela opakiya". ¹⁰ Abimeleki ahin'himerya-tho Abrahaamu: "Exeni yoopakihaleni tjitthu tjen'ya?". ¹¹ Abrahaamu ahakhula: "Miyano kaniihimerya: 'Veekekhayi elapo ela khonooviya Muluku ni atthu ala onikinva mwaha wa amwaraka'. ¹² Ohiya-vo, veekekhayi ola nrokoraka, mwana a atithi aka, nto khahiyo mwana a emeya aka; ni khuwa okhala nrokoraka. ¹³ Okathi Muluku okikumihalyawe wa atithi aka, miyano kahin'himerya Sara: 'Nyuwano n'hana nkoniheryaka ekekhayi ntoko amwaraka: Wakhula nipuro nintthunehu orowa, n'nahimya wa miyano: Ola mun'naka". ¹⁴ Nto, Abimeleki ahikuxa ipwittipwitthi ni inyompe; ipottha alopwana ni athiyana ni khunvaha Abrahaamu. Ni khunttikiherya Sara, mwaarawe Abhaamu. ¹⁵ Abimeleki ahira: "Maathala aka ari wa nyuwano. Nkhaleke vantthunenyu". ¹⁶ Ni ahin'himerya Sara: "Konvaha mun'ninyu ntjurukhu woophiyaka ekonto emotja ya eparatha, mwaha wooveheya wenyu, oholo wa atthu enyu otene; tjituum'mo, moolamuliya oholo wa atthu otene". ¹⁷ Ni Abrahaamu aahinlomp Muluku ni Muluku ahinvonihia Abimeleki, amwarawe ni axihawala awe, wira ayareke. ¹⁸ Okhala wira Muluku ahitthuna wira owan'nyawe Abimeleki ohikhale nthiyana ooyara, mwaha wa Sara, mwaarawe Abrahaamu.

Chapter 21

¹ Muluku ahinweha Sara, ntoko tjitjam'mo ahimalyawe, ahimpakela tjitjam'mo ahimalyawe. ² Sara ahirupala khun'yara mwana awe Abrahaamu uluvalalene, okathi ahim'mye Muluku. ³ Abrahaamu ahimwihana mwanawe, yowo ayariye ni Sara, ni ntjina Isaki. ⁴ Abrahaamu ahimun'nuwiha mwanawe arinene mahiku thanu nattharu, ntoko tjahimalyawe Muluku. ⁵ Abrahaamu oyariyaka mwanawe Isaki aarina iyakha emiya emotja. ⁶ Sara ahira: "Muluku okitheha; otene yinwale atheya ni miyano". ⁷ Ni ahatjererya: "Tipani aakupali wira Abrahaamu ni Sara yankhalana mwana? Konvaha mwana ooluvalalene!". ⁸ Mwana ole ahin'nuwa khuhiya waamwihya, ni Abrahaamu ahipaka niira nintji nihiku Isaki ahilyawe waamwa. ⁹ Sara ahinweha mwana a Agar, a Wegitu anvahalyae Abrahaamu, onvehaka Isaki. ¹⁰ Nto, owo ahin'himerya Abrahaamu: "Mwiikare epottha ela ni mwana aya, waholo mwana ola khonkhala namahalana ni mwana aka Isaki". ¹¹ Molumo awo yahinwereya Abrahaamu mwaha wa mwana awe. ¹² Vano, Muluku ahin'himerya Abrahaamu: "N'hixanke mwaha wa mwana ni epottha eyo. Mwinwe molumo otene anihimya Sara mwaha wa nlattu owo, okhala wira ontthuna okhala mwaha wa Isaki nloko nenyu nintthunaya wihaniya. ¹³ Miyo-tho kinapaka nloko nintji ni mwana a nrumeyi, okhala wira owo nloko nenyu". ¹⁴ Abrahaamu ahivenya vahinatthi oxa, ahikuxa ephau ni matji ni khunvaha Agar, ompweheryaka m'makhatani mwawe. Owo ahinvahererya mwana khunlaxerya. Owo ahikhuma khuneetta moothakoni mwa o'Berseba. ¹⁵ Okathi matji yamalalyaya, owo ahin'hiya mwana vantthutjini. ¹⁶ Nto, owo ahirowa okilathi ottaiwene, okhala wira ahira: "Miyano inkinoona okhwa wa mwana, ahunla ventji. ¹⁷ Muluku ahinwa wunla mwana ole, ni Nlaikha na Muluku ahimwihana Agar wiirimu ni khun'himerya: "Exeni erinenyu, Agar? N'hoove, waholo Muluku ohinwa ntju na mwana oryawe. ¹⁸ Nvenye, munvenxe mwana ni munvarele ntata nawe, waholo kinopaka nloko nuulupale". ¹⁹ Nto, Muluku ahithukula mentho, ni owo ahiweha ehime. Owo ahirowa, ahitjariha matji munttonkani khunvaha mwana. ²⁰ Muluku ari ni mwana; owo ahin'nuwa, ahikhala woothakoni khukhala namareetthe. ²¹ Owo aakhala woothakoni wa Opara, ni ameya awe yahintheliha nthiyana a Wegitu. ²² Mahiku ale, Abimeleki ni Fikoli, n'holeli a anakhotto awe, yahin'himerya Abrahaamu, yiiraka: "Muluku onkhala ni nyuwano mwa tjotene tjinirenyu. ²³ Wanano, vano, nkilaphele va, mwa Muluku, wira khimunikeettiherya voowotha miyano, n'nakhala mwana aka, n'nakhala ntjulu aka. Nkoniherye miyano ni etthayana nkhalenyu mahala mamotja kiniwoniheryakani miyano". ²⁴ Abrahaamu ahira: "Miyano kin'nilapha". ²⁵ Ni Abrahaamu ahitjinla oholo wa Abimeleki mwaha wa ehime ananteko awe Abimeleki yakhottihaya. ²⁶ Abimeleki ahira: "Miyano nkintjuwela apakale eyo. Ni-tho khankihimeryale eyo khalayi; nkinaatthi winwa eyo mpakha olelo". ²⁷ Nto, Abrahaamu ahikuxa epwittipwitthi ni enyompe khunvaha Abimeleki, ni owenli yahipaka waataana. ²⁸ Abrahaamu ahipweha mphantti nkina ipwittipwitthi tjoothiyana thanu napili. ²⁹ Abimeleki ahin'himerya Abrahaamu: "Enihimya exeni ipwittipwitthi n'ya tjipwehalenyu mphantti nkina?". ³⁰ Owo ahakhula: "Ipwittipwitthi n'ya munrowa waakhela wira tjikhale ntoko namona wira ti miyano kithipale ehime ela". ³¹ Nto, owo ahihana nipuro nle Berseba, okhala wira owenli yaalipha. ³² Awo yahilapha Oberseba, Abimeleki ni Fikoli, n'holeli a anakhotto awe, yahithikeka etthaya yamafilisti. ³³ Abrahaamu ahaala mwiri Oberseba ni vale ahakhuwelela Apwiya. ³⁴ Muluku ohinimala. Abrahaamu nlelo ahikhala ntoko nletto etthaya ya mafilisti mahiku mentji.

Chapter 22

¹ Wahonaneya, nuvira tjitthu n'ya, Muluku ahintteha Abrahaamu khwiira: "Abrahaamu!" Owo ahakhula: "Kiri va". ² Ni Muluku ahira: "Mwinkuxe mwaninyu, yowo onimphentenyu, Isaki, ni nrowe ntetthe wa Omoriaa; ni mwanvahererye vale ntoko nkuttho, eriyari va mwako onkelaka owoniheryani". ³ Ni Abrahaamu ahivenya vahinatthi oxa, khunreherya buru awe, ahakuxa amiravo awe enli, vamotja ni Isaki, mwanawe, ni khwiikittha ikhuni tja nkuttho. Nto, ahikhuma ni buru awe arowaka nipuro Muluku amonihenryawe. ⁴ Nihiku na eneerarur, Abrahaamu ahivenxa mentho khuweha nipuro nlo ottaiwene. ⁵ Abrahaamu ahahimerya amiravo awe: "N'halatje vava ni buru, ni miyano ni m'miravo n'narowa mpakha nwe. Hiyano ninrowa okokhorela numala n'nawa wa nuwano". ⁶ Nto, Abrahaamu ahikuxa ikhuni tja nkuttho ni khunreya Isaki, mwanawe. Ahikuxa moro ni mwaalo m'matatani mwawe khunarowa vamotja. ⁷ Ni Isaki ahin'himerya tithi awe, Abrahaamu: "Tithi aka!". Owo ahakhula: "Miyano kiri va, mwanaaka". Ni owo ahira: "Ikhuni ni moro tjiri va, nto enamene eri vayi ya nkuttho?". ⁸ Abrahaamu ahira: "Muluku onaapaka miirirya ni onanwana mwaapwittipwitthi, mwanaka". Ni yanirowa vamotja. ⁹ Okathi waaphiyalyaya nipuro Muluku oniheryawe, Abrahaamu ahapaka altari ni khupweherya ikhuni; ahintthukwa Isaki, mwanawe, ni khumpweha vatjulu va altari, vakhunini. ¹⁰ Ni ompweheryaka matata, ahikuxa mwaalo khunatthuna ompaka nkuttho mwanawe. ¹¹ Nto, Nlaikha na Muluku nahimwihana wiirimu khun'himerya: "Abrahaamu, Abrahaamu!". Ni owo ahakhula: "Miyano kiri va". ¹² Ni Nlaikha nahira: "N'himwintjatherye matata m'miravo owo, n'nakhala n'himwirihe yootakhala, waholo kotjuwela wira mun'nimoova Muluku, okhala wira khankikhoottelale mwanenyu, mwanenyu m'mootjaru". ¹³ Abrahaamu ahiweha wirimu khunweha mwapwittipwitthi apharale mphantti awe nkina. Abrahaamu ahirowa, khunkuxa mwapwittipwitthi khunvaha nkuttho nipuro na mwanawe. ¹⁴ Abrahaamu ahitthana nipuro nle: "Muluku onapaka miirirya", nenlo n'nihaneliya mpakha olelo, "Omwaako wa Muluku, onakhumelela miirirya". ¹⁵ Nlaikha na Muluku naahitthikela omwiihana Abrahaamu va enenli, wiirimu, ¹⁶ ni khwiira: "Wa Miyano koolapha, onihimya t'Apwiya, okhala wira moopaka eyo khankikhottelale mwanenyu, mwanenyu m'motjaru, ¹⁷ veekekhayi kinareliha nloko nenyu ntoko ithenenri tja wiirimu ni-tho ntoko ethhaya ya mphareya; ni ootjulu enyu onaaxintta epoma ya awanani aya. ¹⁸ Mwa otjulu enyu, anooreriya maloko otene a vathi, waholo nyuwano n'hiwelela ntju Naka". ¹⁹ Nto, Abrahaamu ahitthikela waari amiravo awe, ahikhuma vamotja arowaka Oberseba. Ni owo ahikhala Oberseba. ²⁰ Ni wahiraneya, numala ovira tjitthu n'ya, ahihimeriya Abrahaamu: "Milika onvaha anamwane mun'ninyu Nawor: ²¹ Uz, ompatjeryawe; Buz, mun'nawe; Kemuel, tithi awe Arao; ²² Kesedi; Hazo; Pildas; Jidlafi ni Betuel". ²³ Betuel ahin'yara Rebeca. Milca ahayara anamwane ala thanu nattharu a Nawor, mun'nawe ABrahaamu. ²⁴ Hawalawe Nawor, ntjina nawe iriya Reuma, ahin'yara Teba, Gaao, Taasi ni Maaca.

Chapter 23

¹ Sara ahikhala miyakha tjoophiyaka imiya pili ni miloko mili ni thanu napili. Ala yaari mahiku Sara yakhalalyawe. ² Sara ahikhwa Okirati-Arba, ori Hebrom, ntetthe wa Okanani. Abrahaamu ahikhupanyerya khumunlela Sara. ³ Nto, Abrahaamu ahivenya, ahikhuma vaari erutthu ya amwarawe yaakhwale ni khulavula ni nloko na Hati, iraka: ⁴ "Miyano ka nletto eriyarenyu. Xontte, nkitthuniherye nipuro nimotja wira kipake mahiye, wira miyano kaavithe-mo amwaraka akhwaale". ⁵ Nloko na Hati nahiwakhula Abrahaamu, niiraka: ⁶ "N'niinwe, pwiya aka. Nyuwano mwa mwene a Muluku wa hiyano. Munvithe mwarinyu mapuro ehu ootepaxa orera. Khuuvo wa hiyano ontthuna wookhottiheryani mahiye, wira mwaavithe amwarinyu". ⁷ Abrahaamu ahivenya, ahakokhorela atthu a vathi, nloko na Hati, ⁸ ni khwaahimerya iraka: "Nyuwano mwakithuniherya wira miyano kaavithe amwaraka vatthayani venyu, nto, nlavule wa miyano n'hina mwa Efrom, mwanawe Zoar. ⁹ M'mulepele wira akitumiherye ntetthe wa Makpela, eri yawawe, yeeyo eri nkherere mwa ematta awe; wira akitumiherye ni ntjurukhu onirerela, ntoko yoohalana mahiye eriyari enyu". ¹⁰ Nto, Efrom hetewu, akilathale eriyari ya Heti, ahimwakhula Abrahaamu, wira yinwe okhuma atthu yakhula wetewu ni ale yakhumale ntetthe awe, iraka: ¹¹ "N'naari, pwiya aka, nkinwe. Kin'novahani nipuro ni nxepa nirinaya. Kin'novahani oholo wa nloko na atthu aka wira mwaavitheke amwarenyu". ¹² Nto, Abrahaamu ahikokhora oholo wa atthu a ntetthe yoole ¹³ ni khun'himerya Efrom, oholo wa atthu ale otene, iraka: "Warookhala mootthuna, kin'nolipelani wira nkinwe. Kinooliva etjitjapo yoorerela wa etthaya ele; mwaakhele wa miyano, ni vale kinamwavitha amwaraka". ¹⁴ Efromo ahimwakhula Abrahaamu, iraka: ¹⁵ "Xontte, pwiya'ka, nkinwe. Nipuro nimotja ninkhala imiya tjese tja eparatha. Exeni yeeyo wa miyano ni nyuwano? Mwaaitheke amwarinyu akhwale". ¹⁶ Abrahaamu ahinwa matju a Efrom ni khunlemela ntjurukhu wahimalyawe wa eparatha ahimalyawe oholo wa nloko na Heti, imiya tjese tja eparatha, ntjurukhu wa anamatumiha. ¹⁷ Tjitjam'mo, etthaya ya Efrom, yaari Omakpela, waattamela Omanre, eyo piyo, ematta, nxepa ni miri tjaari wenwo ni tjotene tjaari nkherekhere ahivahiya ¹⁸ Abrahaamu oholo wa atthu otene a Oheti ni ale yakhumale ntetthe awe. ¹⁹ Numala eyo, Abrahaamu ahinvitha Sara, mwarawe, nxepa na Omakpela, waattamela Omanre, ori Hebrom, ntetthe a Okanani. ²⁰ Tjitjam'mo, ematta ni nxepa nahivahiya Abrahaamu ntoko nipuro noovitha.

Chapter 24

¹ Abrahaamu ahuluvala, ni iyaka tjitji, ni Muluku ahinreliha Abrahaamu wa tjitthu tjtene. ² Abrahaamu ahin'himerya nrumeyi awe, muulupale a etthoko awe ni n'holeli wa tjitthu tjtene tjaariwo. "Mpweherye ntata nenyu vatarani waka, ³ ni miyano kinamoolaphihani oholo wa Apwiya, Muluku a wirimu ni Muluku a vathi, wira nyuwano khan'ninkuxa nthiyana Okanani munvahaka mwanaka, yawo miyano kinkhalaka. ⁴ Nto nyuwano n'narowa elapo aka ni amutji aka ni n'naarowa onkuxa nthiyana munthelihe mwanaka Isaki". ⁵ Nrumeyi ahira: ⁶ "Wakhala nthiyano owo khonrowa otthuna okitthara mpakha elapo ela? Kinkuxeke mwaninyu kinttikiheryaka elapo ewalyawe?". Abrahaamu ahin'himerya: "Muhinkuxe mwanaka munttikihaka! ⁷ Apwiya, Muluku a wirimu, okikuxale eriyari ya amutji aka ni elapo aka ni natiri khukilaphela iraka: 'Wa nloko nenyu', Owo onaruma Nlaikha nawe nyuwano n'hinatthi, ni nyuwano n'nankuxa nthiyano wu. ⁸ Vano, wakhala nthiyano owo khonrowa otthuna woottharani, nto, nyuwano munrowa okhala ootaphuwa wa yoolaphaka ela. Nto muhinkuxe mwanaka munttikiheryaka owani". ⁹ Nto, nrumeyi ahintjatherya ntata nawe vatarani va Abrahaamu, apwiya awe, ni khunlaphela owo mwaha owo. ¹⁰ Nrumeyi ahikuxa ikamelo muloko tja apwiya awe khunarowa. Owo-tho ahikuxa mirerelo tja apwiya awe. Ahikhuma arowaka Omasopotamiya, epoma ya Nawor. ¹¹ Owo ahikokhorihika ikamelo ota wa epoma, waattamela vehimeni wa matji, orowaka winla, okathi athiyana ankhumaya arowelaka matji. ¹² Ni ahira: "Apwiya, Muluku a apwiya aka, Abrahaamu, olelo nkivahe oxintta ni nkoniherye mahala mwaha wa pwiya aka Abrahaamu. ¹³ Miyano kiri va, vehimeni wa matji, ni anamwane a atthu an'niwa orika matji. ¹⁴ Viranye tjitjam'mo. Miyano kan'himerya mwaavani nthiyana: 'Xontte, muramihe nrinki enyu wira miyano kimurye', ni owo okihimerya: 'M'muryeke, ni miyano kinamuriha-tho ikamelo tjenyu', nto, owo onrowa okhala Ole Nyuwano Munthanlalenyu wira akhale mwarawe Isaki. Tjitjam'mo, kinaatjuwela n'honiherya mahala wa apwiya aka". ¹⁵ Ni wahiraneya, owo nlelo ohinatthi omaala olavula, Rebeca ahiwa ni nrinki awe akuxalene. Rebeca ari mwanawe Betuel, mwanawe Milca, mwarawe Nawor, mun'nawe Abrahaamu. ¹⁶ Mwaavano ole ari oorera, harutji, yoowo iira ahinatthi ontjuwela nlopwana. Owo ahirowa vehimeni, ahitjariha nrinki awe khunarowa. ¹⁷ Nto, nrumeyi ahitthimaka orowaka okumana khun'himerya: "Xontte, nkivahe matji vakhani munrinkini mwenyu". ¹⁸ Owo ahira: "M'muryeke, pwiya aka" ni vowakuveya ahuramiha nrinki awe khunvaha matji. ¹⁹ Okathi owo apheralyawe onvaha matji, ahira: "Miyano-tho konoovaha ikamelo tjenyu, mpakha iyo omala omurya". ²⁰ Nto, owo ahakuveya, ahimaliha matji munrinkini mwawe voowakuveya, ahitthimaka-tho arowaka wehimeni orowa orika matji ni ahirika khuvaha ikamelo tjawe tjtene. ²¹ Nlopwana ole ari oomala wira omwinwe Muluku yakhala wira yotthuneya ele ehiraneya. ²² Ni wahiraneya, numala ikamelo omala omurya, nlopwana ole ahikuxa ewero yahalale, yaalemela, ni ipurcera pinli wira oware m'moononi, elemelaka voophiyerya ikilu muloko tja wero ²³ ni khunkoha: "Nyuwano mwa mwana aawani? Nkihimerye, xontte, watithinyu nookhala nipuro wira nivirihe ohiyu?". ²⁴ Owo ahin'himerya: "Ka mwana a Betuweli, mwana a Milka, yowo ayarihiyawe ni Nawor". ²⁵ Owo ahihimya-tho: "Khothowale opuro oniphiiyerya oviriha ohiyu". ²⁶ Nto, nlopwana ole ahikokhora khwaattotopela Apwiya. Owo ahira: ²⁷ "Attotopeliye Apwiya, Muluku a pwiya aka Abrahaamu, ahihiyale orera Wawe ni Ekekhayi Awe ni pwiya aka. Wa miyano, Muluku aka okirohale owanyawe pwiya'ka". ²⁸ Nto, nthiyano ole ahitthimaka arowaka wahimerya amutji awe tjtene tjiiraneyle. ²⁹ Vano, Rebeca ahikhala nrokorowe, ni mun'nawe ihaniwa Labao. Ni Lababao ahitthimaka arowaka vankhora varyawe nlopwana ole, waattamela vehimeni. ³⁰ Numala owo oweha ewero ni ipurcera m'moononi mwa min'nawe ni numala winwa moolumo a mun'nawe Rebeca: "Tiyeyo nlopwana ole okihimeryawe", owo ahirowa waari nlopwana, ni owo ari waattamela ikamelo, vehimeni. ³¹ Ni Labao ahira: "Nrwe, oorelihiya ni Apwiya. Mwaha wa xeni nrinyu ota nwo? Miyano kooreherya enupa ni nipuro wira tjikhale Ikamelo. ³² Nto, nlopwana ole ahirowa etthoko ele ni khitaphula Ikamelo. Ikamelo iye tjahivahiya yoolya, ni yahiwanika matji wira orapihe metto tjawe ni metto tja alopwana yarinawe. ³³ Ahivahiya yoolya, vano owo ahira: "Nkinlya kihinatthi ohimya entthunaka ohimya". Nto, Labao ahira: "N'himyeke". ³⁴ Owo ahira: "Miyano ka nrumeyi awe Abrahaamu. ³⁵ Apwiya atepaxa wareliha apwiya'ka, ni owo on'nin'nuwa. Owo okivaha ipwittipwitthi ni inyompe, eparatha ni ewero, ipottha tjoothiyana ni tjoolopwana, ikamelo ni aburu. ³⁶ Sara, amwarawe pwiya'ka, yiira yuluvanelene okathi on'yaralyaya mwana. Ni owo onvaha tjtene tjarinawe. ³⁷ Pwiya'ka okilaphiha, iraka: 'N'hinthelelihe mwana'ka axithiyana a akanani, wonwo miyano onkhalaka. ³⁸ Ohiya vo, nrowe elapo aka ni waamutji aka ni mwanthelihe mwana aka'. ³⁹ Miyano on'himerya pwiya'ka: 'Kinoonaka nthiyana owo khontthuna okitthara'. ⁴⁰ Vano owo okihimerya: 'Apwiya, yowo miyano oninttharaka, onaaruma Nlaikha Nawe, ni owo onimun'nuha ephiro enyu, wira m'muthelihe mwana'ka nthiyana a elapo aka ni n'hina mwa amutji aka. ⁴¹ Vano on'narowa otthukuwa n'hina mwa yoolapha eyo nyuwano mwarowa wamutji aka ni nthiyano okhotta woottharani. Vano, n'naataphuwa mwa yoolapha eyo'. ⁴² Nto, olelo koophiya waattamela vehimeni ni khwira: 'Apwiya, Muluku a pwiya'ka Abrahaamu, mwatthuna tjitjo, nkivahe owerya mwa ele entthunaka opaka.

⁴³ Miyano kiri va, waattamela vehimeni. Nthiyana onttthuna owela matji, yoowo miyano onttthuna'ka wira: 'Xontte, nkivahe matji vakhani munrinkingini mwenyu wira kimurye', ⁴⁴ ni nthiyana owo khokihimerya: 'M'muryeke, ni kiawanela matji ikamelo tjenyu', ni nthiyana owo khokihimerya', okhale nthiyana Nyuwano, Apwiya, moonthala nthiyana owo wira akhale mwarawe mwanawe pwiya'ka'. ⁴⁵ Hata miyano kihinatthi omaliha varohoni vaka, Rebeca ahiwa ni nrinki awe okapattaleni vanikhatani vawe ni khukhuruwela omuro wira arike matji. Nto, miyano kihin'himerya: 'Xontte, nkivahe matji kimurye'. ⁴⁶ Owo vowakuveya ohurmiha nrinki awe ni khokihimerya: 'M'muryeke ni-tho kinovaha ikamelo tjenyu'. Nto, miyano kimurya ni khovaha ikamelo tjaka wira tjimurye. ⁴⁷ Miyano kihinkoha, kiiraka: 'Nyuwano mwa mwana apani?'. Owo khwira: 'Kamwana a Betuweli, mwana a Nahori ni Milika'. Nto, miyano khunwariha ekharawa vaphulani vawe ni maniya m'moononi mwawe. ⁴⁸ Nto, kirukunuwa kaakokhorela Apwiya, ni kaattottopela Apwiya, Muluku a pwiya'ka Abrahaamu, okittihale ephiro yeekhweli ni khumphwanya mwana a nloko nawe wira atheliye i mwanawe. ⁴⁹ Vano nto, mwaireheryalene wira m'mweettiherye pwiya'ka ntoko m'muntji, veekhweli ni voororomeleya, nkihimerye. Vano nto, nkihimerye, wira miyano kitthare ephiro mono woolopwana wala voothiyana". ⁵⁰ Nto, Labawu ni Betuweli yahakhula, yiiraka: "Eyo enwa w'Apwiya; hiyano khanikhanle owohimeryani etthu yootakhla hata yooreera. ⁵¹ Rebeca ori ohowo wenyu. M'mukuxeke nreeke, wira owo akhale mwarawe a mwana a pwiyenyu, ntoko Apwiya tjihihalyaya". ⁵² Okathi nrumeyi awe Abrahaamu owinwalyawe, ahakokhorela Apwiya. ⁵³ Nrumeyi ahiwana eparatha ni ewero ni ikuwo khunvaha Rebeca. Owo-tho ahavaha itthu tjoorera amaya awe ni nrokorawe. ⁵⁴ Yahilya ni khumurya owo ni alopwana yarinawe. Yahiviriha ohiyu wonwo, yaavinyalyaya vaxaakaru, owo ahira: "Nkihiye kirowe wapwiya'ka". ⁵⁵ Nrokorawe ni mayawe yahira: "Mun'hiye nthiyana ola okhale ni hiyano n'hiona mwana mahiku muloko. Numala onaakhuma". ⁵⁶ Vano owo ahahimerya: "N'hikikhottihe, okhala wira Apwiya areliha ephiro aka". ⁵⁷ Awo yahira: "N'naamwihana nthiyana owo wira ninkohe". ⁵⁸ Nto, awo yahomwihana Rebeca ni khunkoha: "N'naarowa ni nlopwana ola?". Owo ahakhula: "Kinaarowa". ⁵⁹ Nto, ahirum'mwa mun'nawe Rebeca ni eleti, veekwahani vawe, ni nrumeyi awe Abrahaamu ni alopwana awe. ⁶⁰ Awo yahiririliha Rebeca ni khunhimerya: "Mun'nehu, nkhale mayi a maloko mentji ni nloko nenyu nikhale mukhora ale anoonyokhani.". ⁶¹ Nto, Rebeca ahivenya ni, vamotja ni arumeyi awe, khukhuma ni ikamelo ni khwaatthara alopwana ale. Vowakuveya nrumeyi ahinkuxa Rebeca khunatthara ephiro awe. ⁶² Vano, Isaki akhaa Oneguebi ni ira amalalene otthika Obeer-Laayi-Royi. ⁶³ Isaki ahirowa olompa omatta, varowaka niwinla. Numala owo oweha otjulu, ahiweha wira tjaniwa ikamelo! ⁶⁴ Rebeca ahoweha ni, numala onweha Isaki, ahitupha vakameloni ni ⁶⁵ khun'himerya nrumeyi: "Nlopwana ole tipani oneetta awaka oniphwanya?". Nrumeyi ahira: "Pwiya'ka". Nto, owo ahikhunelela ni ikuwo awe. ⁶⁶ Nrumeyi ahin'himerya Isaki tjotene tjiraneyale. ⁶⁷ Nto, Isaki ahakuxa arowanakam'muxaxani mwamayawe, Sara, ni khunkuxa Rebeca, aari mwaarawe, ni owo animphenta. Nto, Isaki ahimalihiya numala okhwa amayawe.

Chapter 25

¹ Abrahaamu ahinkuxa nthiyana nkinaku; ntjina nawe ihaniya Ketura. ² Owo ahin'yara mwana iihaniya Zinra, Jokisa, Midia, Isipaki ni Suwa. ³ Jokisa ahikhala tithi a Seba ni Deda. Atthu Assurimi, Letusimi ni Leumini yaari a nloko na Deda. ⁴ Anamwane a Midia yaari Efa, Eferi, Hanoki, Abida ni Elida. Otene ala yaari a nloko na Ketura. ⁵ Abrahaamu ahinvaha tjotene tjaarinawe Isaki. ⁶ Nto vo, nlelo oryene nkumi, anavaha mirerelo axihawalawe ni ahireha onikhuma epheyo, ottaiwene wa Isaki, mwanawe. ⁷ Ala mahiku Abrahaamu yakhalalyawe: emiya emotja ni miloko thanu napili ni thanu. ⁸ Abrahaamu akhwale ni uluvanlene tjana, owuluvala ni ekumi yeekhweli ni anarowa okhala vamotja ni nloko nawe. ⁹ Isaki ni Ismael, yahinvitha Omakipela, etthaya ya Efrom, mwanawe Zowari, a wetewu, waattamela Omanre. ¹⁰ Abrahaamu arothuma ntetthe ola ni anamwane a Wetewu. Owo avithiye vamotja ni Sara, amwarawe. ¹¹ Numala okhwa wawe, Muluku ahinreliha Isaki, mwanawe, ni Isaki akhala waattamela Obeer-Laai-Roi. ¹² Nla nloko na Ismael, mwanawe Abrahaamu, yowo Agar, nrumeyi awe Sara, anvahalyawe Abrahaamu. ¹³ Ala yaari matji a anaawe Ismael, ottharelaka oyariya waya: Nebaiyoti, ompatjeryawe Ismael, Kedar, Abidili, Mibisawu, ¹⁴ Misima, Duma, Massa, ¹⁵ Hadadi, Tema, Jeturi, Nafisi ni Kedema. ¹⁶ Ala yaari anaawe Ismael ni matjinaya, vamotja ni ilapo tjaya ni mixaxa tjaya; aholeli muloko amotja ni mahimo aya. ¹⁷ Ala mahiku Ismael akhalalyawe: emiya emotja ji miloko miraru ni thanu napili. Owo ahimumula ni khukhwa, ni khukhala ni nloko nawe. ¹⁸ Awo yakhala okhuma Wavila mpakha Suri, waattamela Wegitu, ntoko ntthu onrowa Wassiriya. Awo yaakhala vowiwanana nkina ni nkhwawe. ¹⁹ Iya itthu tjinimwira mphantti Isaki, mwanawe Abrahaamu. Abrahaamu ari tithi ae Isaki, ²⁰ ni owo arinaiyakha miloko mitjese onthelaka Rebeca, mwanawe Betuweli, ari a Opetara nrokorawe Labawu. ²¹ Isaki ahalompa Apwiya mwaha wa amwarawe, okhala wira khayara ni Apwiya yahinwa olompa wawe; Rebeca, amwarawe, yahirupala. ²² Anamwane yaninyakulihana n'hina mwawe, ni owo ahira: "Mwaha wa xeni enkiranelaya eyo?". Ni ahirowa onkoha Muluku. ²³ Apwiya yahira: "Ari maloko menli mwerukuluni mwenyu, ni maloko menli anakawaneya n'hina mwa m'mirimani mwenyu. Nloko nimotja nintthuna okhala noolipa wovirikanya nikina, ni mulupale onanrumelaka mwankhini". ²⁴ Waphiyalyaya okathi wooyara, yaari maphapo m'mirimani mwawe. ²⁵ Oopatjerya okhuma ari otjareya manri ni oorera, ntoko enama ya manri. Ni ahithhaniya Esawu. ²⁶ Waholo, ahiwa mun'nawe, ni matata awe avarela n'nawu na Esawu. Ni ahithhaniya Yakobi. Isaki arina iyakha miloko thanu namotja amwarawe ayaraka. ²⁷ Anamwane ale yahun'nuwa, ni Esawu aari namatotha inama, ntthu a ntakhwani; vano, Yakobi aari ntthu oomaala ni akhala okathi muntji m'muxaxani. ²⁸ Isaki animphenta Esawu, okhala wira owo anikhura inama mwanawe invawe, ntoko Rebeca amphenta Yakobi. ²⁹ Nihiku nimotja, Yakobi ahapeya yoolya, numala Esawu otthika otakhwani, ootjareya etala. ³⁰ Nto, Esawu ahin'himerya Yakobi: "Nkivahe yoolya eyo, xontte. Nkirere ovoliya etala!". Tivo, owo iihaniyawe Edoni. ³¹ Yakobi ahira: "Woopatjeryani, nkitumiherye ekhulupalenyu yoopatjeriya". ³² Esawu ahakhula: "Kihanle okhwa. Entthuna okirerela exeni etthu iyo yoopatjeriya?". ³³ Ni Yakobi ahiththikela: "Nkilaphele toko". Nto, Esawu ahilapha ni, tjam'mo, ahintumiherya etthuvo awe yoopatjeriya. ³⁴ Yakobi ahinvaha yoolya mun'nawe. Owo ahilya ni khumurya, nto, ahivenya khunatthara ephiro awe. Tjitjam'mo, Esawu ahikhotta etthuvo awe yoopatjeriya.

Chapter 26

¹ Yahikhala etala elapo ele, ohiya yooapatjerya, yakhalale mahiku a Abrahaamu. Tivo, Isaki ahirowa wa Abimeleki, mwene a mafilisti, Ogerari. ² Ni Apwiya yahinwela khun'himerya: "N'hirowwe Wegitu, nkhole elapo Miyano kovahalyakani. ³ Nkhaleke nttetthe yola, ni Miyano kinookhala i nyuwano ni kinamorelihani; waholo kinamovahani nyuwano ni nloko nenyu elapo ela, ni kimwiira enlaphelalyaka tithi enyu Abrahaamu. ⁴ Kinamwatjererya nloko nenyu ntoko itheneri tja wirimu, ni kinavaha epyo enyu nttetthe ola. ⁵ Kinapaka eyo, okhala wira Abrahaamu anipweha moolumo aka ni yatthunaka, yahimya Aka, tjothuna Tjaka ni ikettelo Tjaka". ⁶ Nto Isaki ahikhala Ogerar. ⁷ Okathi athu a elapo ele yankohalyaya mwaha wa amwarawe, owo ahakhula: "Nrokoraka". Vano ahoova wira: "Taamwaraka". Owo ahupuwela: "Alopwana a elapo ela anathuna okinva wira ahale ni Rebeca, waholo ola tooreera". ⁸ Isaki ahikhala nwe okathi muntji. Ni wagoonaneya wira Abimeleki, mwene a mafilisti, ahoweha watujanelani khunweha Isaki anvaraka Rebeca, amwarawe. ⁹ Abimeleki ahomwihana Isaki khwiira: "Tiveekehaya wira ala taamwarinyu. Nto, mwaha wa xeni n'himalenyu: 'Nrokoraka'? Isaki ahakhula: "Kamoova winviya mwaha wa yena". ¹⁰ Abimeleki ahira: Mwaha wa xeni mpakalenyu eyo wa kiyano? Waarokhala wa m'motja wa hiyano oorupa ni amwarinyu, mwaamunruhela nlattu". ¹¹ Nto, Abimeleki ahahimerya athu otene, iiraka: "Ole onthuna onkwata nlopwana ola hata amwarawe, vekehaya onaakhwa". ¹² Isaki ahaala nttetthe ole ni, eyakha yeeyo, ahihepha ventji, okhala wira Apwiya yahinreliha. ¹³ Nlopwana ole ahithatjiri ni khwaatjerereya mpakha okhala thaathiri vekehaya. ¹⁴ Ahikhala ipwittipwitthi tjintji ni inyompe, ni arumeyi entji, mpakha mafilisti onkhalelaka onramela.. ¹⁵ Ni, tivo, mafilisti yahuhwela ihime tjetene tjathipiye ni arumeyi a Abrahaamu mahiku a Abrahaamu atithi awe. ¹⁶ Nto, Abimeleki ahira: "Nkhume wa hiyano, waholo nyuwano mootepa othaathiri onivikana hiyano". ¹⁷ Ni Isaki ahikhume nwe, khukhala Ogeari. ¹⁸ Isaki ahithipa-tho ihime tjathipiye mahiku a Abrahaamu, atithi awe, tjen'yo afilisti yuhwelalyaya, numala okhwa Abrahaamu. Isaki ahivaha matjina ihime iye mamotjaru yawo Abrahaamu ihanenlyawe. ¹⁹ Tjitam'mo arumeyi a Isaki yaathipalyaya ihime, yahiphwanya matji yaavira. ²⁰ Akukhuli a Ogear yahinyakulihana ni akukhulia Isaki, yiiraka: "Matji ala taawihu". Tivo, Isaki ahivaha ntjina ihime NA Eseki, waholo wahinyakulihaniya mwaha wa yele. ²¹ Ni yahithipa ehime ekinaku, ni yahinyakulihana-tho mwaha wa yela-tho; tivo, yihaniyaya Sitina. ²² Ole ahikhuma vale khurwa othipa ehime ekinaku, vano eyo khiyanyakulihaniye. Nto, ahihana Reyoboti, waholo ahira: "Vano nto Apwiya anivaha nipuro, ni n'namwatjerereya m'muttettheni". ²³ Ni Isaki ahikhuma arowaka Oberseba. ²⁴ Apwiya yahinwela ohiyu ule ni ahira: "Miyano Ka Muluku a Abrahaamu, atithinyu. N'hove, waholo miyano kiri ni nyuwano ni kinimoorelihani ni kinimwatjererya nloko nenyu, mwaha wa nrumeyi Aka Abrahaamu". ²⁵ Isaki ahapaka altari vale ni khwakokhorela Apwiya. Vale owo ahipaka muxaxawe, ni arumeyi awe yahithip ehime. ²⁶ Nto, Abimeleki ahiwa Ogerar ni Ahuzati, mpatthani awe, ni Fikoli, n'holeli a anakhotto awe, wira amphwanye. ²⁷ Isaki ahahimerya: "Mwaha wa xeni nwalenyu mpakha va, wonaneyaka nyuwano mookinyokha khukikara elapo enyu?". ²⁸ Ni yahimwakhula: "Nin'noona ni ekhweli wira Apwiya ari nyuwano. Nto, nootthuna wira ohana okhala olapha wa hiyano, ayo, wa hiyano ni nyuwano. Vano, muntthunele opaka waatana ji nyuwano: ²⁹ Nyuwano khamun'ninyokha, ni hiyano n'nawettihakani voorera ni n'naarowa ni nrettele. Vekhweli, nyuwano timoorerihya ni Apwiya". ³⁰ Nto, Isaki ahavahayoolya, ni awo yahilya ni khumurya. ³¹ Ni yahivinya vahinatthi oxa khulaphelna nkina ni nkhwawe. Waholo, Isaki ahaleiha ni khwahiya arowaka ni nrettele. ³² Nihiku nenle, arumeyi a Isaki yahiwa khun'himerya mwaha wa ehime ele athipalyawe. Ni yahira: "Noophwanya matji". ³³ Ni khuvaha ntjina na Seba, tivo, nttetthe ole onihaniya Seba mpakha nihiku na olelo. ³⁴ Okathi Esawu aarinawe iyakha muloko natjese, ahinthela nthiyana ihaniya Yuditi, mwanawe Beheri, hetewu, ni Basemati, mwanawe Eloni, hetewu. ³⁵ Awo yagooniha otakhala eroho oholo wa Isaki ni Rebeca.

Chapter 27

¹ Okathi Isaki oluvalalyawe ni mentho awe ohinoona orattene, mpakha ahoonawe orattene, owo ahimwihana Esawu, mwanawe ompatjerya, ni khunhimerya: "Mwanaka". Owo ahira: "Miyo kiri va". ² Owo ahira: "Moone, miyano kihuluvala. Miyano nkintjuwela nihiku nintthunaka okhwa; ³ Vano nkuxe ikapwitthi tjenyu, ikatana tjenyu, ni nrowe otakhwani mwakitothele. ⁴ Mwapeye yoolya yotjivaxa, ntoko enkitjivelaya, wira kilye ni koreliheni kihinatthi okhwa". ⁵ Rebeca ahinwa okathi Isaki alavulawe ni Esawu, mwanawe. Esawu ahirowa otakhwani otho. ⁶ Rebeca ahin'himerya Yakobi, mwanawe, ni ahira: "Moone, miyano komwinwa tithinyu alavulaka ni Esawu, mun'ninyu iiraka: ⁷ Nkiwanele enama ni nkapeele yoolya yotjiva, wira miyano kilye ni koreliheni oholo w'Apwiya kihinatthi okhwa". ⁸ Vano ninano, mwanaka, mwinwe molumo aka ele kinohimeryakani. ⁹ Nrowe mpakha ori inama, nkiwanele ipuri pinli; ni miyano kinimwapeya yoolya yootjiva wira kvahe atithinyu, ntoko enin'itjivelaye. ¹⁰ Nyuwano nkuxe m'murehele tithinyu wira owo olye, wira oreliheni, ohinatthi okhwa". ¹¹ Yakobi ahin'himerya Rebeca mayawe: "Mun'naka khorere manri, ni miyano ka nlopwana ohikhala manri. ¹² Tithi aka onarowa okivara ni onakiphwanya ntoko nawothe. Miyano kinimwitakhalihi ohiya mareliho". ¹³ Amaya awe yahin'himerya: "Mwanaka, otakhaliya wotene okiwe miyano. Nto nttharihele molumo aka pahi, ni nrowe, ni nkiwanele. ¹⁴ Nto, Yakobi ahirowa, ahikuxa ipuri iye soxana ni khurana wari amayawe. Awo yahapeya yolya yotjiva, ntoko tithi awe em'mutjivelaya. ¹⁵ Rebeca ahikuxa ikuwo tjotepaxa tja Esawu, mwanawe muulupale akhalanawe owani, ni khunwariha Yakobi, mwanawe onkhitjerya. ¹⁶ Owo ahinkhuneela ni manri a epuri m'matatani ni maphantti makina nxikoni mwawe. ¹⁷ Khuhela yolya ele ni ephau arehenryawe m'matatani mwa mwanawe Yakobi. ¹⁸ Yakobi ahirowa mpakha wari atithi awe ni ahira: "Tithi". Owo ahakhula: "Miyano kiri va; nyuwano tipani, mwanaka?". ¹⁹ Yakobi ahin'himerya: "Ti miyano Esawu, mwanenye oopatjerya; miyano koopaka tjaakirumalenye. Wananano nkilathi nkure yoototha aka wira nkirelihe". ²⁰ Isaki ahin'himerya mwanawe: "Nyuwano mphwayale tjayi enama vohipitja, mwanaka?". Owo ahakhula: "Okhala wira Apwiya, Muluku enye, akiwaanela". ²¹ Isaki ahin'himerya Yakobi: "Nkaattamele wira miyano kiwaapapeleni, mwanaka, wira ikupale ni ekhweli wira nyuwano mwamwanaka sawu wala n'naari". ²² Yakobi ahimwattamela tithi awe Isaki, ni owo ahinvara ni ahira: "Ntju tina Yakobi, nto matata ta Esawu". ²³ Isaki khantjuwelale, okhala wira matata awe yaari ootjareya manri, ntoko a mun'nawe Esawu. Nto, Isaki ahinreliha. ²⁴ Owo ahinkoha: "Nyuwano mwamwanaka Esawu ni ekhweli?". Ni owo ahira: "Ayo". ²⁵ Isaki ahira: "Nkiwaanele yoolya, wira kilye, ni kooreliheni". Yakobi ahonwaanela yoolya tithi awe. Isaki ahilya, ni Yakobi ahonwanela evinyu, ni owo ahimurya. ²⁶ Waholo, tithi awe ahira: "Nkattamele ni nkivahe epetjo, mwanaka". ²⁷ Yakobi ahomwattamela ni khumpetjari, ni owo ahoona wunkha wa ikuwo tjawe ni khunreliha, iraka: "Moone, mwanaka oninkha otakhwani wenwo Apwiya am'mureliha. ²⁸ Muluku ovaheni okame wa wirimu, ovaheni okhalana ni etrigu ni evinyu ya nanano. ²⁹ Atthu yoorumelekeni ni maloko yookokhorelekeni. Nkhaleke oowettiherya axin'ninyu, ni anamwane a mayenye yookokhorelekeni. Otene antthuna wootakhalihani akhaleke ootakhaliya, ni ale antthuna woorelihani akhaleke oorelihiya". ³⁰ Numala Isaki onreliha Yakobi, ni owo ahikhuma oholo wawe, Esawu mun'nawe ahiwa warowalyawe otho. ³¹ Ni owo-tho ahipaka yolya yotjiva ni khuwana wa tithi ae khwiira: "Tithi, nvenye, nlye yoototha mwaninyu, wira nkirelihe". ³² Isaki ahira: "Nyuwano mwa apani?", Owo ahira: "Miyano ka mwaninyu, oopatjeryenyu, Esawu". ³³ Isaki ahalale oxanka ni ahira: "Ole owaanale enama tipani? Miyano kiholya yotene nyuwano n'hinatthi owa, ni miyano konreliha. ³⁴ Numala Esawu winwa moolumo a atithi awe, ahunla ventji ni ahira: "Nkireliheke ni miyano, tithi". ³⁵ Isaki ahira: "Mun'ninyu ohowa va wiiviha khukuxa mareliho enye". ³⁶ Esawu ahira: "Khavanrerela owo wihaniya Yakobi? Owo okiwoka ikwaha pinli. Owo okuxa yorerela yopatjeriya vano ookuxa-tho mareliho aka". Nto ahikoha: "Nyuwano khan'halan'ne-tho mareliho ookivaha miyano?". ³⁷ Isaki ahomwakhula Esawu: "Moone, miyano konvaha owerya wira munrumeleke ni konvaha owerya wira axin'nawe wira anrumeleke. Ni konavaha ohepha etrigu ni evinyu entji ya nanano. Kintthuna owirihani exeni mwanaka?". ³⁸ Esawu ahahimerya atithi awe: "Khanrina-tho mareliho ookivaha miyano, tithi aka? Nkirelihe ni miyano, tithi aka". Esawu ahunla ventji. ³⁹ Isaki ahakhula ni khwiira: "Moone, nipuro nyuwano munrowanyu okhala woorekamela ni etthaya yoorera, ottaiwene ni okami onkhuma wirimu. ⁴⁰ Mwaha wa ekatenye n'nakhala ni nyuwano n'nanrumela mun'inyu. Vano, mwaitaphula, n'nakumiha enootthukhwani nxikoni mwenye. ⁴¹ Esawu ahin'nyokha Yakobi mwaha wa mareliho avahiyawe ni tithi awe. Esawu ahira vamurimani vawe: "Mahiku an'nattamela tithi aka onthunawe okhwa; numala vo, miyano kinamwinva mun'na aka Yakobi". ⁴² Molumo a Esawu, oopatjeriya, yahihimerya Rebeca. Nto, owo ahimwihaniha Yakobi, mwanawe ookhitjeriya, ni khun'himerya: "Moone, mun'ninyu Esawu ohiimaliha otthunaka owinvani. ⁴³ Vano, wananano, mwana aka, nkinwe ni ntthayawe nrowe owan'nyawe Labano, nrokoraka, Oharani. ⁴⁴ Nkhale ni yowo n'hina wa mahiku vakhani, mpakha onanariya wa mun'ninyu ovira ni aliyale ele nyuwano empakelalenye.

⁴⁵ Waholo, miyano kinimoowanani. Mwaha wa xeni miyano kin'ntthunaka wayeleela anamwane enli nihiku nimotja?". ⁴⁶ Rebeca ahin'himerya Isaki: "On'nikinyoonya okhala mwaha wa makhalelo a athiyana maheteyo. Yakobi anthela nthiyana n'heteyo, anamwane a elapo ela, okumi aka ontthuna okhala tjayi?".

Chapter 28

¹ Isaki ahomwihana Yakobi, khunreliha, ni khunruma: "N'hinthele nthiyana a akananani. ² Nkhume, nrowe Opatar-Arani, owan'nyawe Betuweli, tithi aya amayenyu, ni nwo mwanthele nthiyana, mwana m'motja a Labano, nrokorawe amayenyu. ³ Muluku Owerya Tjotene oreliheni, ni owin'nuuheni, ni iwatjereryeni wira nkhole nloko noowatta. ⁴ Owo ovaheni mareliho a Abrahaamu, nyuwano ni nloko nenyu, wira ahalane ethaya nkhalenyu, yeyo Muluku anphelalyawe Abrahaamu". ⁵ Tjitjam'mo Isaki ahilehana ni Yakobi, onarowa Opata-Arani, owan'nyawe Labano, ari mwana awe Betuweli, arameyo, ni nrokorawe Rebeca, mayawe Yakobi ni Esawu. ⁶ Nto, Esawu ahoona wira Isaki ahinreliha Yakobi khunruma wira arowe Opata-Arani wira anthele nthiyana a wenwo. Ni owo ahoona-tho, onrelihaka, Isaki ahinruma wira: "N'hinthele nthiyana okanani". ⁷ Esawu ahona-tho wira Yakobi ahiwinwelela atithi awe ni amaya awe, ni khunarowa Opata-Aranai. ⁸ Esawu ahona wira athiyana Okanannio khiyantjivela Isaki tothi awe. ⁹ Nto, owo ahirowa wari Ismael ni, ohiya athiyana owo athelalyawe, ahinthela Maalathi, mwanawe Ismael, mwanawe Abrahaamu, nrokorawe Nabaihoti. ¹⁰ Yakobi ahikhuma Oberseba arowaka Oharani. ¹¹ Aphiya nipuro nimotja onatthuna orupa, okhala wira ntjuwa nahinaya, ahikuxa maluku, khwiipweherya waamuro wawe wira arupeke. ¹² Owo ahiweha exikatta yakhuma vathi ni khunaphiya wirimu; ni malaikha a Muluku yaniwena ni okhuruwa vavo. ¹³ Otjulu waya, ariwo Muluku, yowo irale: "Miyano k'Apwiya, Muluku a thithi enyu Abrahaamu, ni Muluku a Isaki. Ethaya yeyo erupalenyu kinamoovahani ni nloko nenyu. ¹⁴ Nloko nenyu ninrowa okhala ntoko ntthupi na vathi, ni nyuwano n'namurowaka onikhuma epheyo, onirowa epheyo, onikhuma ntjuwa, ni onikela ntjuwa; atthu otee nlaponi anarelohiya mwaha wa nyuwano ni nloko nenyu. ¹⁵ Miyano kiri ni nyuwan ni kinimookhapelelani wakhula nipuro ni nintthunenye orowa. Miyano kinamoottikiheryani ntetthe-ola, mpakha wiraneya tjotene tjomanelalyakani natiri". ¹⁶ Yakobi ahivenya varupawe khwiira: "Vekhweli, Apwiya ari nipuro nenla ni miyano nkatjuwela". Owo ahoova ni ahira: ¹⁷ "Nipuro nla tinootea woopiha! Nla khahiyo nipuro pure, vohikhala owan'nyawe Muluku; ola onkhora wa wirimu". ¹⁸ Nto, Yakobi ahikhuma nuumala oxa, ahikuxa nluku naari waamuro wawe, ahithaanya ni khuhela makhura. ¹⁹ Ahihana nipuro nle Beteli, nto ntjina na epoma ele nakhalayi niiriya Warya. ²⁰ Ni Yakobi ahim'mana natiri, iraka: "Muluku akhala ni miyano ni khukikhapelela ekwaha aka ela, ni khukivaha ephau yookhura, ikuwo tjoowara, ²¹ wira kitthike kinari nkumi owan'nyaya atithi aka, nto, Apwiya anrowa okhala Muluku aka. ²² Ni nluku nla kinthatanyaka ninrowa okhala Owan'nya awe Muluku, ni tjotene tjintthunenye okivaha, vekhweli miyano kinaamovahani yanamuluku Nyuwano".

Chapter 29

¹ Nto, Yakobi ahirowa ekwahaweni ahiphiya elapo ya opheyoni. ² Owo okahi awehawe, ahoona ehime yari omatta ni ipwittipwitthi ttharu tjimpathalene, waholo ehime yeyo titjamurihiyaya ipwittipwitthi. Vano, nahikhala nluku nuulupale vankhora va ehime. ³ Okathi inama tjotene tjaryaya wenwo, akukhuli yanikhumiha nluku nlo ni khunamuriha iama tjaya; nto, yanittikiherya nluku numala omuriha.

⁴ Yakobi ahahimerya: "Hiyano tinooharani". ⁵ Owo ahahimerya: "Nyuwano mun'nintjuwela Labano, mwanawe Nahori?". Ni yahira: "Hiyano nin'nintjuwela". ⁶ Yakobi ahakoha: "Owo nkumi?". Awo yahira: "Owo nkumi, ni moone vale, Rakeli, mwanawe, oniwa ni ipwittipwitthi". ⁷ Yakobi ahira: "Moone, nri othana eriyari ni khahiyo okathi wookuxa inama. Nyuwano mwahana omuriha ipwittipwitthi, ni nto, khinakuxa nrowaka ovaha yoolya". ⁸ Awo yahira: "Hiyano khanikhanle oovaha matji ipwittipwitthi inama tjotene tjiinatthi okhala vamotja. Nto, atthu anarowa okumiha nluku vankhora va ehime ni nivaheke matji ipwittipwitthi". ⁹ Nlelo Yakobi alavulanaka, Rakeli ahiwa ni ipwittipwitthi tja atithi awe, okhala yowo taakhapelela. ¹⁰ Numala onweha Rakeli, mwanawe Labano, nrokorawe mayawe, ni inamala tja Labano, Yakobi ahimwaattamela, khukumiha nluku vankhora va ehime, ni khuvaha matji ipwittipwitthi tja Labano, nrokorawe mayawe. ¹¹ Yakobi ahimpetjari Rakeli khukhuwela ventji. ¹² Yakobi ahin'hmerya Rakeli wira m'mutji a tithiawe, ni wira mwanawe Rebeca. Nto, owo ahitthimaka khunleela tithi awe. ¹³ Numala Labano winwa mwaha wa Yakobi, mwanawe nrokorawe, ahitthimaka orowa ntjuwela, onkhuparela, ompetjari ni khunwaana owani. Yakobi ahin'himerya Labano tjitthu n'ya tjotene. ¹⁴ Labano ahin'himerya: "Vekhweli nyuwano mwa erutthu aka ni makhuvaka". Nto, Yakobi ahikhala ni yowo mpakha mweri. ¹⁵ Nto, Labano ahira: "Mwaha wa nyuwano okhala m'mutji aka, nkirumeleke vohikhala etthu? Nkihimerye, exeni entthunenyu wakhela?". ¹⁶ Vano, Labano ahikhala anamwane enli. Ntjina na namwana oopatjeriya iiriya Liya, ni okhitjeriya iiriya Rakeli. ¹⁷ Mentho a Liya oovirikana, vano Rakeli ari ooreera erutthu awe ni nkholelo awe. ¹⁸ Yakobi amphenta Rakeli. Nto, owo ahira: "Miyano kinamoorumelani iyakha thanu napili mwaha wa Rakeli, mwaninyu ookhitjerya". ¹⁹ Labano ahira: "Van'nirerela wovahani nyuwano ohiya onvaha ntthu nkina. Nkhale ni miyano". ²⁰ Nto, Yakobi ahirumela iyakha thanu napili mwaha wa Rakeli; ni iyakha iya ahona wira tjari vakhani mwaha wa niphento narinawe. ²¹ Nto, Yakobi ahin'himerya Labano: "Nkivaheke amwaraka, okhala wira mahiku aka aphiherya; wira kinthele". ²² Nto, Labano ahathukumanya atthu otene a m'muttettheni khupaka niira. ²³ Ohiyo, Labano ahinkuxa Liya, mwanawe, ni khunrana wari Yakobi, arupanalyawe. ²⁴ Labano ahinvaha nrumeyi awe Zilpa mwanawe wira anrumeleke. ²⁵ Numala oxa, Yakobi ahona wira ari Liya! Yakobi ahin'himerya Labano: "Exeni ela nkipakelalenyu? Miyano nkorumelaleni mwaha wa Rakeli? Mwaha wa xeni, nto nkiwokalenyu?" ²⁶ Labano ahira: "Khavanrerela onvaha mwana nkhanini ohinatthi otheliya muulupale. ²⁷ M'maliherye etjumana ya mwana ola, ni hiyano n'nimoovahani nkina - tho, mwaha wokirumela iyakha thanu napili". ²⁸ Yakobi ahipaka eyo ni khumaliherya etjumana ya Liya. Nto, Labano ahinvaha-tho Rakeli, mwanawe, wira anthele. ²⁹ Labano-tho ahinvaha-tho Rakeli Bila wira anrumeleke. ³⁰ Nto, Yakobi ahirupa - tho ni Rakeli, nto owo animpheta ovirikana ni Liya. Nto, Yakobi ahinrumela Labano mpakha miyakha thanu napili. ³¹ Apwiya ahoona wira Liya khaaphentiya, nto, owo ahitthukula napwipwi nawe, vano Rakeli khaayara. ³² Liya ahirupala khunyara mwana m'motja, ni owo khumihana Rubeni. Waholo ahira: "Apwiya anoona ohawa waka; vekhweli wananano awan'nyaka anankiphentaka". ³³ Nto, owo ahirupala-tho khunyara mwana m'motja. Owo ahira: "Okhala wira Apwiya ahinwa wira miyano nkimphentiya, Owo ookivaha-tho mwana ola", ni owo ahimwihana Simiyoni. ³⁴ Nto, owo ahirupala-tho khunyara mwana m'motja. Owo ahira: "Wananano, ekwaha ela, awan'nyaka anankitthuna, okhala wira kihaavaha anamwane araru". Tivo, ahimwiha Levi. ³⁵ Owo ahiyara-tho mwana m'motja. Owo ahira: "Ekwaha ela, kinamwawuhiha Apwiya". Tjitjam'mo, ahimwihana Yuda; nto, owo ahihiya oyara.

Chapter 30

¹ Okathi Rakeli onalyawe wira khanvaha mwana Yakobi, owo ahimoonela nrima mun'nawe ni ahin'himerya Yakobi: "Nkivahe anamwane, vohikhala - vo kinaakhwa". ² Yakobi ahinanariya mwaha wa Rakeli. Owo ahira: "Okhalaka wira miyano ka Muluku, kinookhottiheryani oyara?". ³ Owo ahira: "Moone, ori va nrumeyi aka Bila. Nrupane ni yowo, wira orupale ni okiyarerye mwana". ⁴ Tjitjam'mo, ahinvaha nrumeyi awe Bila wira onthele, ni Yakobi ahirupana. ⁵ Bila ahirupala khunvaha mwana Yakobi. ⁶ Nto, Rakeli ahira: "Muluku okiphukela, ohinwa ntju naka khokivaha mwana". Tivo, amwihanalyawe Da. ⁷ Bila, nrumeyi awe Rakeli, ahiyara-tho ni khunvaha Yakobi mwana enenli. ⁸ Rakeli ahira: "Kahikhalana ekhotto yintji ni n'himaaka vano koxintta". Owo ahimwihana Naftali. ⁹ Numala Liya otjuwela wira ahihiya oyara, ahinkuxa Zilpa, nrumeyi awe ni khunvaha Yakobi wira onthele. ¹⁰ Zilpa, nrumeyi we Liya, ahinvaha Yakobi mwana m'motja. ¹¹ Nto, Liya ahira: "Ooreeriya!". Ni khumwihana Kati. ¹² Numala Zilpa, nrumeyiwe Liya, ahinvaha mwana a enenli Yakobi. ¹³ Liya ahira: "Nkirere ohakalala! Anamwane anamukihana oohakalala". Nto, owo ahimwihana Aseri. ¹⁴ Mahiku oohepha etrigu, Ruben ahuruwa omatta khuttotta tjitthu tjawe. Owo ahinwanela Liya, mayawe. Nto, Rakeli ahin'himerya Liya: "Nkivahe tjiwanalyawe mwaninyu". ¹⁵ Liya ahin'himerya: "Monale okhala vankhani onkuxa wan'nyaka?". Muntthuna-tho okuxa tjitthu tjiwanalyawe mwanaka?". Ni Rakeli ahira: "Yakobi onarupa ni nyuwano ohiyu wa olelo wakakhanya ni tjintthunawe okiva mwaninyu". ¹⁶ Yakobi ahitthika omatta orowaka winla. Liya ahirowa okumanana ni ahira: "N'narupa ni miyano ohiyu wa olelo, okhala wira miyano kihoothumani ni tjitthu tja mwanaka". Nto, Yakobi ahirupa ni Liya ohiyuule. ¹⁷ Muluku ahimwinwa Liya ni khurupala khunvaha Yakobi mwana a enethanu. ¹⁸ Liya ahira: "Muluku okitthuvula, waholo konvaha nrumeyi aka awan'nyaka". Owo ahimwihana Issakari. ¹⁹ Liya ahirupala-tho khunvaha mwana a enethanu namotja Yakobi. ²⁰ Ni ahira: "Muluku okitthuvula vooreera. Wananano wan'nyaka onankittittimiha, waholo konvaha anamwane thanu namotja". Owo ahimwihana Zebuloni. ²¹ Waholo, ahin'yara mwana nthiyana khumwihana Dina. ²² Muluku ahimuupuwela Rakeli. Owo ahimwinwa khutthikela oyara. ²³ Owo ahirupala khun'yara mwana m'motja ni khwiira: "Muluku okumiha ehaya aka". ²⁴ Owo ahimwihana Yosefi, iraka: "Apwiya akintjererya mwana nkina". ²⁵ Numala Rakeli on'yara Yosefi, Yakobi ahin'himerya Labano: "Nkihiye kirowe, wira kitthikela owan'nyaka ni elapo aka. ²⁶ Nkivahe axaarakani anaaka, mwa yawo koorumelalyakani ni nkihiye kirowe, waholo mootjuwelo nteko woovarelalyakani". ²⁷ Labano ahira: "Wakhaa kin'noona mahala oholo wenyu, nkilipelele, waholo miyano kootjuwela, n'hina mwa tjowooniya, wira Apwiya akirelihale mwaha wa nyuwano". ²⁸ Nto, owo ahira: "N'himye etjitjapo enyu entthunaka woolivani ni miyano kinamolivani". ²⁹ Yakobi ahira: "Nyuwano mootjuwelo nthinto worumelalyakani ni nthinto okhapelelalyaka inama tjenyu. ³⁰ Okhala wira kihinatthi miyano nyuwano mwaarina vakhani, nto numala vo tjihattja ventji. Apwiya ahorelihani vavaralyaka nteko. Wananano, kintthuna ovara lini miteko tjaka?". ³¹ Nto Labano ahira: "Exeni entthunaka woovahani?". Yakobi ahira: "Nyuwano khan'nikivaha etthu. Kinaatthukela wettiherya inama tjenyu mwakipakela eyo. ³² Nkihiyerye kikhapelele inama tjenyu olelo, kivalanyaka ipuri tjowereiya ji tjikumi; ni tioriipa ni ipwittipwitthi; ni tjoothiyana tjoweriya ni ikumi ni ipuri tjoothiyana. Eyo entthuna okhala yoowakhelaka. ³³ Oloka waka onaakiphukela, mwaapitjaka oweha yoowakhelaka. Tjotene ehintthuna ophwanyananya yoonanara ni yooloka n'hina wa ipuri, ni tjooirikana ni ipwittipwitthi; wakhala enimoonaneya wa miyano, nentthuna okhala yohiloka". ³⁴ Labano ahira: "Kihinwa. Wiiraneya tjam'mo tjiimalenyu". ³⁵ Nihiku nle, Labano ahivalanya tjoolopwana ni tjoorera, ipuri tjoothiyana tjowereiya ni tjikumi, tjotene tjarina iphantti tjoorimpa ni tjikina n'hina mwa ipwittipwitthi khwaavaha anaawe. ³⁶ Labano ahetta mahiku mararu owo ni Yakobi. Ni Yakobi ahitthikela wettiherya inama tja Labano. ³⁷ Yakobi ahikuxa miri tjikithi tjooirikana. Operaka, ahipaka tjitthu tjoottela, okumiheryaka ota ottela wariya. ³⁸ Nto, owo ahiphweha miri tjaperalyawe oholo wa inama, mem'mo mwamuryaya. Ni iyo tjanixerema tjawaka omurya. ³⁹ Inama iyo tjawaka omurya tjanikwata miri n'ye tjawaka omurya ni tjaniyara inama tjooirikana, tjokhala malepa ni tjooneneva. ⁴⁰ Yakobi ahivalanya ni khupweha inama ephantti tjooirikana ni tjooripa waari inama tja Labano. Nto, owo ahivalanya inama tjawe nitjikina khunvaha Labano. ⁴¹ Wakhula okathi inama tjoolipa tjaakwataya, Yakobi anipweha miri oholo wa inama mwamuryayamo. ⁴² Vano, okathi inama tjoohipila tjawaya, owo khapweha miri oholo waya. Tjitjam'mo, tjoolowala tjari tja Labano tji tjoolipa tja Yakobi. ⁴³ Nlopwana ole ahikhala mihakhu tjintji. Owo ahikhalana inama tjintji, arumeyi alopwana ni athiyana, ikamelo ni abuuru.

Chapter 31

¹ Nto, Yakobi ahinwa moolumo a anaawe Labano, yiira: "Yakobi on'nikuxa tjotene tjaari tja tithihu, ni mwaha wa mihakhu tja tithihu ola onkhalanawe mihakhu n'ya tjotene". ² Yakobi ahoona oweha wa Labano. Yakobi ahoona wira nkhalalelo wa Labano ni owo wahivirikana. ³ Nto, Apwiya yahin'himerya Yakobi: "Nthikele elapo enyu ni ya axitithinyu ni Miyano kinaakhala ni nyuwano". ⁴ Yakobi ahimwiihaniha Rakeli ni Liya omatta, vamotja ni inama tjawe, ⁵ ni khwaahimerya: "Miyano kin'noona wira nkhalalelo wa tithinyu ni miyano woovirikana". ⁶ Nyuwano mootjuwela wira, ni ikuru tjaka tjotene, kin'naarumela atithinyu. ⁷ Tithinyu on'niwoka miyano ni khunapittikuxa yowakhela ka ikwaha muloko, vano Muluku khontthuna wira owo okihaxe miyano. ⁸ Okathi owo irawe: 'Inama tjoorakala tjintthuna okhala yoowakhelenyu', nto, wakhula enama yatothola yoorakala. Ni, okathi owo irae: 'Tjoowalakhanyeya tjintthuna okhala yookhelenyu', wakhula mwaaminama atotholiya oowalakhanyeya. ⁹ Tjitjam'mo, Muluku on'nikumiha inama w'atithinyu okivahaka miyano. ¹⁰ Waholo, okathi wootothola, miyano kooweha moolohani inama tjooolopwana tjikumanaka vomuryani. Inama iyo tjaari tjoowalahanyeya, tjookhalana malepa ni tjoorera. ¹¹ Nlaikha na Muluku nookihimerya moolohani: "Yakobi". Miyano khira: 'Miyano kiri va'. ¹² Owo ahira: 'Nvenxe mentho enyu ni moone inama tjooolopwana tjotene tjinkumana ni inama tjikinaku. Iyo titjoowalakhanyeya, tjamalepa ni tjooneneva, waholo kin'noona tjotene Labano tjinwiriaweni. ¹³ Miyano ka Muluku a Beteli, wenwo nyuwano nrelihalenyu ethonyeryo, wenwo nyuwano Nkilaphalalenyu natiri. Wanano, nkhome elapo el nthikele elapo eyarienyu". ¹⁴ Rakeli ni Liya yahakhula khun'himerya: "Yookhala etthu yoothalana owan'nyaya atithihu? ¹⁵ Khahiyo yohi n'neetithiya ntoko aletto? Waholo owo on'ninitumiha ni olya ntjurukhu ehu wotene. ¹⁶ Waholo mihakhu tjotene Muluku onkumihawe wa tithihu titjawehu ni aniihu. Wananano, nto, wakhula etthu Muluku ohimeralyaweni, opakeke". ¹⁷ Nto, Yakobi ahivenya khwaahela anaawe ni axaarawe nkameloni. ¹⁸ Owo ahipatjerya weetitha inama tjae tjotene, ni mihakhu tjawe tjotene tjaaphwanyalyawe, vamotja ni inama tjawe, tjen'yo owo aphwanyalyawe Oharani. Nto, owo ahikhuma wira akhale ni Isaki, tithi awe, nttetthe wa Okanani. ¹⁹ Labano okathi waronwawe olyiha inama tjawe, Rakeli ahiwin'ya amuluku waatithiawe. ²⁰ Yakobe-tho ahin'woka Labano, aramewu, ohin'himeryaka wira ankhumu. ²¹ Nto, owo vowakuveya ahitthyawa ni tjotene tjaarinawe ni vowakuveya ahilapuwa muro, ni khurowa miyako tja Ogileyati. ²² Nihiku na nattharu, Labano ahileliya wira Yakobi ahitthyawa. ²³ Nto, ahakuxa amutjiwe ni owo khinaantthimakela Yakobi n'hina mwa mahiku thanu napili. Owo ahimphwanya nttetthe wa miyako Ogileyati. ²⁴ Vano, Muluku ahinwela Labano, aramewu, ohiyu orupaka khun'himerya: "Nkhalane ephole, n'hinlavule Yakobi vooreera hata voonanara". ²⁵ Labano ahimphwanya Yakobi. Nto, Yakobi ahipaka nxaxa awe nttetthe va miyako. Labano ni amutji awe -tho yahikhala nttetthe wa miyako Ogileyati. ²⁶ Labano ahin'himerya Yakobi: "Exeni yiiralenyu, mookiwoka khwaakuxa anaaka ntoko anamatthukiya a ekhotto? ²⁷ Mwaha wa xeni ntthyawalenyu vowipitheya, nkiwoka khohikileela? Miyano kamolehani ni ohakalala ni itjipo, ni malapa ni malope. ²⁸ Nyuwano khankithuniheryale olehana hata waapetari atjitjulu aka ni anaaka. Vano, nyuwano khampakale etthu yooloka. ²⁹ Kookhalana owerya yowopakelani etthu yootakhala, vano Muluku atithinyu ookilavulana ntjana ohiyu khwiira: 'Phoole, n'hinlavule Yakobi vooreera hata voonanara'. ³⁰ Vano nyuwano moorowa, okhala wira mwanitthuna otthikela owan'nyawe tithinyu. Vano, mwaha wa xeni awin'yalenyu amuluku aka?". ³¹ Yakobi ahakhula khun'himerya Labano: "Miyaano kamoova wira nyuwano nkakhe aniinyu ni ikuru, tivo kikhumalyaka ni wiita. ³² Wakhula owo owin'yale amuluku enyu khonkhala. Oholo wa amutjiu, moone wakhula etthu eri ya winyu ni nkuxe". Waholo Yakobi khaatjuwela wira Rakeli ahaakuxa. ³³ Labano ahikela munxaxani mwa Yakobi, m'muxaxani mwa Liya, ni m'muxaxani mwa arumeyi enli, vano owo khaphwanyale. Owo ahikhuma m'muxaxani mwa Liya khukela m'muxaxani mwa Rakelio. ³⁴ Vano, Rakeli ahaakuxa amuluku owaani, khwaapweha vakameloni ni khwaakilathela. Labano aaphelatja mpani mootene, vano khaphwanyale. ³⁵ Owo ahin'himerya tithiwe: "N'hinyoonyiye, pwiya'ka, waholo miyano nkikhanle ovenya oholo wenyu, okhala wira kiri m'mweerini mwa athiyana". Nto, owo ahaaphelatja, vano khaphwanyale amuluku mpani. ³⁶ Yakobi ahinanariya ni khun'himerya Labano: "Exeni etthekalyaaka? Exeni etampi aka enwirihani nkiikaraka n'nanarin'yeene? ³⁷ Waholo nyuwano mun'nikwakwanyula tjitthu tjaka. Exeni ephwanyalenyu eri yawinyu? Mphwehe oholo wa amutji aka, wira awo aniphukele. ³⁸ N'hina mwa iyakha miloko munli, miyano kaari ni nyuwano. Ipwittipwitthi tjenyu ni ipuri tjenyu khainikhuma erukulu, nkinkhura enamenyu. ³⁹ Wakhula enkhuuriya ni inama tjootakhala miyano nkinwaaa wa nyuwano. Vohiya-vo, miyano koovilela yoorimeela eyo. Nyuwano mookiliviha wakhula enama yahaleela, kin'yeriya othana hata ohiyu. ⁴⁰ Miyano kari nwo: othana, oviha wanikihaaxa, ohiyu, okame woorirya; ni miyano kaakhala voohirupa. ⁴¹ Iyakha miloko minli miyano kaari owan'nyiinyu. Miyano kiihovarelani nteko n'hina mwa iyakha muloko ni itjese mwaha wa aniinyu enli ni iyakha thanu namotja mwaha wa inama tjenyu. Moovirikanya yowakhelaka ikwaha muloko. ⁴² Wakhala Muluku atithi'ka, Muluku a

Abrahaamu, yowo Isaki om'moovawe, ahakhalale ni miyano, vekhweli mwankiikara vohikuxa etthu. Muluku on'noona ohawa waaka ni ovara waka nteko ventji ni Owo ohokhottiheryani ntjana ohiyu".⁴³ Yakobi ahimwakhula Yakobi: "Anamwane anaaka, otjuulu otjuulu aka ni inama inama tjaka. Tjotene tjinooneyu titjawaka. Vano exeni entthunaka waapakela anaaka ala ni anaaya ala?"⁴⁴ Nto, wananano, nlaphelane, nyuwano ni miyano, ni n'hiye eyo ekhale namona nyuwano ni miyano".⁴⁵ Nto, Yakobi ahikuxa nluku khupweha ntoko ethoonyeryo.⁴⁶ Yakobi ahahimerya amutji awe: "Athukumanyiye maluku". Nto, awo yahithukumanya maluku mentji. Awo yahikurumula maluku ale vamotja.⁴⁷ Labano ahihana eyo Jegar-Saaduta, vano Yakobi ahihana Gaaleti.⁴⁸ Labano ahira: "Maluku ala namona anyuwano ni miyano olelo". Tivo, yihaniyaya Gaaleti.⁴⁹ Ni-tho yahihaniya Mizpa, okhala wira Labano ahira: "Apwiya awehawehe miyano ni nyuwano okathi ontthunehu okhala ottaiwene wakhula ni nkhwawe."⁵⁰ Mwaahaxa anaaka wala mwanthela nthiyana nkina wahiya anaaka, hata ohikhalalale nkina wa hiyano, mwinwe, Muluku namonehu wa miyano ni nyuwano".⁵¹ Labano ahin'himerya Yakobi: "Moone maluku ala ni ethonyeryo ela, eyo epakalyaka oholo waka ni oholo wenyu, nyuwano khan'nivikana".⁵² Maluku ala nwaka wa miyano, nwaanaka otakhala.⁵³ Muluku a a Abrahaamu, Muluku a Nahori, Mululu a axitithi aya, oniphukele hiyano". Ykobi ahinlaphela Muluku, yowo atithi ae Isaki yaamoovaya.⁵⁴ Yakobi ahivaha nkuttho omwaako ni khuwihana amutji awe khulya. Awo khuviriha ohiyu wootene aryene omwako.⁵⁵ Vaxalyaaya, vetjisu, Labano ahivenya, ahapetjari atjusulu awe ni anaawe ahareliha. Nto, Labano ahahiya khutthikel owan'nyawe.

Chapter 32

¹ Yakobo tho ahithhara ephiro awe, ni malaikha a Muluku yahomphuanya. ² Okathi Yakobi awonalyawe, ahira: "ola muxaxa wa Muluku", nto, owo ahihana nipuro nle Manaini. ³ Yakobi aharuma oholo wawe anamittyaka wa munnawe Esawu, ntetthe wa seyiri, elapo ya wedoni. ⁴ Ahahimerya iraka: "Ela tenrowinyu on'himerya pwiya aka Esawu: Tila enihimyaw nrumeyinyu Yakobi: 'Miyo kokhala ni Labano, ni kari ni yowo mpakha wananano.' ⁵ Kihana inyompe, apuru ni ipwittipwitthi, ipottha alopwana ni athiyana. Korumih mityaka iya wa pwiya aka wira kiphwanye mahala". ⁶ Anamitthaka tahitthaka khun'himerya Yakobi: "Hiyano nahirowa wa mun'ninyu Esawu. Owo ori mphironi wira akumane ni nyuwano; ori ni alopwana imiya tjese". ⁷ Yakobi ahoova ni khuxanka; atthu yariae ahakawanya iphantti pinli; ni inama, mittitthi ni ikamelo. ⁸ Owo ahira: "Esawu awana ni mphantti m'motja ni khukhulumula, nto, mphantti m'motja onohala". ⁹ Yakobi ahira: "Muluku a tithi'ka Abrahaamu, ni Muluku a tithi'ka Isaki, Apwiya, okihimeryale: 'Nthikele elapo eyarienyu ni waamutjinyu, ni Miyano kinaawun'nuhani', ¹⁰ nkinrerela ekhweli Enyu ni mahala Enyu wa nrumeyi Enyu. Miyano konlapuwa Yordani ni ttottoka pahi, ni wananano kintthika ni iphantti pinli. ¹¹ Xontte, nkikhapelele m'matatani mwa mun'naka Esawu, okhala wira miyano kin'noova wira onakinva ni aximayi ni anamwane. ¹² Waholo Nyuwano muhira: 'Vekhweli Miyano kinaawun'nuhani. Kinimun'nuuha nloko nenyu ntoko itthaya tja m'matjini, yeyo ehinalakhenyeya'". ¹³ Yakobi ahikhale vavale ohiyu ule. Ni tjaarinawe ahikawanya wira anvahe Esawu, mun'nawe: ¹⁴ ipuri tjoothiyana imiya pinli ni tjoolopwana miloko minli, ipwittipwitthi imiya pinli ni tjoolopwana miloko minli, ¹⁵ ipwittipwitthi tjoooyara miloko miraru ni axaanaaya, inyompe miloko mitjese ni tjoolopwana miloko miraru, abuuru miloko minli tjoothiyana ni tjoolopwana muloko. ¹⁶ Owo ahavahererya arumeyi awe, wakhula nttitthi wookawanyeya. Ni ahahimerya arumeyi awe: "Nrowe oholo waka ni n'hiye opuru nttitthi m'motja ni nkina". ¹⁷ Owo ahin'himerya nrumeyi awe oopatjerya, iraka: "Mun'naka Esawu oophwanyani khukohani, iraka: 'Nyuwano muniira mphantti ni pani? Munrowa vayi? Ni inama iya irinenyu titjwani?', ¹⁸ nto, mwiire: 'titjanrumeyi enyu Yakobi. Tiyoovahiya ya pwiya Esawu. Ni owo oniwa ottuli wehu'". ¹⁹ Yakobi ahihimerya-tho mphantti wa enenli, ni wa eneearu ni alopwana otene yaatthara inama. Owo ahira: ²⁰ "Ni-tho mwiire: 'Nrumeyinyu Yakobi onrya ottuli wehu. "'Waholo owo ahupuwela: "Miyano kinimum'maaliha ni yoovaha aka. Waholo, miyano kamphwanya, on'nikhala otthunaka okakhela tjana". ²¹ Nto, yoothuvela yahirwa oholo wawe. Ohiyu ule owo ahalale nxaxani. ²² Yakobi ahivenya ohiyu, ahakuxa axaarawe owenli, arumeyi awe owenli ni anaawe muloko ni m'motja. Owo aharuma orowa Oyaboki. ²³ Tjam'mo, owo aharuma orowa ni mihakhu tjawe. ²⁴ Yakobi ahihiya vekhawe, ni nlopwana m'motja ahiwana ni yowo mpakha ntjuwa okhuma. ²⁵ Numala nlopwana woona wira khawerya onxintta, ahim'mana Yakobi etara, yoowo oonalyawe owereya, numala owana ni yowo. ²⁶ Nlopwana ole ahira: "Nkihiye kirowe, okhala wira vahooxa". Yakobi ahira: "Miyano nkinoohiyani orowa n'hikirelihale". ²⁷ Nlopwana ole ahin'himerya: "Ntjina nenyu tipani?" Owo ahakhula: "Yakobi". ²⁸ Nlopwana ole ahira: "Ntjina nenyu khn'nikhala-tho Yakobi, nto nintthuna okhala, Israyeli. Waholo moowana ni Muluku n'hala ni atthu". ²⁹ Ni Yakobi ahinkoha: "Xontte nkihimeryentjina nenyu". Owo ahira: "Mwaha wa xeni minkohenyu ntjina naka? ". Ni khunreeliha. ³⁰ Yakobi ahihana nipuro nle Peniyeli waho ahira: "Miyano konweha Muluku owitho wawe ni okumi aka khukhapeleliya". ³¹ Yakobi nahinkhumela ntjuwa, numala owo ovira Openiyeli. Owo antuthunya mwaha wa etara awe. ³² Tivo, mpakha olelo, atthu a wisrayeli khankhura nikhuva ninkumana vatarani ya wakhula enama, okhala wira nlopwana ahikumiha nikhwatta vatarani va Yakobi.

Chapter 33

¹ Yakobi ahivenxa mentho khoona wira Esawu aniwa, ni ari ni alopwana oophiyaka imiya tjese. Yakobi ahakawanya anamwane a Liya, Rakeli ni arumeyi enli. ² Nto, owo ahapweha arumeyi ni anaaya oholo, Liya ni anaawe ottuli wawe, ni ookhitjerya Rakeli ni Yosefi. ³ Owo ahikhala oholo waya, ahuramela vathi ikwaha thanu napili, mpakha omwaattamela mun'nawe. ⁴ Nto, Esawu ahithyawa arowaka okumanana, ahinkhuparela ni khumpetjari, ni awo yahunla. ⁵ Okathi Esawu avenxalyawe mentho ahaweha athiyana ni anaamwane, ni ahikoha: "Atthu xeni ala ari ni nyuwano?". Yakobi ahakhla: "Anamwaane n'hina mwa mahala Muluku anvahalyawe nrumeyi enyu". ⁶ Nto, arumeyi yahaattamela ni anaaya khukokhora. ⁷ Waholo, Liya ni anaawe yahattamela ni khukokhora. Vookhitjera, Yosefi ni Rakeli yahattamela ni khukokhora. ⁸ Nto, Esawu ahikoha: "Exeni nyuwano entthunenyu ni arumeyi ala awaale oholo waka?". Yakobi ahira: "Wira kiphwanye mahala m'menthoni mwa pwiya aka". ⁹ Esawu ahira: "Miyano kihana tjitthu tjintji, mun'naka; mpwehe tjirinenyu". ¹⁰ Yakobi ahira: "N'naari, xoontte, kaphwanya mahala oholo wenyu, nto, mwaakhele yovahaka, okhala wira, vekhweli, oweha owitho wenyu onalikana ni oweha owitho wa Muluku, ni nyuwano mun'nikakhelela. ¹¹ Xoontte, mwakhele yovaha miyano kiwanalyaka; okhala wira Muluku on'nikireliha ventji ni, mwaha wa yeeyo, kihana emphiyerya". Yakobi ahinthipelela, mpakha wakhela yoovaha awe. ¹² Nto, Esawu ahira: "Ntthare ephiro ehu, miyano kinaawa otthuli wenyu". ¹³ Yakobi ahira: "Pwiya'ka, mootjuwela wira anamwane ala kharere oyevatja, ni inyompe ni ipwittipwitthi nlelo tjiniwaamwiha axanaaya; awo yakhanyereriya weetta nihiku noomalela, inama tjotene tjinaakhwa. ¹⁴ Xoontte, pwiya'ka, nkhole oholo wa nrumeyi enyu; miyano kinaawa vakhani-vakhani, kittharaka wetta wa inama tjirinaka, ni weetta wa anamwane, mpakha ophiya wa pwiya'ka Oseyiri". ¹⁵ Esawu ahira: "Nkitthunele woohiyeryani alopwanaka akina". Vano Yakobi ahira: "Mwaha wa xeni eniirenyu eyo? Pwiya'ka khanrere okoniherya mahala ventji ni miyano". ¹⁶ Nto, Esawu ahithhara ephiro awe arowaka Oseyiri, nihiku nenle. ¹⁷ Yakobi ahirowa Osukoti, ahipaka enua awe ni mixaxa wira tjikhale inama tjawe. Tivo, nipuro nlo n'nihaniya Sukoti. ¹⁸ Okathi Yakobi wawalyawe Opeta-Arani, ahiphiya epoma ya Osikeneni oryene nkumi, yeeyo eri nttetthe wa Okanani, ni khukhala waattamela mpooma. ¹⁹ Nto, ahithuma mphantti m'motja wa etthaya ya Ahamori, tithi a Osikeneni, eparatha imiya emotja, ni vale khupaka nxaxawe. ²⁰ Nto, ahapaka altari khuwiihana Muluku, Muluku a Wisrayeli.

Chapter 34

¹ Nto, Dina, mwana Liya ayarihiyawe ni Yakobi, ahikhuma arowaka watjuwela atthu a elapo ele. ² Siken, mwanawe Hamori, akhala ohavewu, nkhlupale a elapo, ahinweha, khunvara, khunrupana ni ikuru. ³ Owo ahitjiveliya ni Dina, mwanawe Yakobi, ni khun'himerya tjitthu tjintji. ⁴ Sekeni ahin'himerya tithi awe Hamori: "Nkiphavelele nthiyana ola wira kinthele". ⁵ Yakobi ahinwa wira owo ahinrupana ni ikuru Dina, mwanawe. Anaawe yaari omatta ni inama; Yakobi ahimaala mpakha awo owa. ⁶ Hamori, tithi awe Siken, ahikhuma arowaka olavula ni Yakobi. ⁷ Anaawe Yakobi yahiwa omatta ni khwinwa yiiraneyle. Awo yahinanariya, awo yahitikinihiya okhala wira owo ahinyanya Wisarayeli wootene, anrupanaka mwanawe Yakobi, etthu yakhanle oowiraneya. ⁸ Hamori ahahimerya, iraka: "Mwana'ka Siken on'nimphenta mwanenyu. Xoonnte, mwinvahe wira akhale mwarawe. ⁹ Mwaatane ni hiyano, n'nivahe aniinyu ni hiyano novaheni aniihu. ¹⁰ Nyuwano n'nkhalani hiyano ni etthaya eri yolikana wira nkhaleni, ntumiheke ni mwaatjerereyeke". ¹¹ Siken ahahimerya atithi awe ni axirokorawe Dina: "Kiphwanyihye mahala oholo wenyu wakhula etthu etthunenye kinamoovahani. ¹² Nkilipele entthunenye wakakhanya ni othela ni miyano kinamoovahani entthunenye, vano nkivahe nthiyana wira akhale mwaraka. ¹³ Anamwane a Yakobi ahimwakhula Siken ni Hamori, tithi awe, vootha, mwaha wa Siken yampakalyawe Dina, nrokoraya. ¹⁴ Awo yahira: "Hiyano khanikhanle opaka eyo: nvaha nrokorihu wakhula ntthu, eyo yankhala yoonanara wa hiyano. ¹⁵ Wira vatthuneye n'hana wun'nuwihya ntoko hiyano, ni wakhu nlopwana a nloko nenyu ohana wun'nuwihya. ¹⁶ Nto, hiyano n'nimoovahani aniihu ni nyuwano n'nivaheke aniinyu, tjitjam'mo, ninakhala ni nyuwano vamotja. ¹⁷ Vano, nyuwano mwahininwe ni mwahin'nuwihye, n'nankuxa nrokorihu ni n'naarowa". ¹⁸ Molumo awo yahintjivela Hamori ji mwanawe Siken. ¹⁹ Siken khapitjale ohirale yahimalyaya okhala wira owo ahitjiveliya ni mwanawe Yakobi ni okhala wira owo ari m'motja attittimihya owan'nyaya atithi awe. ²⁰ Hamori ni mwanawe Siken yahirowa vankhora ya epom'ya ni khwaahimerya alopwana otene, yiraka: ²¹ "Alopwana ala ari ni nrettele ni hiyano, mwahiyeye akhale ni hiyano, mwahiyeye akhaleke ni hiyano ni atumiheke, etthaya ela kherere wira akhaleke awo. Naakuxeke anaaya natheleke ni navaheke aniihu. ²² Eyo etthu emotja pahi ehimalyaya wira atthune okhala vamotja ni wira nikhale atthu amotjaru: Wam'motja wa hiyano an'nuwihya, ntoko tjiryaya awo. ²³ Khainikha tjitthu tjaya ni inama tjaya tjawehu? Ninwanane ni, nto, awo anaakhala ni hiyano". ²⁴ Atthu otene a mpoma yahimwinwa Hamori ni Siken, mwanawe. Ni wakhula nlopwana ahin'nuwihya. ²⁵ Nihiku na eneraru, awo nlelo yonaka owereya, anamwane enli a Yakobi, Simeyoni ni Levi, axirokorawe Dina, yahikuxa ikatana tjaya, yahikela mpoma wovithaya khuwinva alopwana otene. ²⁶ Ni yahimwinva Hamori ni Siken, mwanawe, ni ekatana ni khunkumiha Dina owan'nyawe Siken. ²⁷ Anamwane akina a Yakobi yahirowa wari irutth ni khuhomakatja okhala wira yahimwiriha yonanara nrokoraya. ²⁸ Awo yahikuxa inama tjaya, mittitthi, abuuru ni tjitthu tjotene tjari mpooma ni nkherekhere, ²⁹ mihakhu tjaya tjotene. Anamwane otene ni axaaraya yahakuxa. Awo yahikuxa tjitthu tjotene tjari owan'nyaya. ³⁰ Yakobi ahin'himerya Simeyoni ni Levi: "Nyuwano mokiwanela ekhotto, mwiraka atthu ankhala elapo ela, akanani ni aperezi, akinyokhe. Okhala wira niri vakhani, awo yatakahana ni khuwa owana ni hiyano, anarowa okwakwanyula owan'nyaka". ³¹ Vano Simeyoni ni Levi yahira: "Siken ahikhalana owerya woomwirana nrokorihu ntoko puta?".

Chapter 35

¹ Yakobi ahin'himerya Yakobi: "Nvenye, nrowe Obeteli ni khukhula wonwo. Mumpakele Muluku altari yowo owelaleni okathi mwattayawenyu mun'ninyu Esawu". ² Nto, Yakobi ahahimerya amutji awe yaari ni yowo: "Mwaattikhe amuluku otene ota ari ni nyuwano, mwiirapihe ni nreherye ikuwo tjenyu. ³ Nivenye nrowe Obeteli. Miyano kampakele Muluku altari yowo akakhulale nihiku nooxanka waka ni ari ni miyano wakhula nipuro". ⁴ Numala ohimya eyo, awo yahinvaha Yakobi amuluku otene ethiru yari m'matatani mwaya ni ipirinku tjaari m'maaruni mwaya. Yakobi ahavitha waattamela Osiken. ⁵ Yettaka ekwaha, woopiha wa Muluku wahimorela mittetthe tjattamelalyaya, wira atthu ale ahatthare anamwane a Yakobi. ⁶ Nto, Yakobi ahiphiya Lussi (n'no Obeteli), onikhala nttetthe wa Okanani; owo ni atthu otene yarinawe. ⁷ Owo ahateka altari ni khuwihana El-Beteli, waholo vale Muluku hitjoniherya wa yowo, okathi atthyawawe wa mun'nawe. ⁸ Debora, amphentwe Rebeca ahikhwa. Ahivithiya Obeteli, wavirale wihaniyaka Aloni-Bakuti. ⁹ Okathi Yakobi atthikalyawe Opata-Arani, Muluku ahinwela-tho khunreliha. ¹⁰ Muluku ahin'himerya: "Ntjina nenyu ti Yakobi, vano khan'nikhala-tho. Nyuwo n'nihaniya Israyeli". Ni Muluku ahinvaha ntjina na Israyeli. ¹¹ Muluku ahin'himerya: "Miyano ka Muluku Owerya Tjotene. Mwin'nuweke ni mwatjerereyeke. Nloko nimotja ni maloko mentji anaawa wa nyuwano ni mamwene anakhuma n'hina mwa nloko nenyu. ¹² Etthaya envahalyaka Abrahaamu ni Isaki kinimovahani ni nyuwano ni nloko nenyu". ¹³ Ni Muluku ahinwela oholo wawe, nipuru Muluku alavunlyawe ni Yakobi. ¹⁴ Yakobi ahapaka altari nipuro alavunlyawe ni Muluku, altari a maluku. Vatjulu vaya khuvaha nkuttho. ¹⁵ Ni Yakobi ahihana Beteli nipuro alavunlyawe ni Muluku. ¹⁶ Awo yahikhuma Obeteli. Nlelo aryene ottaiwene ni Efrata, Rakeli ahipatjerya owereiya ophelaka oyara. Kharere opitja oyara. ¹⁷ Nlelo onaka owereya atthunaka oyara, an'yariha ahin'himerya: "N'hoove, waholo an'naakhalana mwana nkina". ¹⁸ Okhala anoona owereya ventji, omumula wawe wokhitjerya ahihana ntjina na Benoni, waholo tithi awe ahimwiihana Benjamim. ¹⁹ Rakeli ahikhwa khuvithiya ephiro ya Efrata (ori Obelem). ²⁰ Yakobi ahimpaka altari otjulu wa mahiye awe. Ni ethonyeryo ya mahiye awe an'noneya mpakha olelo. ²¹ Israyeli ahikhuma khurowa oteka nxaxa awe Omigda-Eteri. ²² Nlelo Israyeli okhalaka nttetthe ole, Ruben ahirupa ni Bila, hawalawe tithi awe ni Israyeli ahinwa. Anaawe Yakobi yaari muloko: ²³ ni liya, owo ahin'yara Ruben, oopatjerya, Simeyoni, Levi, Yuda, Issakari ni Zebuloni; ²⁴ ni Rakeli, ahiyarana Yosefi, ni Benjamim; ²⁵ ni Bila, nrumeyi awe Rakeli, ahiyarana Da ni Naftali; ²⁶ ni Zilpa, nrumeyi awe Liya, ahiyarana Gati ni Aseri. Otene ala anaawe Yakobi, yawo ayariye Opata-Arani. ²⁷ Yakobi ahirowa mpakha waryawe Isaki, tithi awe, Omanre, Okiriati-Arba (yeyo-tho enihaniya Ebron), wenwo wakhalaya Abrahaamu ni Isaki. ²⁸ Isaki ahikhala iyakha tjoophiyaka emiya ni iyakha miloko thanu nattharu. ²⁹ Khuuluvala, ahikhwa ni khukuxiya arowaka otakanihiya ni amutji awe oluvanlene ni okhalalene mahiku mentji. Esawu ni Yakobi, anaawe, yahinvitha.

Chapter 36

¹ Ala anaawe Esawu ni-tho onihaniya Edoni. ² Ala athiyana Esawu athelalyawe a okanani: Ada, mwanawe Eloni, heteyo; Awulibana, mwanawe Ana, otjuulu wa Zibeyoni, heveyo; ³ ni Basemeti, mwanawe Ismaeli, nrokorawe Nebaihoti. ⁴ A Esawu, Ada ahin'yara Elifasi, ni Basemati ahin'yara Reweli. ⁵ Aiyolibana ahin'yara Jewusi, Yalawu ni Kora. Ala anaawe Esawu yayariye Okanani. ⁶ Esawu ahakuxa axaarawe, anaawe alopwana ni athiyana, atthu otene yaakhala owan'nyawe ni inama tjawe tjotene ni mihakhu tjawe, aphwanyalyawe Okanani, ni khurowa elapo yoorekamelana ni munawe Yakobi. ⁷ Owo ahipaka eyo okhala wira tjitthu tjawe khatjarere ni khivarerela okhala vamotja. Elapo yakhalaya khayaawerya mwaha wa inama tjaarinaya. ⁸ Tivo, Esawu, ni-tho ootjuweliya ntoko Edoni, ahikhala nttetthe wa miyako tja Oseyiri. ⁹ Ala naari nloko na Esawu, titthi a odomita, akhala miyako tja Oseyiri. ¹⁰ Ni ala yaari matjina a anaawe Esawu: Elifasi, mwanawe Ada, mwarawe Esawu; Reweli, mwanawe Basimati, mwarawe Esawu. ¹¹ Anaawe Elifasi yari: Tema, Omari, Sefoni, Gata ni Kenasi. ¹² Timna ari hawalawe Elifasi, mwanawe Esawu, ahin'yara Amaleki. Ola waari otjulu awe Ada, mwarawe Esawu. ¹³ Ala yaari anaawe Reweli: Naati, Zera, Samani ni Miza. Ala yaari anaawe Basimati, mwarawe Esawu. ¹⁴ Ala yaari anaawe Aiyolibama, mwarawe Esawu, mwanawe Ana, mwanawe Zibeyoni. Owo ahiyarihiya ni Esawu Yewusi, Yalawu ni Kora. ¹⁵ Ala yaari akhulupale a nloko na Esawu: nloko na Elifasi, oopatjeriya a Esawu, akhulupale a Tema, Omari, Zefoni, Kenasi, ¹⁶ Kora, Gata ni Amaleki. Akhulupale yayariye ni Elifasi elapo ya Wedoni; ola waari otjuulu wa Ada. ¹⁷ Ala yaari akhulupale a Reweli, mwanawe Esawu: Naati, Zera, Sama ni Miza. Ala maloko yakhumale wa Roweli elapo ya Wedoni. Waari otjulu wa Basimati, mwarawe Esawu. ¹⁸ Ala yaari akhulupale a Aiyobama, mwarawe Esawu: Yewusi, Yalawu ni Kora. Ala maloko yakhumale wa Aiyobama, mwarawe Esawu, mwanawe Ana. ¹⁹ Ala malomo a Esawu, yala Edoni, ni akhulupalyaya. ²⁰ Ala yaari anamwane a Seyiri, heteyo, aakhala elapo ele: Lota, Sobali, Sibeyoni, Anasi, ²¹ Disoni, Eseri ni Disa. Ala yaari akhulupale a horeso, yaakhala Oseyiri elapo ya Wedoni. ²² Anaawe Lota: Hori ni Hema; Timna ari nrokorawe Lota. ²³ Anaawe Sobali yari ala: Alva, Manati, Ebali, Sefo ni Ona. ²⁴ Ala yaari anaawe Zibeyoni. Aiya ni Ana; ola ti Ana aphwanyale ihime tja woothakoni, arowaka olyiha inama tja atitthi awe Izibiyoni. ²⁵ Ala ayaari anaawe Ana: Disoni ni Aiyolibama, mwanawe Ana. ²⁶ Ni ala yaari anaawe Disoni: Henta, Esiba, Itra ni Kera. ²⁷ Ala yaari anaawe Eseri: Bila, Zaava ni Akani. ²⁸ Ala yaari anaawe Disa: Usi ni Arani.

²⁹ Ala yaari aholeli a aho: n'holeli Lota, n'holeli Sobali, n'holeli Zibeyoni, n'holeli Anaa, ³⁰ n'holeli Disoni, n'holeli Eseri ni n'holeli Disa; ala yaari aholeli a aho, ottharelaka ni aholeli a nttetthe wa Oseyiri. ³¹ Ala yaari mamwene yettiherya nttetthe wa Wedoni ohinatthi okhala mwene Wisrayeli: ³² Bela, mwanawe Behori, ettiherya Wedoni; ni ntjina na epoma awe yaari Dinaba. ³³ Numala okhwa Bela, Yobabi, mwanawe Zera, ari mwene ahalale nipuro nawe. ³⁴ Numala okhwa Yobabi, Husa, a elapo ya Otenamita, tahanle nipuro nawe. ³⁵ Numala okhwa Husa, nto, Hatati, mwanawe Betati, axinttale atthu a omitya nttetthe wa Omowabi, ari mwene ahanle nipuro nawe. Ntjina na epoma awe yihaniya Aviti. ³⁶ Numala okhwa Hatati, Samela aari a Omasereka ahanle nipuro nawe. ³⁷ Samela ahikhwa, ni, nto, Sawuli a Orewoboti, waattamela omuro, ahihala opuro awe. ³⁸ Numala okhwa Sawuli, Bahali-Hana, mwanawe Akobori, ahihala nipuro nawe. ³⁹ Numala Bahali-Hana okhwa, Hatari ahettiherya omwene opuro awe. Ntjina na epoma awe yihaniya Pawu; ni amwarawe yihaniya Meetabeli, mwanawe Matrati, ntjulu awe Mezaabi. ⁴⁰ Ala matjina a aholeli a otjulu wa Esawu, ottharelaka ni nihimo naya ni mittetthe tjaya, ni matjinaya: Timna, Alva, Yetete, ⁴¹ Aiyolibama, Elani, Pisoni, ⁴² Kenasi, Temani, Mibizari, ⁴³ Makitiyeli ni Irawu. Ala yaari aholeli a nloko na Wedoni, ottharelaka ni mittetthe tjaya, etthaya yakhalaya. Owo ari Esawu, titthi a Edomita.

Chapter 37

¹ Yakobi akhala elapo yaakhala atithi awe, nttetthe wa Okanani. ² Iya tjitthu tjiiraneya n'hina mwa Yakobi. Yosefi, aari m'miravo a iyakha muloko ni thanu napili, akhapelela inama vamotja ni axin'nawe. Owo aari i anaawe Bila nianaawe Zilpa, axaaraya atithi awe. Yosefi ahawanela atithi awe mitthaka tjoohiloka tjawaya. ³ Ni Israyeli aniphentaYosefi waavirikaniha anamwane akinaku, okhala wira owo aari mwana a wuuluvala wawe. Owo ahimpakela nlaya noorerexa. ⁴ Axin'nawe ahoona wira owo aniphentiya waavirikaniha awo otene. Yahin'nyokha ni khiyalavula vooerela ni owo. ⁵ Yosefi ahiloha khwahimerya otene aya. Awo yahitepa-tho on'nyokha. ⁶ Owo ahahimerya: "Xoontte, mwinwe oloha n'no waarinaka. ⁷ Niira nitthukaka etrigu omatta ni efartu aka yahivenya khweemela ni ifartu tjinyu tjahirukurerya ni tjinuuramela efartu aka". ⁸ Axin'nawe yahira: "Vekhweli nyuwano n'naanettiherya? N'naakha mwene, vekhweeli, a hiyano?". Awo yanitepa on'nookha mwaha wooloha wawe ni molumo awe. ⁹ Owo ahiloha-tho khwaahimerya axin'nawe. Owo ahira: "Kooloha-tho: ntjuwa ni mweeri ni itheneri muloko niimotja tjankikokhorela". ¹⁰ Owo ahahimerya atithi awe, tjitjam'mo axin'nawe ni atithi awe yahimpwapwela. Yahin'himerya: "Yoloha xeni eyo yaarinenyu? Miyano, amayenyu ni axin'ninyu anaarowa, vekhweeli, wookokhorelani?". ¹¹ Axin'nawe yanimunlela ehatje, vano atithi awe yahintjathi m'muruni mwaya. ¹² Axin'nawe yahirowa okhapelela inama Osikeni. ¹³ Israyeli ahin'himerya Yosefi: "Axin'ninyu khahiyo ari Osikeni akhapelelaka inama? Nwe koorumeni oryayawo". Yosefi ahin'himerya: "Koolikana". ¹⁴ Owo ahin'himerya: "Nrowe wananano, mwaawehe axin'ninyu ni inama wakhala tjikumi ni nwe nkiwaanele mittaka". Nto, Yakobi ahin'ruma ni Yosefi ahirowa Osikeni. ¹⁵ Nlopwana m'motja ahimpchwanya Yosefi arimelalene. Nlopwana ahin'koha: "Mumpheelani?". ¹⁶ Yosefi ahira: "Kinaaphelatja axin'naka. Nkihimerye, xoontte, awo anyiha inama". ¹⁷ Nlopwana ole ahira: "Awo akhuma nipuro nla, waholo kowinwa yiiraka: 'Nrowe Otota'". Yosefi ahaththimakele axin'nawe ni ahaphwanya Otota. ¹⁸ Awo yahumoono ottaiwene ni, owo ohinatthi owattamela, yanivaneela wira amwinve. ¹⁹ Axin'nawe yahihimeryana: "Ole onwa vale namaloha. ²⁰ Nrowe, wananano, nimwinve ni ninttikhele munxepani. Ni n'narowa ohimya: "'Mwaaminama m'motja a ntakhwani onkhuura'. N'narowa oweha onttthuna okhala oloha wawe". ²¹ Ruben ahinwa eyo, ahititha matata awe ni ahira: "Nihimwinve". ²² Ruben ahahimerya: "N'himwaraxe ephome. Mwinrihele nxepa nla woothakoni, vano n'himwintjatherye matata". Owo aniiphela okhumiha Yosefi wira atthikele waatithi awe. ²³ Wahonaneya, numala Yosefi ophiya waari axin'nawe, awo yahinrula nlaya nawe. ²⁴ Yahinkuxa khunttikhele munxepani, nahakhalale etthu nahakhalale matji. ²⁵ Awo yahikilathi wira akhure ephau. Yahivenxa mentho aya khwaawehe atthu yakhuma Ogileyati, ni ikamelo tjaya, akuxaka tjitthu tjoorerela, balsamu ni emirra, awo yakuxa arowanaka Wegitu. ²⁶ Yuda ahahimerya axin'nawe: "Nintthuna ophwanya exeni namwinva mun'nihi ni nivitha ephome awe? ²⁷ Nwe, naatumiherye atthu ale ni nihimwintjatherye matata ehu, waholo owo mun'nihi, enama-ehu". Axin'nawe yahimwinwa. ²⁸ Numala anamatumiha yakhuma omitya yaviraya, axin'nawe yahikuxa Yosefi, khunkumiha munxepani khuntumiha ni ntjurukhu waaphiyerya miloko minli tja eparatha. Atthu ale yahinkunxa Yosefi anrowanaka Wegitu. ²⁹ Okathi Ruben atthikelalyawe oxepani, Yosefi khakhalalewo. Owo ahikhera ikuwo tjawe ³⁰ ni, atthikelaka waari axinnawe ahira: "M'miravo khokhalalewo. Ni miyano, kintthuna orowa wowi?". ³¹ Nto, awo yahikuxa nlaya na Yosefi, yahinva epuri emotja ni khuruweya nlaya mphomeni. ³² Numala yahikuxa arowana waatithi aya ni khwiira: "Noopwanya ela. Xoontte, moone naari nlaya na mwanenyu wala n'naari". ³³ Yakobi ahupuwela nlaya ni ahira: "Tinamwanaka. Enama ya ntakhwani tiyinkhurale. Yosefi ookhuriya vekhweli". ³⁴ Yakobi ahikhera ikuwo tjawe ni khuwara ikuwo tja etjako. Ni ahikhala akhalaka mahiku mentji amunlelaka mwanawe. ³⁵ Anaawe alopwana ni athiyana yahikhuma arowaka om'maaliha, vano owo ahikhora omaalihiya, iiraka: "Vekhweeli, kinaarowa omahiye kimunlelaka mwanaka". Tithi awe ahimunlela. ³⁶ Ni atthu ale yankuxale yahintumiherya Potifari Wegitu, nkhlupale a Farawu, nakhotto aakhala wa mwene.

Chapter 38

¹ Okathi ule, Yuda ahahiya axin'nawe khukhala ni nlopwana m'motja a Wadulawu, ntjina nawe iriya Hira. ² Nwe, owo ahimphwanya mwana a okanani, ntjina nawe iriya Suwa. Owo ahinkuxa ni khunthela. ³ Owo ahirupala, ahiyara mwanene khuvahiya ntjina na Er. Owo ahitthikela-tho orupala khuyara mwanene ⁴ khuvahiya ntjina na Onani. ⁵ Ahitthikela-tho, khukhalana mwana nkina khunvaha ntjina na Sela. Wari Okizebi ayaralyawe. ⁶ Yuda ahinphwanya nthiyana khuntheliha mwananwe oopatjerya Er, ntjina nawe ihaniya Tamari. ⁷ Er, oopatjerya ni Yuda, aari oonyokhiya ni Muluku ni Muluku ahimwinva. ⁸ Yuda ahin'himerya Ona: "Nrupe ni mwaarawe mun'ninyu, nttharihele yoorerelenyu ni mun'yarihe mwanawe mun'ninyu". ⁹ Ona ahitjuwela wira mwana owo khaatthuna okhala awawe. Wakhula okathi aarupawe ni amwaaraya amun'nawe, olopwanawe amwaraxela ota wira ahinvahle mwana mun'nawe. ¹⁰ Yaapakawe khiyaatjivela Apwiya ni Apwiya yahimwinva nuuwo-tho. ¹¹ Nto, Yuda ahin'himerya Tamari, mwarawe mwanawe: "Nkhale ntoko naamukhweli owan'nyaya atithinyu mpakha Sela, mwanaka, on'nuwe". Waholo amoova: "Owo onaakhwa, ntoko axin'nawe". Tamari ahikhuma anarowa okhala waatithiwe. ¹² Numala ovira okathi muntji, mwanawe Suwa, mwaarawe Yuda, ahikhwa. Yuda ahiliphiya khurowa waayara inama tjawe Otinmati, owo ni mpatthani awe Hira, a otulamita. ¹³ Ahihimeriya Tamari: "Tatenyu onrowa Otinmati orowa oyariha inama tjawe". ¹⁴ Owo ahirula ikuwo tjawe tja onamukhweli, ahikhuneela ni nlaya nawe. Owo ahikilathi vankhora wa Onaini, waattamela erampha yaakela Otinmati. Ahoona wira Sela ahun'nuwa, vano owo khavahiya wira anthele. ¹⁵ Numala Yuda onweha, uupuwela wira namararuwa, mwaha wookhala ni owitho wookhuneeliya. ¹⁶ Owo ahirowa varyaawe nramphani ni khwiira: "Nwe, xoontte, nkihiye koorupaneni", waholo owo khaatjuwela wira owo aari mwarawe mwanawe; owo ahira: "Munrowa okivaha exeni mwakirupana?". ¹⁷ Owo ahira: "Kinamowanelani enama emotja". Owo ahira: "Nyuwano n'naakivaha yoovarela mpakha nyuwano otthika?". ¹⁸ Owo ahira: "Etthu xeeni entthunaka woovahani?". Owo ahira: "Ntjako enyu, ni ttotto enyu ori m'matatani mwenyu". Owo ahinvaha tjitthu n'yo, ahirupana ni owo ahirupala. ¹⁹ Owo ahivenya khunarowa. Ahirula nlaya nawe ni khuwara ikuwo tja enamukhweli. ²⁰ Yuda ahiruua epuri ni mpatthani awe a otulamita wiira akuxe tjitthu tjaari ni nthiyana, vano owo khamphwanyale. ²¹ Nto, ntulamita ahakoha athu yaattamelale: "Ori vayi namararuwa akilathale wankhora wa Onaini?". Awo yahiira: "Khakhalale namararuwa va". ²² Owo ahitthikela wa Yuda khun'himerya: "Nkimphwanyale. Ni-tho athu a mapuro yale yirale: 'Khakhalale namararuwa va'". ²³ Yuda ahira: "M'muhiye ahale ni tjitthu n'ye wira nihiveheye. Vekhweeli, korowana enama ela, vano nkamphwanyale". ²⁴ Wahonaneya, numala ovira miyeri miraru, Yuda ahihimeriya: "Tamari, mwarawe mwanenyu, ooraruwa ni oorupala". Yuda ahira: Nkiwanela va apahiye". ²⁵ Numala owo owaniya, aharumiha atatawe mitthaka: "Okirupalihale nlopwana mwanene tjitthu n'ya". Owo ahihimya-tho: "Mun'nuupuwela, xoontte, mwanene: ntjako ni ttotto". ²⁶ Yuda ahupuwela tjitthu ni ahira: "Owo ohana ekhweeli okivikana miyano, okhala wira nkinvahele Sela wira onthele, mwanaka". Owo khatthikelale onrupana. ²⁷ Wahiiraneya, numala ophiya okathi owo wooyara, yari anamwane enli m'mirimani mwawe. ²⁸ Owo ayaraka, mwana m'motja ahikumiherya mono ota ni namayariha ahikuxa nkhoi ni khutthukwa n'tata nawe khwiira: "Ola tori oopatjerya okhuma". ²⁹ Vano owo ahittikiha ntata nawe ni mun'nawe khupatjerya okhuma. Namayariha ahira: "Okhala wira moonyanyerya yohimiya!". Owo ahihaniya Perizi. ³⁰ Nto, Mun'nawe ahikhuma, aarina nkhoi m'matatani mwawe, ni owo ahihaniya Zera.

Chapter 39

¹ Yosefi ahirowaniya Wegitu. Potifari, nkhlupale aanakhotto a Farawu, ahinthuma ni atthu ale yanrowanale. ² Apwiya yari ni Yosefi, akhala ni pwiya awe a Wegitu. ³ Pwiya'we ahoora wira Apwiya yaari yoowo ni anintjererya mwa tjootene tjaarinawe. ⁴ Yosefi ahiphwanya mahala m'matatani mwa pwiya'we, anrumeelawe. Potifari ahin'hela onxatoro a owan'nyawe, ahimun'nya tjotene wira awehaweheke tjitthu tjawe. ⁵ Okhuma okathi an'helalyawe onxatoro a owan'nyawe ni tjotene tjaarinawe, Apwiya yanireeliha owan'nya nlopwana ole mwaha wa Yosefi. Mareliho a Apwiya yaari mwa tjitthu tjotene tjaarinawe Potifari ni imatta tjawe. ⁶ Potifari ahinvaha tjotene Yosefi wira eettiheryeke. Owo khiivo ekina yuupuwelawe wohikhala yoolya alyawe. Yosefi ari ooneneva erutthu awe ni nkhalalo. ⁷ Ni wahiraneya, amwaraya apwiya'we yantthuna Yosefi. Awo yahira: "Nkirupane". ⁸ Vano owo ahikhoota ni khun'himerya: "Mwinwe: pwiya'ka khokhanle ooxenkereya mwa tjitthu tjinvaraka owan'nyawe. Owo ookivaha tjotene. ⁹ Khuvo muulupale opkivikana miyano vateva. Owo khokivithelale etthu, wohiya nyuwano, okhala wira nyuwano mwamwarawe. Kaatthuna otthekela exi vamaithoni va Muluku?". ¹⁰ Owo anilavula ni Yosefi wakhula nihiku, vano owo anikhoota orupana. ¹¹ Vano, nihiku nimotja, owo ahiphiya enupa ele avarawe nteko ni kuuvo nanteko nkina aariwo. ¹² Nthiyana owo ahinvara ikuwo tjawe ni ahira: "Nrupe ni miyano". Owo, vano, ahin'hiyerya ikuwo tjawe m'matatani mwaya, ni ahitthyawela ota. ¹³ Numala owo woona wira owo ahin'hiyerya ikuwo tjawe ni khutjawela ota, ¹⁴ ahimwiihana nlopwana m'motja a vate vavale ni khun'himerya: "Moone, Potifari onwaana n'heberi wira oniruwane. Owo awaale wira akirupane ni miyano kikhuwela. ¹⁵ Numala okinwa kikhuwelaka, okihiyeryale ikuwo tjawe, okhumelale ota". ¹⁶ Nthiyana ole ahihiya ikuwo tjawe mpakha pwiya awe owa. ¹⁷ Ni khun'himerya tjitjam'mo: "Nrumeyi n'heberi n'niwanelalenyu aawelale oniruwana. ¹⁸ Numala miyano okhuwela, owo okihiyeryale ikuwo tjawe ni khukhumela ota". ¹⁹ Nto, numala pwiya'we winwa ohimya wa nthiyana ole: "Tin'yeeyo nrumeyinyu okipakelalyawe", Potifari ahinyonyiya ventji. ²⁰ Pwiya'we Yosefi ahinkuxa khunthukwela nkhatteya, nipuro nakhalaya anamatthukiya a mwene. Owo ahitthukweliya. ²¹ Vano Apwiya yaari i Yosefi ni ari ni yoowo khooniherya mahala oholo wa nlipa aalipelela ekhatteya. ²² Ole alipelela ekhatteya ahinruma Yosefi wira aweettiheryeke anamatthukiya akina. Wakhula etthu yiiraneya, Yosefi akhala n'holeli. ²³ N'holeli a ekhatteya khaxenkereya ni etthu okhala wira Apwiya yaari ni Yosefi. Wakhula etthu apakawe, Apwiya yaninkaliherya.

Chapter 40

¹ Wahonaneya, nuvira tjitthu n'ya, nakoopho ni naphau a mwene a Wegitu yahaveha amwene aya, mwene a Wegitu. ² Farawu ahitikihiya ni arumeyi awe, nakhoopho ni naphau. ³ Owo ahatthukela nkhatteya, ekhatteya emotjaru yatthukweliye Yosefi. ⁴ N'holeli ankhatteya ahimwirela Yosefi wira aholeleke. Awo yahikhala mahiku vakhani. ⁵ Owenli aya yahiloha - nakoopho ni naphau a mwene a Wegitu yawo yari nkhatteya - wakhula nlopwana ahiloha yoolohawe, ohiyu omotja, ni wakhula yooloha yahaana nthinto aya wootaphuleliya. ⁶ Okathi Yosefi arowalyaya waaryawo, ahoona wira yahixanka. ⁷ Owo ahakoha alopwana ale a mwene yarinawe nkhatteya: "Mwaha wa xeni erinyu ooxanka olelo?". ⁸ Awo yahakhula: "Hiyano nrooloha ni khuvo onwerya otaphulela". Yosefi ahahimerya: "Khahiyo wa Muluku otaphulela? Nkihimerye xoontte". ⁹ Nakoopho ahin'himerya Yosefi yoloha we iraka: "Moolohani mwaka, kaweha evitera oholo waka. ¹⁰ Vaviterani vale, tjahikhala iritta ttharu. Eyo emelaka, ihutu tjaya tjanikhuma ni iritta tjaya tjanim'ma iwuva tjoottokottha. ¹¹ Ekopho awe Farawu yaari m'matatani mwaka. Miyano kahikuxa iwuvu ni kiwamela nkoophoni mwa Farawu ni kinvahererya m'matatani mwawe". ¹² Yosefi ahin'himerya: on'no otaphulela wa yooloha enyu: "Iritta n'yo ttharu enihimya mahiku mararu. ¹³ N'hina mwa mahiku mararu, Farawu onarowa ovenxa muru awe ni onimoovahani nteko nkina, nkhole ntoko nakhotto awe. Nyuwano n'narowa onvahererya Farawu ekoopho m'matatani mwawe, ntoko okathi mwaryenyu nakoopho awe. ¹⁴ Vano nkupuwele miyano mwakha tjaana; kin'nolipelani wira nkimorele ikharari, m'mun'himeryaka Farawu wira okikumihe nkhatteya. ¹⁵ Vekhweeli, miyano kiroovariya ntetthe wa aheberi. N'no-tho khivo ethekalyaka wira kitthukweliye nkhatteya". ¹⁶ Okathi naphau vonalyawe wira otaphuleliya nwe wahireera, owo ahin'himerya Yosefi: "Miyano-tho kooloha, ni kahoona icesto ttharu vatjulu va muru aka. ¹⁷ Ecesto yaari otjulu, tjahikhala inama tjootene tja Farawu, vano ixinuuni yahikhura ecesta yaari vamuru vaka". ¹⁸ Yosefi ahakhula: "N'no otaphuleliya waya: icesto iyo ttharu tjinihimya mahiku mararu. ¹⁹ N'hina mwa mahiku mararu, Farawu onaarowa weemexa muru enyu ni n'naarowa ohophiya vamwirini ni axinuuni anarowa okhura erutthu enyu". ²⁰ Nihiku na eneraru, Farawu iiriha iyakha. Owo ahapakela yoolya arumeyi awe otene. Owo "ahivenya" muru wa nakoopho ni wa naphau oholo wa arumeyi awe. ²¹ Owo ahinttikihiya nakoopho nteko wavarawe ni khunvaha-tho Farawu ekoopho. ²² Vano owo ahin'hopha naphau, tjitjam'mo tjahimalyawe Yosefi. ²³ Vano nakoopho khamupuwelale Yosefi; owo ahinliyala.

Chapter 41

¹ Numala ovira iyakha pinli tjoomalela, Farawu ahiloha. Owo arimweemela oholo wa muro Nilo. ² Waholo, tjahiwela inyompe thanu napili, tjoorera ni tjooneneva, ni tjaalya m'matta. ³ Wananano, nuvira n'yo, tjahiwa inyompe tjikina thanu napili, tjohiloka ni tjowotta. N'yo tjemenle ni tjikina nkherekhere mwa muro. ⁴ Nto, inyompe n'ye tjoohiloka ni jowoota tjahikhura inyompe n'ye tjooneneva. Nto, Farawu ahivenya. ⁵ Numala vo, owo ahirupa-tho khutthikela-tho oloha. Wananano, miyuuputjo tja nakhuwo thanu napili tjahim'ma mwiri m'motja, tjooloka ni ikumi. ⁶ Waholo, nuvira n'yo, tjahim'ma miyuuputjo tjikina, tjowoota ni tjoolya ni epheyo. ⁷ Miyuuputjo n'ye tjowoota tjahikhura n'ye tjikumi. Farawu ahivenya, ni waari oloha. ⁸ Wahiraneya nto, vaxaalyaya, eroho awe yahixanka. Owo ahirumiha wihaniya anamaxintta otene ni atjuweli a Wegitu. Farawu ahahimerya yooloha awe, nto khuvo awerya otaphulela. ⁹ Nto, nkhlupale a anakoopho ahin'himerya Farawu: "Olelo miyano kiuupuwela oveha waka. ¹⁰ Farawu ahinyoonyiya ni arumeyi awe, ni ahikihela owan'nyawe nkhlupale a anakhotto, miyano ni nkhlupale a anaphau. ¹¹ Hiyano nahiloha ohiyu omotja, owo ni miyano. Nakhalana wakhula ntthu yooloha awe, wakhula oloha ni otaphulela waya. ¹² Ari ni hiyano m'miravo n'heberi, nrumeyi awe nkhlupale a nkhatteya. Nahin'himerya owo tjoloha tjeu, ni owo ahintaphulela. Owo ahitaphulela wakhula ntthu wa hiyano ntoko tjalohalehu. ¹³ Ni wahiraneya tjitjam'mo tjahimalyawe. Farawu khukittikiherya nteko aka, nto, owo ahin'hopha nkina". ¹⁴ No, Farawu ahirumiha orowa wihaniya Yosefi. Vowakuveya, ahikumihya nkhatteya. Owo ahireherya, ahiwara ikuwo tjikina khurwa waryawe Farawu. ¹⁵ Farawu ahin'himerya Yosefi: "Miyano kirooloha, vano khuvo onwerya otaphulela. Vano, kihinwa wira, nyuwano mwaiwa yooloha, mun'niwerya otaphulela". ¹⁶ Yosefi ahin'himerya Farawu, iraka: "Khahiyo miyano, vano Muluku onaanwakhula Farawu". ¹⁷ Farawu ahin'himerya Yosefi: "Moolohani mwaka, miyano karimweemela, nkherekhere mwa muro Nilo. ¹⁸ Vowakuveya, tjahiwela inyompe thanu napili m'muro tjooneneva ni tjoorera, ni tjanilya m'matta. ¹⁹ Wananano, nuvira n'yo, inyompe tjikina tjahiwela, tjiwelanaka ikina ni ikhwaya, tjoottettheya, tjoohiloka ni tjowoota. Nkinawehe tjitthu tjoohiloka Egitu otene ntoko n'ye. ²⁰ Inyompe n'ye tjootta tjanikhura n'ye tjooneneva. ²¹ Numala okhura, khawaatjuwanyeya wira tjokhura etthu, nto nlelo tjakhala tjowoota ntoko tjaryaya. Nto, miyano kahivenya. ²² Miyano kahiweha moolohani mwaka, miyuuputjo thanu napili tjahiwela, mwiri m'motja. ²³ Nto tjahikhuma miyuuputjo tjikina tjoonyala, yjoowoota ni tjoopahiya ni epheyo. ²⁴ Miyuputjo tjowoota tjahimerya n'ye tjootikana. Miyano kihahimerya tjooloha n'ya anamaxintta, vano khuvo onwerya otaphulela". ²⁵ Yosefi ahin'himerya Farawu: "Tjooloha tja Farawu enihimya etthu emotja. Etthu Muluku onthunawe opaka Owo on'himerya Farawu. ²⁶ Inyompe n'yo thanu napili tjooloka onihimya iyakha thanu napili, ni miyuuputjo n'nyo thanu napili enihimya miyakha thanu napili. Tjooloha n'yo etthu emotjaru. ²⁷ Inyompe n'yo thanu napili tjowoota tjawelale enihimya iyakha thanu napili, ni-tho miyuuputjo n'yo thanu napili tjoonyala enihimya iyakha thanu napili enrowaya okhala etala. ²⁸ Tiiyo owo an'himeralyawe Farawu. Muluku onthunawe opaka oomoniherya Farawu. ²⁹ Moone: Iyakha thanu napili oruweriyaka ventji onakhala wegitu wootene. ³⁰ Nuvira n'yo, tjinaawa iyakha thanu napili tja etala, ni oruweriya wootene onaarowa oliyaliya Wegitu wootene, ni etala eyo enarowa waahaxa atthu. ³¹ Oruweriya nwo khonthuna wuupuweliya mwaha weetala entthuna owa, okhala wira entthuna okhala yiintji. ³² Nto mwaha wa oloha wa Farawu otthikela ikwaha pinli, mwaha wowira eyo epakiye ni Muluku, ni Muluku onaapaka vowakuveya. ³³ Vano, van'nirerela Farawu omphwanye nlopwana ootjuwela, ni ompwehe Wegitu. ³⁴ Nto Farawu athanle anamawehawehe aapwehe Wegitu, ni awo apwehe mphantti m'motja wa iyoolya tja Wegitu iyakha tjooruweriya. ³⁵ Atakanihe iyoolya tjootene tjooreera iyakha n'yo tjooruweriya ni ophwehe, wira tjikhale iyoolya tja m'muttettheni. Awo apwehe. ³⁶ Eyoolya eyo entthuna olyiyaka iyakha tja etala Wegitu. Tjitjam'mo, nttetthe khuntthuna ohawa mwaha wa etala". ³⁷ Nkhaviheryo owo wahintjivela Farawu ni oholo wa arumeyi otene. ³⁸ Farawu ahahimerya arumeyi awe otene: "Van'niweryaneyya omphwanyanya ntthu ntoko ola, yowo onkhalawe Munepa wa Muluku?". ³⁹ Nto, Farawu ahin'himerya Yosefi: "Okhala wira Muluku owooniheryani tjitthu n'yo tjoone, khuvo nkina ootjuwela ntoko nyuwano. ⁴⁰ Nyuwano n'naakhala owan'nyaka; ottharelaka moolumo enyu, atthu aka animweettela. Nto ehitse pahi tintthuna okhala yawaka. ⁴¹ Farawu ahin'himerya Yosefi: "Moone, miyano kin'nohelani Wegitu wootene". ⁴² Farawu ahinrula anela anwaralyawe nkathani mwawe khunwariha Yosefi. Owo ahinwariha ikuwo tjooreera ni khunwariha ekolari ya wero nxikoni mwawe. ⁴³ Owo ahinweliha nkukutta wa enenli yarinawe. Atthu yanikhuwela oholo wawe, "Nkokhore". Farawu ompwehe okhlupale Wegitu wootene. ⁴⁴ Farawu ahin'himerya Yosefi: "Miyano ka Farawu ni, wohikhala otthuna wenyu, khuvo ntthu onthuna ovenxa n'nawu hata ntata Wegitu wootene". ⁴⁵ Farawu ahinvaha Yosefi ntjina na Zefenati-Paneiya. Ahinvaha Asenati wira akhale mwaarawe, ari mwanawe Potifari, nankuttho a Omi. Yosefi ahetta nttetthe wa Wegitu. ⁴⁶ Yosefi aarina iyakha miloko miraru arowaka wiitjueliha wa Farawu, mwene a Wegitu. Yosefi ahikhuma oholo wa Farawu khinarowa weetta nttetthe wootene wa Wegitu. ⁴⁷

Wa iyakha thanu napili tjooruweriya, etthaya ela yahiruweriya ventji. ⁴⁸ Owo ahitakaniha iyolya tjotene tjaruweriye iyakha thanu napili, nttetthe wa Wegitu, iyolya tja m'matta tjowattamela. ⁴⁹ Yosefi ahipweha iyoolya ntoko mithaaka tja mphareya, mpakha ohiya waalakhanya okhala wira tjahivikana nthinto tjaya. ⁵⁰ Yosefi ahaayara anaawe enli ni Asenati, mwanawe Potifari, nankuttho a Omi, miyakha tja etana tjihinatthi ophiya. ⁵¹ Yosefi ahimwihana mwanawe oopatjerya Manassesi, waholo ahira: "Muluku ookiliyaliha tijitthu tjaka tjootene ni owan'nyaka".

⁵² Mwanawe a eneli ahimwiihana Efraini, waholo ahira: "Muluku ookin'nuuha elopo ehawalyaaka". ⁵³ Iyakha n'ye thanu napili tjooruweriya Wegitu tjahimala. ⁵⁴ Iyakha thanu tja etala tjaahipatjerya, ntoko Yosefi ahimalyawe. Yahikhala etala mittetthe tjootene, waholo nttetthe wootwnw wa Wegitu yahikhala eyoolya. ⁵⁵ Okathi nttetthe wa Wegitu wootene waarinaya etala, atthu otene yaninvekela Farawu eyoolya. Farawu ahahimerya atthu a Wegitu: "Nroweke wa Yosefi ni mwavareke tjootene tijithunaawe ohimya". ⁵⁶ Etala yaari elapo yootene. Yosefi ahitthukula matatha otene ni khiyaatumiherya atthu. Etala yahitepa waatta nttetthe wa Wegitu. ⁵⁷ Atthu yaawa Wegitu othuma yoolya ni Yosefi, okhala wira etala khiyarere elapo ya vathi.

Chapter 42

¹ Vano, Yakobi ahitjuwela wira Wegitu yahikhala yoolya. Oow ahahimerya anaawe: "Mwaha wa xeni munwehaneeny nyenyuru?". ² Owo ahira: "Nwehe, miyano kihinwa wira Wegitu yookhala yoolya. Nkhuruwele wuwu ni mwanithumele, wira nihikhwe etala". ³ Axin'nawe Yosefi oomuloko yahirowa Wegitu othuma yoolya. ⁴ Vano Benjamini, mun'nawe Yosefi, Yakobi khanrumale ni axin'nawe, okhala wira anoova onkhumelela yootakha. ⁵ Anamwane a Israyeli yahirowa othuma vamotja ni athu akinaku, okhaka wira etala yaahiphiya Okanani. ⁶ Wananano, Yosefi aari nxatoro a Wegitu. Aari yoowo aatumiherya athu otene. Axin'nawe Yosefi yahiwa khunkokhorela oholo wawe, akokhorelaka vathi. ⁷ Yosefi ahawehe axin'nawe ni khuwupuwela, vano owo ahitatuxa ni khulavula ventji ni yaawo, ahimeryaka: "Munkhuma yayi?". Awo yahiira: "Nttetthe wa Okanani, wira nithume yoolya". ⁸ Yosefi ahiwupuwela axin'nawe, vano awo khiyantjuwela. ⁹ Nto, Yosefi ahupuwela oloha warinawe mwaha wa yaawo, ni ahahimerya: "Nyuwano mwawela owehaweha! Mwawela oweha mapuro ohilipalipa a nttetthe". ¹⁰ Awo yahira: "Naari, pwiya'ka. Arumeyinyu yawale othuma yoolya. ¹¹ Hiyano nanamwane a nlopwana m'motja. Naalopwana ekhweeli. Arumeyinyu khahiyo anamawehaweha". ¹² Owo ahahimerya: "Naari, nto mwaawela owehaweha mapuro oottettheya a m'muttettheni". ¹³ Awo yahira: "Hiyano, arumeyinyu, naxin'na muloko nenli, anamwane a nlopwana m'motja a Okanani. OOkhitjeriya ori ni tithihu, ni nkina khokhalale". ¹⁴ Yosefi ahira: "Ti tjitjam'mo miyano koohimeralyakani: nyuwano mwa anamawehaweha. ¹⁵ Tivo, n'naatthehiya. Mwaha wookumi wa Farawu, nyuwano khan'nikhuma va, vohiwa mun'nyu ookhitjeriya. ¹⁷ Munrume m'motja wa nyuwanowira anrowele owo nkina. N'naarowa okhala nkhatteya, wira moolumo enyu atthehiye, wakhala n'nihimya ekhweeli". ¹⁶ Owo ahapwehe nkhatteya n'hina mwa mahiku mararu. ¹⁸ Yosefi ahahimerya nihiku na eneerar: "Mwiira ela ni n'naakhala, okhala wira miyano kin'nimoova Muluku. ¹⁹ Wakhala wira nyuwano mwa alopwana a ekhweeli, mun'hiye mun'ninyu m'motja nkhatteyamu, vano nyuwano n'naarowa okuxa yoolya mwaha wa etala eri elapo enyu. ²⁰ Munwaane mun'ninyu ookhitjeriya, wira moolumo enyu akhale eekhweeli ni n'hikhwe". Nto, awo yahira tjam'mo. ²¹ Awo yahihimeryana: "Hiyano vekhweeli nihala nlattu mwaha wa mun'nihu, okhala wira nihoona oxanka wa eroho awe, okathi owo anilipelawe vano hiyano khanaatthu omwinwa. Tivo, ohawa n'no wooniweela". ²² Ruben ahakhula: "Miyano nkohimeryaleni: n'hittheke mwaha wa m'miravo ola', vano nyuwano khamwaakinwa? Wananano moone: ephome awe ni'n'ilivela". ²³ Awo kahayaatjuwela wira Yosefi aniwinwa, okhala wira ahikhala ntthu aataphulela. ²⁴ Owo ahikhuma ni ahinla. Yosefi ahithika ni aalavulana. Owo ahinkuxa Simiyoni khuntthukwa oholo waya. ²⁵ Nto, Yosefi aharuma arumeyi awe wira atjarihe yoolya mitjako tjaya, ottikiheriya ntjurukhu wakhula ntthu i ovahiya yoolya ya mphironi. Ni eyo yahiriya. ²⁶ Axin'nawe ale yahaakuxa aburu aya ni yoolya aya khukhuma vale. ²⁷ Okathi m'motja wa yawoatthukulalyawe muntjakoni mwawe wira anlyihe buru awe, owo ahoona ntjurukhu awe. Nto owo waari vankhora wa ntjako awe. ²⁸ Owo ahahimerya axin'nawe: "Ntjurukhu'ka kotikiheriya. Moone vankhora wa ntjako wa yoolya". Mirima tjaya tjaripani ni, ni woova, yaaniwehana, aniira: "Exeni ela Muluku onipakelalyawe?". ²⁹ Awo yahirowa waari Yakobi, nttetthe wa Okanani, ni yahi'nimerya yawiranelale. Awo yahira: ³⁰ "Nlopwana, nkhlupale a m'muttettheni, khorere onipwapwale ni uupuwel wira nanamawehaweha a nlaponi. ³¹ Hiyano non'himerya: ³² 'Naalopwana ekhweeli, anamwane atithihu. M'motja khokhalale ni nkina ohalale ni tithihu owaani'. ³³ Nlopwa ole, nkhlupale a m'muttettheni, onihimerya: 'Ni yeeyo, miyano kinaatjuwela wira nyuwano mwa ntthu ekhweeli. Wa m'motja a anyuwano okhale ni miyano, nkuxeke eyoolya mwaha wa etala owan'nyinyu, ni nrooweke. ³⁴ Nkiwaanele mun'ninyu ookhitjeriya. Nto, miyano kinarowa otjuwela wira khahiyo mwanamawehaweha, nto mwa athu ekhweeli. Nto, kinantaphula min'ninyu, ni n'naatumihaka m'muttettheni". ³⁵ Wahiraneya, numala wiittha miritti tjaya, wakhula ntthu ari ntjurukhu awe. Okathi awo ni atithi aya yoonalaya ntjurukhu, yahoova. ³⁶ Yakobi, tithi aya, ahahimerya: "Mun'nikimaliherya anaaka. Yosefi khanikhala-tho, Simeyoni oorowa, ni muntthuna onkuxa Benjamini. Wakhula itthu n'ya tjiri wa miyano". ³⁷ Ruben ahahimerya atithi awe: "Hata owinva anaaka owenli wakha wira miyano nkinthuna onwana Benjamini wa nyuwano. Mumpwehe m'matatani mwaka, ni miyano kinimoowanelani". ³⁸ Yakobi ahira: "Mwanaka khonrowa ni nyuwano. Yankhumelela etthu yootakhala nrowaka, n'nakuruxela waalipa okhwa ikharari tjaka tjoottela ni oripiya eroho.

Chapter 43

¹ Etala khiyarere watta m'muttettheni. ² Numala awo olya eyoolya yawaniye Wegitu, tithi aya ahahimerya: "Nthikelewo wira mwanithumele-tho yoolya ekina". ³ Yuda ahakhula: "Nlopwana owo khorere onihimerya: 'Khan'nitthikela-tho woona owitho, mun'ninyu ohikhalanle ni nyuwano'. ⁴ Mwanin'nya ni hiyano mun'nihu, n'nootthikelawo wira nathume yoolya. Vano, mwahinin'nye, khaninthikelawo. ⁵ Okhala wira nlopwana owo o ihmerya: 'Khamuntthikela-tho oweha owitho waka, mun'ninyu ohikhalanle ni nyuwano'. ⁶ Israyeli ahira: "Mwaha wa xeni nkipakelalenyu etthu ila yootakhala, mun'himeryaka nlopwana owowira muhaana mun'ninyu?". ⁷ Awo yahakhula: "Nlopwana owo aniikoha tjotene tja wihu ni tja amutjiihu. Owo ahira: "Tithiinyu nlelo on'nikhla? Muhaana mun'ninyu nkina?". Hiyaa naakhula nittharihaka tjookohiya n'yo. Vano hiyano natthuna otjuwela tjai: 'Munwaane mun'ninyu'. ⁸ Yuda ahin'himerya Israyeli, tithi awe: "Nkinye mun'naka ni miyano. Hiyano n'nooveya nrowe wira nihikhwe nto nikhale, okhuma hiyano, nyuwano, ni aniinyu. ⁹ Miyano kinaakhala mwenene ni nyuwano nkiroromele. Miyano kahinwaane, nto, kintthuna okhala ni nlattu owo vohimala-tho. ¹⁰ Waholo, nahapitjale, nto naatthuna wiraka niwaalene ekwaha ya enenli". ¹¹ Tithi awe, Israyeli, ahira: "Wakhala onttthuna okhala tjam'mo, mwiireke yeeyo. Nkuxetjithu tjoorerela tja nlaponi mwehu ni onkuxe. ¹² Nkuxe etthu wira mwanvahe nlopwana owo : balasamu vakhaani ni oravo, tjoowunkhela ni emira, ni tjikina tjoovirikana. Nkuxe ntjurukhu ikwaha pinli. Nkuxe-tho ntjurukhu ule waattikihiye. Nto on'niira tjitjam'mo ahatthunale. ¹³ M'mukuxeke mun'nyu. Nvenyeke ni nrooweke wa nlopwana owo. ¹⁴ Nto Muluku owerya Tjotene Oniherye mahala Awe oholo wa nlopwana owo, wira owo onkumihe mun'ninyu nkina ni Benjamim. Kakhiya anaaka awo, nkihalana-tho anaamwane". ¹⁵ Awo yahikuxa yoorowa ovaha ni yahikuxa ntjurukhu ikwaha pinli. Awo yahivenya, yahirowa Wegitu, ni yahiitjoniherya oholo wa Yosefi. ¹⁶ Okathi Yosefi anwehalyawe Yosefi ni awo, ahin'himerya nxatoro owan'nyawe: "Mwakuxe alopwana awo mwarowani mpani, mwinve enama ni m'mureherye, wira alye ni miyano, othana eriyari". ¹⁷ Nxatoro ahira tjitjam'mo tjahimalyawe Yosefi. Owo ahaawana alowana owan'nyawe Yosefi. ¹⁸ Alopwana awo yanoova ohala wira yawaaniye mpani mwa Yosefi. Awo yahira: "Nto mwaha wa ntjurukhu waattikiheriyahu, nto nlopwana ola yookhala entthawe wa hiyano. Owo onontthukwela wira nikhale ipottha, ni waakuxa aburu ahu". ¹⁹ Awo yahiimwaattamela nxatoro oowan'nyawe Yosefi, ni khulavulana vankhora, ²⁰ yiiraka: "Mwinwe, pwiya, hiyano nahiwa ekwaha yoopatjerya wa othuma yoolya. ²¹ Wahiraneya, okathi naphiyaleehu jipuro noowitjuuwa, nahitthukula mitjako tjehe, nto ntjurukhu wakhula ntthu waari muntjakoni mwawe. Hiyano noowanaa-tho. ²² Ni-tho noowaana ntjurukhu nkina wira nithume yoolya. Khan'nintjuwela ohelale ntjurukhu uwo muntjakoni mwehu. ²³ Nxatoro ahira: "Nrettele okhale ni nyuwano, n'hoove. Muluku enyu ni Muluku a axitithihu hata opwehaka ntjurukhu uwo. Miyano kihaakhela ntjurukhu enyu". Nto, nxatoro ahawaanela Simeyoni. ²⁴ Nxatoro ahawaana mpani mwa Yosefi. Owo ahavaha matji, ni awo yahirapiha inawu tjaya. Awo yahaalyiha aburu aya. ²⁵ Awo yahireherya tjoovaha wira Yosefi awaaka othana, vano yahinwa wira yamoolya wenwe. ²⁶ Okathi Yosefi aphyalyawe, awo yahiwaana tjoovaha tjari m'matatani mwaya mpani, ni yahinkokhorela, vathi. ²⁷ Owo ahakoha ekumi ayani ahira: "Tithinyu, yoowo mwahim'menyu, owo nkumi? Ni nlelo on'nikhala?". ²⁸ Awo yahira: "Nrumeyinyu, tithihu, nkumi. Owo on'nikhala". Ni yahikokhora ni khuurama. ²⁹ Okathi avenxalyawe mentho awe, owo ahinweha Benjamim, mun'nawe, mwana a amayawe, ni ahira: "Ola mun'ninyu okhitjeriya mwanhimenyu?". Nto, ahira: "Muluku owoniheryeni mahala, mwanaka". ³⁰ Yosefi ahakuveya okhuma vatjaala, vano owo eroho yaninvava mwaha wa mun'nawe. Owo ahirowa nipuro nimotja orowa wuunla, owo ahirowa oquartu wawe ni khunla. ³¹ Owo ahirapiha owitho wawe ni ahitthika. Owo ahilipiha, iiraka: "Nlyeke yoolya". ³² Arumeyi yahinwaanela Yosefi yoolya, ni axin'nawe vovalanihiya. Ni atthu a Wegitu yaari vavale yahilya, okhala wira atthu a Wegitu khiyaakhanle oolya ni aheberi, okhala wira eyo yaari yohiloka oholo wa atthu ale a Wegitu. ³³ Axin'nawe yahikilaathi oholo wawe ni yaakilathale okhuma muulupale mpakha ookhitjeriya, ottharelaka iyakha. Awo yaakilathale vamotja ootuthuwene. ³⁴ Yosefi ahavaha iyolya tjotene tjaarinawe. Vano yoolya ya Benjamim yaari yoowatta ikwaha thanu woovikana axin'nawe. Awo yahimuurya ni yahihakalala.

Chapter 44

¹ Yosefi ahinruma nrumeyi oowan'nyawe, iraka: "Ntjarihe mitjako tja alopwana ala ni iyoolya, tjen'yo tjinrowaya oweriya okuxa, ni mpwehe ntjurukhu wa khula ntthu muntjakoni mwawe. ² Mpwehe ekoopho aka, ekoopho ya eparatha, muntjakoni mwa ookhitjeriya, tjitjam'mo tho ntjurukhu wa yoolyawe". Nrumeyi ule ahiira tjitjam'mo tjahimeriyawe. ³ Vaxakaru, alopwana ale yahilahiya ni inama tjaya. ⁴ Okathi awo yakhumalya mpoma, vano khiyakhalale ottaiwene, Yosefi ahin'himerya nrumeyi awe: "Nvenye, mwatthare alopwana ale, nto mwaaphwanya, mwahimerye: 'Mwaha wa xeni nlivalenyu yoorereena ni yoonanara?' ⁵ Eyo khahiyo ekoopho om'murerya pwiya'ka, ni owo onvarelawe nteko woowona? Moopaka yootakhala, eyo epakalenyu". ⁶ Nrumeyi ahaphwanya ni khotthikela molumo awo. ⁷ Awo yahahimerya: "Mwaha wa xeni n'nihimenyu tjitthu n'yo? Arumeyinyu khanipaka ithu n'yo". ⁸ Moone, ntjurukhu naaphwanyalehu muntjakoni mwehu, nihoottikiheriyani tjikhumaka Okanani. Nto, namwin'ya owan'nyawe pwiinyu ewro wala paratha? ⁹ "Wakhula nrumeyinyu onthunenyu omphwanyana, okhwe, ni hiyano n'nookhala ipottha tja pwiinyu". ¹⁰ Nrumeyi ahira: "Wiiraneye rjitjam'mo tjiimalenyu. Ole onthunaka omphwanyana ekoopho onaarowa okhala epotthaenyu, ni nyuwano akina khan'nirowa okhalana nlattu". ¹¹ Nto, wakhula ntthu ni waakuveya ahipweha ntako awe vathi, ni wakhula ntthu anitthukula ntjako awe. ¹² Nrumeyi ahiphelatja, ompatjeryaka muulupale mpakha nkhami, ni ekoopho yaphwanyaye muntjakoni mwa Benjamim. ¹³ Nto, awo yahinyanya ikuwo tjaya. Wakhula ntthu ahinkuxa buru awe ni khtthikela opoma. ¹⁴ Yuda ahiphiya ni axin'nawe owanyawe Yosefi. Owo nlelo ari wenwe, ni yahinkokhorela. ¹⁵ Yosefi ahakoha: "Mpakaleni? Khan'nijuwela wira ntthu ntoko miyano kin'niwerya otjuwela?" ¹⁶ Yuda ahira: "Nintthuna wohimeryani exeni pwiya'ka? Waha nintthuna wintjakiha tjayi? Muluku ohoona ohiloka wa arumiyenyu. Moone, n'narowa okhala ipottha tja pwiya'ka". ¹⁷ Yosefi ahira: "Miyano nkinipaka eyo. Nlopwana ophwanyanyiye ekoopho, owo tunrowa okhala epottha'ka, vano, nyuwano akina, nroweke ni nrettele wa tithinyu". ¹⁸ Nto, Yuda ahimwaattamela khwiira: "Pwiya'ka, xoontte mun'hiye nrumeyinyu ohimye etthu emotja, ni n'hinyoonyiye i nrumeyinyu, okhala wira nyuwano mwa Farawu". ¹⁹ Pwiya'ka n'haakoha arumeyinyu mwiiraka: 'N'haana tithi wala mun'na?'; ²⁰ Ni noomwakhula pwiya'ka: 'Nihaana tithi, owuuluvala, ni mwana oowuluvalani wawe, mwankhiini. ²¹ Vano, mun'nawe ohookhwa, ni owo tohalale pahi wamayawe, ni tithi awe on'nimphenta'. Nto, nyuwano n'hahimerya arumeyinyu: 'Nkiwanele miyano, wira kinwehe'. ²² Numala eyo, noon'himerya nkhlupa ehu: 'Mi'minaro owo khokhanle oowahiya atithi awe, waholo atithi awe yamookhwa nan'hiyavale'. ²³ Nto, nyuwaano mwahiwakhula arumiyinyu: 'N'himenyu ohiwaale ni nyuwano, khan'niweha-tho owitho waka'. ²⁴ Ni wahiraneya, numaha hiyano orowa wa nrumeyinyu, tithi'ka, noon'himerya molumo enyu. ²⁵ Tithihu ahira: 'Nrowe ni mwanithumele eyoolya'. ²⁶ Nto, nahira: 'Khanikhanle oorowa. Mun'nihu okhitjeriya ahikhale ni nyuwano, nto, n'naarowa, waholo khan'niwthuna oweha owitho wa nlopwana owo'. ²⁷ Nrumeyinyu, tithi aka, onihimerya: 'Nyuwano mootjuwela wira amwaraka akivahale anamwane enli'. ²⁸ M'motja okhumawa miyano, vano miyano kihira: "Vekhweeli owo ookhuriya, ni nkinwehale-tho". ²⁹ Vano, mwakikumiherya ola-tho, ni yankhumelela etthu yootakhala, n'natthunala ikharari tjaka tjoottela Omahiye vooxanka'. ³⁰ Vano, nto, miyano katthikela wa nrumeyinyu, tithi'ka, ni m'miravo owo ahikhale ni hiyano, okhala wira eroho awe eri vamotja ni eroho ya m'miravo owo, ³¹ onamonaneya wira, owo aweha wira m'miravo owo khokhalale ni hiyano, owo onaakhwa. ³² Nrumeyinyu onaarowa Omahiye ni ikharari tjawe tjoottela oxanka. Waholo nrumeyinyu ohihela okhala mwanene m'miravo owo, kinaakhalana nlattu w'atithi'ka vohimala-tho'. ³³ Vano, nto, xoontte, ntthune wira nrumeyinyu ohale ntoko epottha nipuro na m'miravo wa pwiya'ka, ni m'muhiye m'miravo orowe ni axin'na akina. ³⁴ Waholo, kintthuna orawa tjayi wa tithi'ka vohikhala m'miravo? Kin'noova oweha yootakhala entthuna onkhumelela tithi'ka.

Chapter 45

¹ Nto, Yosefi khawerya wiwehaweha oholo wa arumeyi yaarinawe. Ni ahikhuwela: "Nyuwano otene, nkihiye". Nto, khuvo nrumeyi ahalale, okathi Yosefi ahimalyawawe oholo wa axin'nawe. ² Owo ahinla ventji, nto atthu a Wegitu ahinwa wunla ni owan'nyawe Farawu wahiwaneya. ³ Yosefi ahahimerya axin'nawe: "Miyano k'Yosefi. Tithi'ka nlelo nkumi?". Axin'nawe khiyaawerya omwaakhula waholo yahituthuwa oholo wawe. ⁴ Nto, Yosefi ahahimerya axin'nawe: "Nkaattamele, xoontte". Nto, awo yahimwaattamela. Owo ahira: "Miyano k'Yosefi, mun'ninyu, yoole mwantumihalenyu Wegitu. ⁵ N'hixanke, ni n'hixanke mwaha wookitumiha n'no, waholo okumenyu wookhala tjana mwaha wa Muluku okirumalyawe oholo wenyu. ⁶ N'hina mwa iyakha pinli, yoopatjerya etala ni tjoochala-tho thanu. ⁷ Muluku ookiruma oholo wenyu wira nloko nenyu nlaponi ni wira okuminyu otjukiye ni otaphuliya. ⁸ Nto, khahiyo nyuwano nkiwanaale n'no, nto Muluku; ni owo ookipaka okhala tithi awe Farawu, pwiya a owan'nyawe ni nxatoro a ntetthe wa Wegitu. ⁹ Mwakuve nrowe mwan'himerye tithi'aka: 'Tiila en'himyawawe mwaninyu Yosefi: 'Muluku ookipaka okhala pwiya a ntetthe wotene. Nwe wa miyano, n'hipitje. ¹⁰ N'naarowa okhala ntetthe wa Ogoseni ni n'naarowa okattamela, nyuwano ni aniinyu ni inyompe tjirinenyu. ¹¹ Nwe kinaamolyihani, wira n'hikhale matjikini, nyuwano, enupenyu ni tjotene tjirinenyu, waholo tjinaarowa okhala-tho iyakha thanu tja etala'. ¹² Moone, mentho-enyu an'noona, ni mentho a mun'na'ka Benjamim, ori eyano'ka enlavula wa nyuwano. ¹³ Mwiire, waholo, tithi'ka atjuwele ntittimiho n'rinaka Wegitu. Mwakuve onwaana tithi'ka n'no". ¹⁴ Owo ahinkhuparela Benjamim mun'nawe ni owenli yahunla. ¹⁵ Owo ahapetjari axin'nawe otene, yinlaka. Numala eyo, axin'nawe yahilavula ni owo. ¹⁶ Etthu'ila yahiphiya owan'nyawe Farawu: "Axin'nawe Yosefi aphiya". Eyo yahintjivela Farawu ni arumeyi akina. ¹⁷ Farawu ahin'himerya Yosefi: "Mwahimerye axin'ninyu: 'Mpake ela: nkuxe inama tjenyu nrowe Okanani. ¹⁸ Mwarowe atithinyu ni amutjinyu ni nwe wa Miyano. Miyano kinamovahani mathala Wegitu ni n'naalya yoorerea ya nlaponi'. ¹⁹ Mwahimerye-tho, 'Mwiire ela: Nkuxe mikukutta tja Wegitu mwahemo axaaryu ni aniinyu. Mwankuxe tithinyu nwe. ²⁰ N'hixenkereye ni itthu tjinyu, waholo tjootene tjooreera tja Wegitu tjinookhala tjawinyu". ²¹ Anaawe Israyeli yahira tjitjam'mo tjahimeriyaya. Yosefi ahavaha mikukutta, ntoko tjahimalyawawe Farawu, ni ahavaha yoolya wira alyeke mphironi. ²² Otene, ahavaha ikuwo, vano, Benjamim, owo ahinvaha eparatha imiya tthaaru ni ikuwo thanu. ²³ Tithi awe, owo ahirumiha n'ya: aburu muloko akuxale tjitthu tjooreera tja Wegitu; aburu muloko akuxale iyoolya, iphau ni tjitthu tjikina tja nkwa wa atithi awe. ²⁴ Nto, owo aharuma axin'nawe ni awo nahirowa. Ni ahahimerya: "N'hiwane mphironi". ²⁵ Yahikhuma Wegitu arowaka ntetthe wa Okanani, ntetthe ya tithi'ya Yakobi. ²⁶ Awo yahin'himerya Yakobi: "Yosefi ookhala, ni owo nkhlupale a elapo yootene ya Wegitu". Ni eroho awe yahixenkereya okhala wira owo khaakupale yahimiya. ²⁷ Yahin'himerya moolumo otene Yosefi ahimalyawawe. Okathi Yakobi oonalyawe mikukutta Yosefi arumin'hawe wira tjaakuxe, n'nepa wa Yakobi tithi awe wahihakalala. ²⁸ Ni Israyayeli ahira: "Voophiyerya. Mwanaka Yosefi nlelo ookhala. Miyano kinaarowa kanwehe kihinaatthi okhwa".

Chapter 46

¹ Israyeli ahikhuma ni tjotene tjarinawe ni khurowa Oberseba. Nwo owo ahinvaha nkuttho Muluku a tithi awe Isaki. ² Muluku ahilavula ni Israyeli moowehani, ohiyu, iraka: "Yakobi, Yakobi". ³ Owo ahira: "Miyano kiri va". Muluku ahira: "Miyano ka'Muluku, Muluku atithinyu. N'hoove orowa Wegitu, waholo wenwo kinimooapakani nloko nintji. ⁴ Miyano kinaarowa okhala ni nyuwano Wegitu, kinaamottikihni. NI Yosefi animootthukwani mentho enyu ni matata awe". ⁵ Nto, Yakobi ahivenya Oberseba; ni anaawe Israyeli yahinkuxa Yakobi tithi aya, anaaya ni axaaraya, n'hina mwa mikukutta Farawu avahalyawe. ⁶ Awo yahikuxa inama tjaya ni tjitthu tjaya tjaphwanyalyaya Okanani. Ni yahirowa Wegitu Yakobi ni otjuulu awe wotene. ⁷ Owo ahirowana Wegitu ni anaawe ni anaaya anaawe, anaawe athiyana ni anaaya anaawe athiyana ni otjuulu wotene. ⁸ Ala matjina a Israyeli arowan'nlyawe Wegitu: Yakobi ni anaawe: Ruben, oopatjeriya ni Yakobi; ⁹ anaawe Ruben: Hanoki, Palu, Esironi ni Karimi. ¹⁰ Anaawe Simeyoni: Yemuweli, Yamini, Oyati, Yakini, Zowari ni Sawuli, anaawe Kananeya. ¹¹ Anaawe Levi: Gerson, Koyati ni Merari. ¹² Ni anaawe Yuda: Eri, Onani, Sela, Peresi ni Zera, nto Eri ni Onani yahikhwa nttetthe wa Okanani. Anaawe Peresi yaari Esironi ni Hamuli; ¹³ anaawe Isakari: Tola, Puva, Iyobi ni Sinroni. ¹⁴ Anaawe Zebuloni: Sereti, Eloni ni Yaleli. ¹⁵ Ala anaawe Leiya, yawo anvahalyawe Yakobi Opatarani, on'hiya mwanawe Dina. Naawe alopwana ni athiyana yaari miloko miraru ni araru. ¹⁶ Anaawe Kati: Zifiyoni, Hagui, Suni, Esiboni, Eri, Aroti ni Areli. ¹⁷ Ni anaawe Aseri: Imna, Isiva, Isivi ni Beriya, ni Sera, nrokoraya; ni anaawe Beriya: Heberi ni Malekiyeli. ¹⁸ Ala anaawe Zilipa, yawo Labano anvahalyawe mwanawe Leiya; ni ala owo anvahale Yakobi, oophiyaka muloko ni athanu namotja. ¹⁹ Anaawe Rakeli, mwarawe Yakobi: Yosefi ni Benjamim. ²⁰ Ni yahin'yara Yosefi, Wegitu: Manasesi ni Efraini, yawo avahiyawe ni Asenati, mwanawe Potifari, nankuttho a Womi. ²¹ Ni anaawe Benjamim: Bela, Bekeri, Isabeli, Gera, Naama, Eyi, Rosi, Mupini, Hupi ni Arti. ²² Ala anaawe Rakeli, aayareriyaawe Yakobi, oophiyaka muloko ni atjese. ²³ Anaawe Da: Husini. ²⁴ Anaawe Naftali: Yazeli, Kuni, Yezeri ni Sileni. ²⁵ Anaawe Bila, yawo Labano anvahalyawe mwanawe Rakeli; ni owo ahinvaha Yakobi, oophiyaka atthu thanu napili. ²⁶ Atthu otene yarowale ni Yakobi Wegitu, yaari otjuulu awe, wahiya axaaraya anaawe, yaaniphiya, yaari miloko thanu namotja ni thanu namotja. ²⁷ Anaawe Yosefi yayariye Wegitu yaari enli. Atthu otene yaarowale Wegitu akhumaka owan'nyawe Yakobi yaari miloko thanu napili. ²⁸ Yakoni ahinruma Yuda orowa oholo okumana ni Yosefi, wira owo otthareke ephiro Yookoseni; ni yahiphiya nttetthe Wookoseni. ²⁹ Yosefi ahivenya arowaka Okoseni okumana ni tithi awe Israyeli nttetthe wa Okoseni. Owo ahinweha, ahinkhuparela ni khunla okathi muntji. ³⁰ Israyeli ahin'himerya Yosefi: "Nto vano hata kikhwaaka, okhala wira kooweha owitho wenyu, ni nlelo mookhala". ³¹ Yosefi ahahimerya axin'nawe ni owan'nyaya atithi awe: "Kinaarowa kan'himerye Farawu, wira: 'Axin'naka ni atithi'ka, yaari Oknani, ahowa wa miyano. ³² Alopwana akukhuli, waholo awo an'nikhapelela inyompe. Ni awaana inama tjaya ni tjotene tjaarinaya'. ³³ Nto, okathi Farawu ontthunawe owihanani ni ookohani: 'Eniirenyu exeni?', ³⁴ mwaakhule: 'Arumeyinyu akukhuli a inama okhuma onamwanehu mpakha wananano, hiyano mpakha axitithihu'. Mwire yeeyo, nto, nyuwano n'naakhala nttetthe wa Okoseni, waholo wakhula nkukhuli a inyompe toonyokhiya ni atthu a Wegitu.

Chapter 47

¹ Numala vo, Yosefi ahirowa on'himerya Farawu: "Tithi'ka ni axin'na'ka, ipwittipwitthi tjaya, inama tjaya ni tjtene tjirinaya ahoowa Okanani; Okoseni". ² Owo ahakuxa axin'nawe athanu khwaarowana wa Farawu. ³ Farawu ahahimerya axin'nawe Yosefi: "Eniirenyu exeeni?". Ni awo yahaakhula: "Arumeyinyu aakukhuli a ipwittipwitthi, tjitjam'mo-tho amutjiu". ⁴ Numala vo, awo yahira: "Hiyano niwaale ntoko aletto elapo ela, okhala wira etala khereere nttetthe wa Okanani ni khekhalale yoolya ya inama tjeu. Nto, wananano, xoontte, mwahiye arumeyinyu akhale nttetthe wa Okoseni". ⁵ Waholo, Farawu ahin'himerya Yosefi wira: "Tithinyu ni axin'ninyu ohoowa wa nyuwano. ⁶ Nttetthe wa Wegitu ori ohoolo wenyu. Atithinyu ni axin'ninyu akhaleke etthaya yooreerela, nttetthe wa Okoseni. Nyuwano mwantjuwela ntthu oowerya eriyari aya, munkhalihe n'hooleli a inama tjaka". ⁷ Nto, Yosefi ahinwaana tithi awe khumooniherya oholo wa Farawu. Yakobi ahinreliha Farawu. ⁸ Farawu ahin'himerya Yakobi: "Nrina iyaakha tjikavi?". ⁹ Yakobi ahaakhula: "Kirina iyakha emiya ni miloko miraru. Mahiku a okumi'ka ari vakhiini ni oohawa". ¹⁰ Ni Yakobi ahinreliha Farawu ni ahikhuma oholo wawe. ¹¹ Nto, Yosefi ahavaha mathala atithi'we ni axin'nawe. Owo ahava elapo nttetthe wa Wegitu, yoorerela ya elapo ele, nttetthe wa Ramesses, ntoko tjahimalyawe Farawu. ¹² Yosefi ahirumiha iyoolya wa tithi awe ni axin'nawe, ottharelaka anaaya. ¹³ Nttetthe ole wootene khiyakhalale yoolya, waholo etala yaari yintji. Nttetthe wa Wegitu ni Okanani yanihawa mwaha woohikhla yoolya. ¹⁴ Yosefi ahithukumanya ntjurukhu wootene waari Wegitu ni Okanani, atumiheryaka atthu yoolya, wahoo Yosefi ahirowana ntjurukhu owan'nyawe Farawu. ¹⁵ Numala ntjurukhu wootene Wegitu ni Okanani omaha, atthu otene a Wegitu yahiwa waaryawe Yosefi khun'himerya: "N'nivahe yoolya! Nihweeke oholo wenyu mwaha woohikhalana ntjurukhu?". ¹⁶ Yosefi ahiwaakhula: "Wakhala ntjurukhu enyu woomala, nwaaneke inama tjinyu ni kinamoovahani yoolya waakakhaniha ni inama tjinyu". ¹⁷ Nto, awo yahinwaanela Yosefi inama tjaya. Yosefi ahavaha iyoolya akakhanihaka ni ikhavalu, ipwittipwitthi, inyompe ni abuuu. Ahavaha iyoolya akakhanihaka ni inama tjaya eyakha ele. ¹⁸ Numala omala eyakha ele, awo yahiwa wa Yosefi, eyakha ya oholo, aniira: "Khan'nivitha wa pwiyeu wira ntjurukhu eh u woomala, ni nyuwano mookuxa inama tjiu. Khivoo-tho etthu ehalale enooneya, wohikhala erutthu eh u ni imatta tjinyu. ¹⁹ Naatthuna okhwela exeeni, hiyano ni imatta tjinyu tjikhalalene? Nthume imatta tjinyu n'nivaheke yoolya nto hiyano ni imatta tjinyu n'naakhala ipottha tja Farawu. N'nivahe ipyo wira nihikhwe ni etthaya ehiale tjitjam'mo". ²⁰ Tjitjam'mo, Yosefi ahithuma mathala ootene Wegitu khukhala a Farawu. Wakhula ntthu a Wegitu anitumiha mathala awe okhala wira etala khiyarere waatta. Tjitjam'mo, mathala yahikhala a Farawu. ²¹ Ni atthu yaakhikhalala ipottha tja Farawu. ²² Nto ahathumale pahi mathala a anankuttho, okhala wira anankuttho yanivahiya yoolya. Awo yaalya yoolya yavahiyaya ni Farawu. Nto, khiyatumiha mathala aya. ²³ Yosefi ahahimerya atthu: "Moone, olelo miyano kihothumani ni koothuma mathala enyu khikhala a Farawu. Nto tjiri va ipyo wira mwaleke. ²⁴ Okathi woohepha, munvaheke Farawu mphantthi weeneethanu ni nyuwano nkuxeke mphantthi weneetjese, mwaaleke wira mwavaheke yoolya aniinyu ni nyuwano". ²⁵ Awo yahakhula: "Nyuwano moovuluxa okumi eh u. Nihoona mahala oholo wenyu. N'naakhala ipottha tja Farawu". ²⁶ Nto, Yosefi ahipaka nkettelo mwaha wa yeeyo onkhala mpakha olelo: mphantthi wa eneethanu tiya-Farawu. Nto mathala a anankuttho tiyahakhalale a Farawu. ²⁷ Tjitjam'mo Israyeli ahikhala Wegitu, nttetthe wa Okoseni. Atthu awe yahikhalana mirerelo tjaya n'we. Awo yahiyaraa ventji. ²⁸ Yakobi ahikhala Wegitu iyakha muloko ni thanu napili, nto, iyakha tjakhalalyawe Yakobi tjaari emiya ni miloko mitjese ni thanu napili. ²⁹ Okathi okathi wookhwa Isyareli waattamelaya, owo ahimwiihana mwanawe Yosefi khun'himerya: "Wakhala miyano wananano kinaaphwanya mahala oholo wenyu, mwintjathi ntata nenyu vatarani waka ni mooniherye ekhweeli enyu. Xoontte, n'hikivithe Wegitu. ³⁰ Miyano kampathi ni axitithi'ka". Yosefi ahin'himerya: "Miyano kinamwiira tjitjam'mo tjihamalenyu". ³¹ Israyeli ahira: "Nkilaphele", ni Yosefi ahinlaphela. Numala vo, Israyeli ahuuramela watjumasono wawe.

Chapter 48

¹ Wahonaneya, numala ovira tjitthu n'ya, ahiwa ntthu khon'himerya Yosefi: "Tithinyu on'nivoreiya". Nto, owo ahakuxa anaawe owenli, Manasesi ni Efraini. ² Numala ohimerya Yakobi "Mwaninyu Yosefi ohoowa wira oweheni", Israyeli ahilipiherya ni khukilathi vaarupawe. ³ Yakobi ahin'himerya Yosefi: "Muluku Oweerya Tjotene okiphwanya epoma ya Waarya, nttetthe w Okanani. Owo ookireeliha ⁴ ni ookihimerya: 'Kinoowun'nuhani ni kinimorelihani. Kinimoopakani atthu entji ni kinimwaavaha oyjuulu enyu etthaya ela ntoko yoohalana yoohimala-tho'. ⁵ Ni, tjitjam'mo, aniinyu, ayareriyeenyu Wegitu miyano kihinatthi owa Wegitu, awo taawaka. Efraini ni Manasesi antthuna okhala aawaka, tjitja'mo Ruben ni Simiyoni. ⁶ Aniinyu antthunenyu okhalana oholo anrowa okhala aawinyu; ni mwantjina na axin'ninyu animwakhela yoohalana. ⁷ Okhala wira, numala miyano owa Opatani, mwa oxanka waka, Rakeli ahikhwa mphironi mwa Okanani, nlelo ohalaka nkwaha wira niphiyeke Efrata. Miyano kahinvitha ephiro ya Efrata", ori Obelem. ⁸ Numala Israyeli waweha anaawe Yosefi, ahira: "Ala tipani?". ⁹ Yosefi ahimwaakhula: "Ala anaaka, Muluku akivahalyawe". Israyeli ahira: "Nkiwaanele va, wira miyano kaarelihe". ¹⁰ Mentho awe Israyeli khayoono tjana mwaha wa iyakha tjaarinawe, tivo owo khaaweha. Nto, Yosefi ahaawana vakhiviru wawe, khwaapetjari ni areliha. ¹¹ Israyeli ahin'himerya Yosefi: "Nkaalipelela-tho oweha owitho wenyu, vano Muluku ookitthuniherya waweha aniinyu". ¹² Yosefi ahakumiha ottuli wa Israyeli ni, nto, ahikokhorela vathi. ¹³ Yosefi ahakuxa owenli, Efraini moonoo awe woolopwana ni wereryana ni moonoo awe woothiyana Israyeli, ni Manasesi moonoo awe woothiyana weereryana moonoo awe Israyeli woolopwana, ni ahiruhela. ¹⁴ Israyeli ahookola moo awe woolopwana ni khumwintjatherya Efraini, aari ookhitjeriya, ni oono awe woothiyana vamuru wa Manasesi, nto owo ahikumania miyoono tjawe, waholo Manasesi aari oopatjeriya. ¹⁵ Israyeli ahinreliha Yosefi, iiraka: "Muluku yeettanaya axitithi'ka Abrahaamu yeettanaaya, Muluku onkikhapelela mpakha olelo, ¹⁶ Nlaikha ninkikhapelela mwa tjootakhala, areelihe amiravo ala. Ni ntjina naka nuupuweliyeke mwa awo, ni-tho ntjina na axitithi'ka, Abrahaamu ni Isaki. Ni yaatteke nlaconi". ¹⁷ Okathi Yosefi oonalyawe moonoo woolopwana wa tithi awe vamuro wa Efraini, eyo khiyantjivelale. Nto, owo ahikuxa ntata naatithi awe khukumiha vamuro wa Efraini khintjaathi vamuru wa Manasesi. ¹⁸ Yosefi ahahimerya atithi awe: "Tjam'mo n'naari, tithi'ka, waholo ola toopatjeriya. ¹⁹ Tithi awe ahikhoota ni ahin'himerya: "Miyano kootjuwela, mwanaka, miyano kootjuwela. Owo-tho onaarowa okhala atthu entji, ni owo-tho onaarowa wun'nuwa. Vano mun'nawe ookhitjeyira onrowa muulupale onvikana owo, ni otjuulu awe onrowa okhala muulupale". ²⁰ Israyeli ahareliha nihiku nle ni moolumo ala: "Atthu a Wisrayeli animwihana mareliho mwaha wa ntjina nenyu, iiraka: 'Muluku oopakeni ntoko Efraini ni Manasesi". Tjitjam'mo, Israyeli Efraini oholowa Manasesi. ²¹ Israyeli ahin'himerya Yosefi: "Miyano kihanle okhwa, vano Muluku onaaakhala ni nyuwano, ni Yoowo onimoottikiheryana elapo ya axitithinyu. ²² Nyuwano ntoko ntthu ori otjulu wa axin'ninyu, kin'novahani mphantti wa omwako kiwaakhalyaka amorewu ni ikuru tjaka ni ekatana'ka.

Chapter 49

¹ Nto, Yakobi ahiwinaha anaawe khwaahimerya: "Nthukumane, kintthuna koohimeeryeni entthuna wookhumelelani mahiku a muhulo. ² Nthukumane ni mwinwe, anaawe Yakobi. M'mwinwe Israyeli, tithinyu. ³ Ruben, nyuwano mwa mwana'ka oopatjerya, ikuru tjaka tjopatjerya, oorerela ekhweeli ni ikuru. ⁴ Oohalakhanyeya ntoko matji onoovira, khan'nirowa okhalana oweryaxa okhala wira moowena vaarupaya atithinyu. Tjam'mo moohonoona; moowela vaarupaka. ⁵ Simeyoni ni Levi axin'na. Ikatana tjinyu tjiri ntoko akapwitthi a ekhotto. ⁶ Eroho'ka, n'hikele m'mirukuni mwenyu. Khan'nikiphwanya m'muthukumanoni mwenyu, waholo eroho'ka tiyoottittimiheya eriyari eyo. Okhala wira, mwaha woonaniriya wenyu, moowinva atthu. Mwaha wootthuna wenyu mwaakuxalenyu inyompe. ⁷ Onanariya wenyu otakhalihye, okhala wira mwahitjareya ikuru, ni onanariya wenyu waari wootakhala. Miyano kinamookawanyani wa Yakobi ni kinimookawanyani Wisrayeli. ⁸ Yuda, axin'ninyu ohoottotopelelani. N'nimwaaxintta awananinyu. Anamwane a atithinyu onimokokhorelani. ⁹ Yuda khaaramu mwaxaana. Nyuwaano n'havilela awananinyu, mwanaka. Uuramaka, owo ohikhaliha ntoko kharamu, ntoko kharamu moothiyana. Tipani atthuna omwinva? ¹⁰ Ikuru khaatjintthuna om'malela Yuda, n'nakhala ikuru n'nawuni mwawe, mpakha owa Siloni. Maloko anam'mukokhorela. ¹¹ Antthukwelelaka buuru awe vavinyani ni buuru awe moothiyana vamwirini voothanlawe, owo onaakattha ikuwo tjawe nvinyuuni ni nlaya nawe n'hina mwa ewuuva. ¹² Mentho awe antthuna okhala ooripa ntoko evinyu ni maino awe oottela ntoko eleti. ¹³ Zebuloni onaakhala nttettthe woomatjini. Owo onthuna okhala nipuro noowemela ikalawa ni owerya wawe onaarow mpakha Osidoni. ¹⁴ Isakari buuru oowerya, om'mathale muntjitjini mwa ipwittipwitthi. ¹⁵ Owo on'noona nipuro noorerela okhala ni etthaya yooreera. Onanvaha makhata awe miritti ni onanvaha ntoko nrumeyi m'mutekoni. ¹⁶ Dati onamwaphukela atthu ntoko nloko na Wisrayeli. ¹⁷ Dati onrowa okhala ntoko enowa nkherekhere mwa rampha, enowa yowoopiha en'luma n'nawu na ekhavalu, ni tjam'mo en'nimoroza ole owelale. ¹⁸ Miyano kin'nilipelela ovuluxa Wenyu, Apwiya. ¹⁹ Kati, anakhavalu anaarowa omoomola, nto owo onrowa waamanaka n'nawuni mwaya. ²⁰ Yoolya ya Aseri entthuna okhala yintji, ni anaarowa oruwerya ventji. ²¹ Naftali ori veekhave ni onaakhalana anamwane ooreera. ²² Yosefi eritta yoowim'ma, waattamela vehimeni, ithuthu tjawe tjinkhala otjulu wa ixiri. ²³ Anamareetthe anaarowa on'homa ni owanana. ²⁴ Vano mareetthe aya anarowa okhala oolipa ni matata aya oolipa mwaha wa matata a Muluku Oweerya Tjotene a Yakobi ni mwaha wa ntjina na Nkukhuli, Nluku na Wisrayeli. ²⁵ Muluku atithinyu onimookhaviheriyai ni Muluku Oweerya Tjotene onimoorelihani ni mareeliho ootjulu, mareeliho a n'hina ankhala vathi ni mareeliho a m'mapeleni ni a m'mirimani. ²⁶ Mreeliho a atithinyu antthuna okhala maalupale oovikana mareelio a m'miyakoni wala tjitthu tjootthuneya tja nxepani. Awo anrowa okhala vamuru wa Yosefi, mareeliho ankhala vamuro wa ole aari mwene a axin'nawe. ²⁷ Benjamim kharamu oovoliya etala. Witjisu, onaarowa onkhura nwanani awe ni, ohiyu, onaarowa okawanya yoolya". ²⁸ Ala tari maloko mararu a Wisrayeli. iyo tiri tjitthu tithi aya tjaahimeralyaya okathi aarelihayu. Wakhula ntthu ahirelihiya ni mareloho awe. ²⁹ Nto, owo ahaahimerya wira: "Voowakuveya, kinaarowa wa atthu aka. Nkivithe ni amutji'ka mahiye ari Wefroni, heteyo, ³⁰ etakhwa eri Omakepeta, ori waattamela ni Omanre, nttettthe wa Okanani, etthaya Abrahaamu athumalyawe Wefroni, heteyo, wira ovithiyaneke. ³¹ Nwo, ovithiya Abrahaamu ni Sara, mwaarawe; nwo, oovithiya Isaki ni Rebeca, mwaarawe; ni nwo, konvitha Liya. ³² Etakhwa ni nlitti niri nwo nithumiye ni atthu a Oheti". ³³ Numala Yakobi wahimerya tjitthu n'yo anaawe, ahikuxa tjitthu tjawe vaarupawe, aahimumula ni khurwa waamutji awe.

Chapter 50

¹ Nto, Yosefi ahittikhela oholo waatithi awe, ahinla ni khuumpetjari. ² Yosefi ahaaruma arumeyi awe, anamaloola, wira oreheriya nrutthu wa Israyeli ³ Awo yahikuxa mahiku miloko mitjese, waholo awo mahiku oomaleela wooreheriya nrutthu. Atthu a Wegitu ahumunleela mpakha mahiku oophiyaka miloko mithanu na pili. ⁴ Numala mahiku a wunla omala, Yosefi ahahimerya akhulupale a Farawu, iiraka: "Wakhala miyano kin'niphwanya mahala oholo wenyu, xoontte, mwin'himeerye Farawu: ⁵ Tithi'ka ookilaphiha, iiraka: 'Moone, kihalale okhwa. Nkivithe mahiye kiithipelalyaka Okanani. Mwakivithe wonwo, ni, nto, kinaatthika". ⁶ Farawu ahakhula: "Nroweke mwanvitheke tithinyu, tjitjam'mo olaphihalyaweni". ⁷ Yosefi ahirowa onvitha tithi awe. Ahirowa ni akhootto awe otene Farawu, atthu otene a owan'nyawe, ni akhulupale otene a ntetthe wa Wegitu, ⁸ ni atthu ootene a owan'nyawe Yosefi ni axin'nawe, ni owan'nyaya atithi awe. Vano awo yahahiya anaaya, ipwittipwitthi tjaya, inyompe tjaya Okoseni. ⁹ Ni-tho ahirowana mikukutta ni anakhavalu; yaari atthu entji. ¹⁰ Awo aphiya ntetthe wa Atati, mphantti nkina wa muro Yordani, awo yahinla ventji. Nwo, Yosefi ahinla mahiku mathanu. ¹¹ Okathi ale yaakhale m'muttettheni, akanani, yoonalyaya wunla Waatati, awo yahira: "Ola okathi wooxanka wa atthu a Wegitu". Tivo nipuro n'no n'niihanitya Abeli-Misirayi ni ori ovikana Oyordani. ¹² Nto, anaawe Yakobi ahiira tjitjam'mo tjaahimeralyawe. ¹³ Ahikuxiya mpakha ntetthe wa Okanani ni ahivithiya vaxepani, etakhwa ya Omakipela, waattamela Omanre. Abrahaamu ahithuma nipuro nlo wira vavithaniyeke. Owo ahithuma okhuma Wefroni, heteyo. ¹⁴ Numala onvitha tithi aya, Yosefi ahitthikela Wegitu, vamotja ni axin'nawe, ni ale otene yan'hoolale onvitha tithi awe. ¹⁵ Okathi axin'nawe Yosefi yoonalyaya wira tithi aya ohookhwa, yahira: "Nto Yosefi atthuna ophuka mwaha mwa tjootakhala tjimwiirenlehu?". ¹⁶ Nto, awo yahirumiha mitthaka wa Yosefi, yiiraka: "Tithinyu oovaha tjoochimya iiraka: ¹⁷ 'Mwin'himerye ela Yosefi: Xoontte, mwaalevelele axin'ninyu ni otthakawaya wa nyuwano. Wananano, xoontte, mwaalevelele arumeyi a Muluku a tithinyu". Yosefi ahinla numala omphwanya ihapari iyo. ¹⁸ Axin'nawe-tho yahikokhora oholo wawe khwiira: "Hiyano narumeyinyu". ¹⁹ Ni Yosefi ahiwaakhula: N'hoove. Okhalaka kiri nipuro na Muluku? ²⁰ Ekhweeli wira nyuwano mookiririha yootakhala, vano Muluku oopaka eyo okhala yooreera, wira okhapelel okumi wa atthu entji, ntoko n'noonenyu olelo. ²¹ Nto, wananaono, n'hoove. Miyano kinaawoniheryani nyuwano ni aniinyu". Owo ahaalipiha ni tjam'mo ahalavulana ni nrettele. ²² Yosefi ahikhala Wegitu ni amutji a atithi awe. Owo ahikhala iyakha emiya ni iyakha muloko. ²³ Yosefi ahawehe anamwane a Efraini mpakha nloko na eneeraruru. Owo-tho ahawehe anaawe Makiri, mwanawe Manasesi. Awo yayariye m'makuthani mwa Yosefi. ²⁴ Yosefi ahahimerya axin'nawe: "Miyano kohalale okhwa, nto veekhweeli Muluku onaawa mpakha wa nyuwano ni onimookumihani ntetthe ola oorowanakani ntetthe Owo alaphenlyawe Abrahaamu, Isaki ni Yakobi". ²⁵ Nto, Yosefi ahalaphiha atthu a Wisrayeli, iiraka: "Muluku vekhweeli onimooxukuryani. Okathi uwo nkumihe makhuva aka n'no". ²⁶ Nto, Yosefi ahikhwa arinene iyakha emiya ni iyakha muloko. Numala eyo, awo yaahinreherya ni khumphweha nkaxawuni Wegitu.